

2552
2553

50

84

S-54

U. K. MacGuffin

1936

№ 20 03

Տպգր. Ա. ՄՏԵՓԱՆԵԱՆ, Աղեփանդրիա 1936

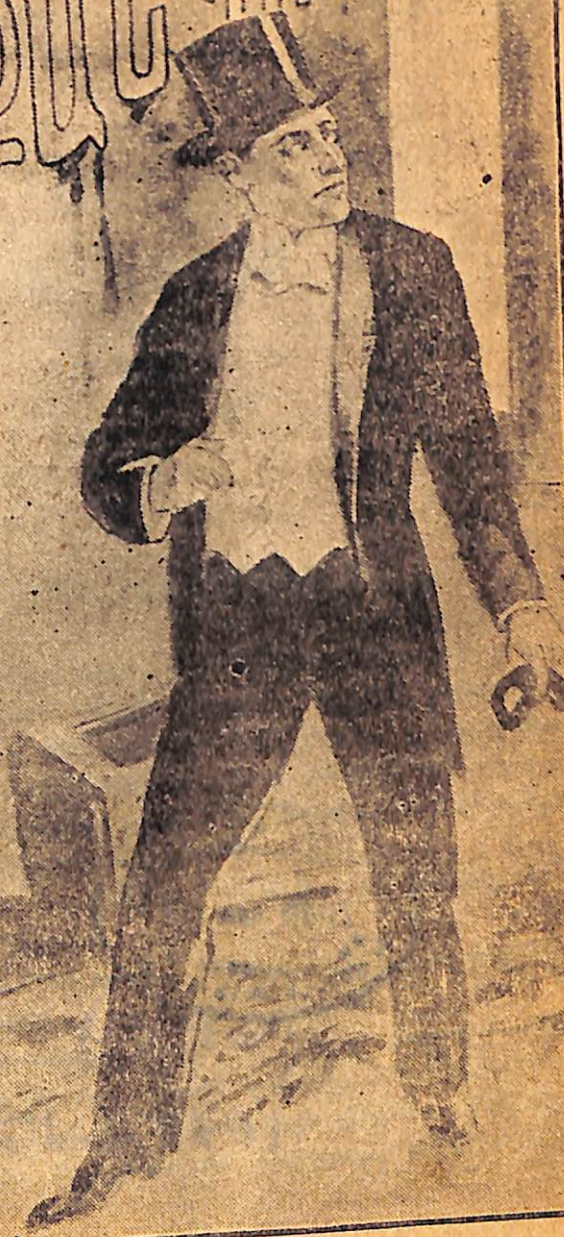

84

S-54

POPULAR

6633

28080-52 4.2

ՐՕՔԱՆՊՈԼ

Հեղինակ՝

ԲՕՆԱՅՆ ՏԻՒ ԹԵՐԱՅԼ

Ե. ՀԱՏՈՐ

Ա.

ԽՈՐՀՐԴԱԽՈՐ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մարքիզ Վան-Հորի, տիկին Շարմենի տուած այ-
ցելութենէն վերջ, ժամը 9ին ատենները, երեկոյթի
հազուատներով երիտասարդ մը կանգ առաւ Շօսէ Տան-
թէն փողոցի թիւ 45 տան առջև, և դռնապանէն ստու-
գելէ յետոյ հազարապետ Գարտէնի տունը գտնուիլը
հնչեցուց զանգակը:

Ծառան դուռը բանալով հարցուց անոր. «հաղորդե՞մ
ձեր այցելութիւնը»:

— Ըսէք թէ եկողը Գ. Շէրիւպէնն է, պատասխա-
նեց երիտասարդը:

Այս երիտասարդը վալէ տէ Բէօրի ակումբի ան-
դամներէն էր և իր արտակարգ զեղեցկութեանը համար
Շէրիւպէն կոչուած էր Բօքանպոլի կողմէ: Իսկ Գ.
Գարտէն ալ այն մարդն էր որ հազարապետ անունով

(3679-48)

10782-52 q

ձանչցուած էր այս ընկերութեան պատկանող անգամ-ներուն մէջ: Երիտասարդը անհնելով փոքր սրահէ մը մտաւ սպասման սենեակը: Հոն, հազարապետ Գարտէն, ձեռքը մալթէզ սիկառ մը բռնած, նստած էր խոշոր թիկնաթուի մը վրայ: Նայելով անոր արտաքինին, իր հազուապէս ու յարգարանքին, կը թուէր թէ ան անհամբերութեամբ մը մէկու մը կ'սպասէր:

Յիսուն տարեկանի մօտ, թիկնեղ և առողջ կազմով, զինուորականի վայել երկար հասակով մէկն էր ան: Իր հագած քաղաքային հազուապետներուն վրայէն կախած էր կարգ մը օտար պատուանշաններ:

Ինչպէս անոր անունէն կը հասկցուի, ծողումով օտարական ըլլալով, այս հազարապետ Գարտէնը գրա-նուած էր նաև Բրուսիոյ, Ռուսիոյ, Սպանիոյ և Փորթուգալի մէջ: Հակառակ որ ան Բարիզ կը գտնուէր այսօր, տարեկան կը ծախսէր երեսուն հազար ֆրանքի չափ գումար մը, մինչ հազիւ քանի մը հարիւր ֆրանք չահած էր թղթախաղերէն:

Այս մարդուն հարստութեանը գալով, ոչ ոք կր-ցած էր թափանցել անոր գաղտնիքին, այնպէս որ Բո-րիզի հասարակութեան համար տեսակ մը անլուծելի հանելուկ կը նկատուէր անոր տպրելակերպն ու ձեռք բերած հարստութիւնը:

Պ. Գարտէն չափազանց փայլուն կեանք մը կը վա-րէր, և իր ժամանակին կը վճարէր ունեցած նարտ-քերը: Կը բնակէր յարմար և վայելուչ տան մը մէջ, տէր ըլլալով նաև երեք հատ լաւագոյն ձիերու:

Երբ Պ. Գարտէն լսեց Շէրիւպէնի այցելութիւնը, թեթեւակի դուրսը դարձնելով, ձեռքը երկարեց անոր ըսելով.

— Զիշդ ատենին եկ ք, այս գործին մէջ ձեր ցոյց տուած հաստատակամութիւնը նկատի առնելով, կը

կարծեմ թէ յաջողած ենք: Հազիւ սիկառ մը ծխելու չափ ժամանակ ունինք:

Յետոյ հազարապետը նայելով ժամացոյցը, աւել-ցւց.

Կէս գիշերէն վերջ, Մարքիզը աւելի հիւրեր կ'ունենայ: Եթէ կարողացանք ժամը 10ուկէսին հասնիլ հոն, զայն առանձին գտնելով, պիտի կրնամ ձեզ ներ-կայացնելու առիթը գտնել:

Յետոյ Պ. Շէրիւպէն նոր նստաւ հազարապետին ցոյց տուած աթոռին վրայ, այս վերջինը շարունակեց իր խօսքերը ըսելով.

— Լաւ յիշեցի, այնպէս կը կարծեմ թէ Շէրիւպէն անունը դուք առած էք ձեր վրայ կարգ մը արկածա-խրնդութիւններէն վերջ: Կրնա՞ք ըսել ինձ ձեր բուն անունը:

— Բուն անունս է Օսկար ալ Վէրնի:

— Զինուորական ծառայութիւն կատարա՞ծ էք:

— Ո՛չ:

— Շատ լա՛ւ: Անձանօթի մը պէս չչարժելու հա-մար, անհրաժեշտ տեսայ ձեռք ստանալ այս տեղեկու-թիւնները:

Յետոյ հազարապետը տուփ մը սիկառ հրամցնելով Պ. Շէրիւպէնի ըսաւ.

— Կրնե՞րը դաւելու աստիճան գեղեցիկ դիմա-գծութիւն մը ունիք: Սակայն, սիրոյ խնդիրներուն մէջ գեղեցկութիւնը ամէն բան չէ, իմաստութիւնն ու ու-չիմութիւնն ալ մեծ դեր կը խաղայ, յաղթելու համար կրնե՞րու ցոյց տուած կարգ մը ընդդիմութիւններուն և այն ծթած զաղափարներուն, որոնց դէմ պէտք է մա-քառիլ աչալրջօրէն: Գալով մարքիզուհիին...

— Կը հասկնամ ձեր միտքը, պատասխանեց Շէ-րիւպէն անոր խօսքը ընդմիջելով, հարկ չկայ աճապա-

րելու, ես ծանօթ եմ պարտականութեանս ու արհեստիս:

Այս խօսքերուն վրայ, հաղարապետը բաւականա-
ցաւ խոնարհեցնելու գլուխը, առանց բառ մը աւելցնե-
լու իր խօսքերուն վրայ, իսկ երկտասարդը քաջալեր-
ուած, վստահ չեղաով մը աւելցուց.

— Հաղարապետ, թոյլ կուտամք ինձ, ուղղելու
ձեզի կարգ մը հարցումներ:

— Ինչո՞ւ թոյլ չտամ:

— Ի՞նչ կը խորհիք մեր ընկերութեան մասին:

— Ձեր ընկերութեան մասին ունեցած կարծիքս
չառ նպաստաւոր է:

— Այդ պատասխան չէ:

— Ի՞նչ հասկնալ կ'ուզէք:

— Այս գործին մէջ մենք ի՞նչ բան կ'ենթարկենք
վտանգի ես չեմ գիտեր թէ ո՞ր աստիճան կատարեալ
է ձեր ունեցած ծանօթութիւնները: Շիտակը ըսելով,
այնպէս կը կարծեմ որ ես բոլորովին կուրաքար կը հե-
տեւիմ ձեր այս ձեռնարկներուն:

— Կը ներէ՞ք, բացատրեցէք ձեր միտքը Պ. Շէ-
լեպէն, և կամ աւելի ընդարձակ կերպով լուսաբանե-
րէք ձեր ուղղած հարցումները:

— Շատ լաւ, դուք ինչպէ՞ս մտաք այս ընկերու-
թեան մէջ:

— Ես ալ ձեզի պէս, Պ. դերկոմս Գամպօլի միջ-
ցորդութեամբ անդամակցեցայ այս ընկերութեան:

— Ձէ՞ք ճանչնար ընկերութեան պետը:

— Ո՛չ:

— Անխելքութիւն չէ՞ք նկատեր ուրեմն մեր առած
քայլերը:

— Ձարմանալի բան, ի՞նչ անխելք քայլ կայ այս
բանին մէջ:

— Անխելքութիւն չէ՞, երբ մենք զմեզ կ'ենթար-
կենք մեզի անծանօթ կարողութեան տէր մէկու մը:

— Մեզի ի՞նչ, մեզի վերաբերող բանը այն է որ
մենք պաշանջուած բալոր պարտականութիւնները լրիւ
կատարենք և անկէ վերջ ալ շարունակենք հաւատարիմ
գտնուիլ մեր յանձնառութիւններուն մէջ:

— Սակայն, պէտք է գիանալ որ վտանգաւոր խաղ
մը կը խաղանք մենք:

— Ըստ իս, վտանգ մը չկայ այս գործին մէջ,
Սիրելի՛ս, մեր ի գործ դրած արհեստը անոնցմէ չէ որ
ուշադրութիւնը դրաւէ ոստիկանութեան, Մեզի կը սի-
րեն անոնք, որովհետեւ սիրուելու արժանի անձեր ենք,
ո՞վ ինչ կրնայ ըսել այս բանին:

— Ծիչդ է որ ոչ ոք բան մը ըսելու իրաւունք
ունի:

— Բայց կրնայ ըլլալ որ մեր աչքն ու համակրու-
թիւնը վնասակար ըլլայ, Մենք այդ մասին տգէտ ձե-
ւանալով, այնպէս ցոյց պիտի տանք որ, իբր թէ բա-
նէ մը տեղեկութիւն չունինք: Եթէ նոյն իսկ փորձանք
մըն ալ պատահի, ո՞վ պիտի կրնայ հաստատել, Միթէ
դատարանի վերաբերեալ ոճրագործութիւն մըն է այս
ձեք:

— Իրաւունք ունիք:

— Թէպէտեւ ծանօթ չեմ ընկերներուս իւրաքան-
չիւրին պարտականութեանը, սակայն, բոլորովին զերծ
կը գտնեմ ձեզի յանձնուած պարտականութիւնը ունիցէ
վտանգէ. ոչ ոք կրնայ հաստատել թէ, ես ձեզի չէի
ճանչնար երէկ, կրնանք, օրինակի համար, իրարու
հանդիպած ըլլալ բազմիցս, ջերմուկներու կամ
պարահանդէսներու մէջ: Դուք ինձ համար պատուաւոր
մէկը թուելով, ըստ այնմ ձեզի կը ներկայացնեմ Մար-
քիզուհին, կրնայ ըլլալ որ Մարքիզուհին գեղեցիկ

բլլալուն դուք զոյն սիրէք, և կամ հակառակը, դուք
ուլ գեղեցիկ ըլլալով. Մարքիզոնին սիրէ ձեզ... այս
բանին մէջ ես ի՞նչ բանով մեղաւոր եմ: Նոյն իսկ Մար-
քիզը, ո՛չ մէկ իրաւունք կրնայ ունենալ ինձմէ դժգոհե-
լու:

— Զիշտ է, ձեռնէ դժգոհելու իրաւունք մը չի կըր-
նար ունենալ ան: Դուք Մարքիզին բարեկամը չէք:
Շատ շատ, ձեզ ոչնչացնելու իրաւունք մը ունեցած
կրնայ ըլլալ: այս ուլ արգար չէ, որովհետեւ Մարքիզը
այն մարդոցմէ չէ որ դիմէ ոստիկանութեան. եթէ ձեզի
համար վտանգ մը կայ, ան ալ մենամարտի խնդիրն է:

— Ուրեմն, կրնանք մեր դործին նայիլ առանց
վրդովուծելու:

Հաղարապետը այն ատեն զանգակը հնչեցուց և
ներկայացող ծառային հրամայեց ըսելով.

— Ժան, էջէրը լծէ կոռքին. կառքը ես պիտի
վարեմ:

Տասը վայրկեանէն, ամէն ինչ պատրաստ էր:

Հաղարապետը, իր ընկերոջը հետ կառքը նստելէ
վերջ ձիերը սանձեց և մտրակելով զանոնք, կառքը
սկսաւ արագօրէն սուրալ դէպի Շօսէ ա'Աթէնի փո-
ղոցը:

Ժամը տասնուկէսն էր:

Մարքի Վան-Հօբի բնակարանը կը դառնուէր Շանգ
էլիդէ փողոցին ծայրը: Երբ հաղարապետին կառքը հոն
հասաւ, կառքերուն յատուկ դրան առջև կ'սպասէին
արդէն կարգ մը պաշտօնականներու կառքերը:

Ասոր հետ մէկտեղ, թէև ներկաներուն թիւը շատ
քիչ էր, սակայն զեռ նոր սկսելու վրայ էր: Վերջին
սատիճան փայլուն կերպով կազմակերպուած էր երե-
կոյթը:

Առաջին յարկը զանուցող խոշոր նախասենեակին մէջ

նստած մարքիզոնիին շուրջը հաւաքուած էին աւելի
քան երեսուն հոգի, իսկ մարքիզը զբաղած էր եկող-
ներուն ընդունելութեան ձեւակերպութիւններով:

Մարքիզոնիին մասին խօսած ենք արդէն, քանի
մը բառերով ծանօթացնենք նաև մարքիզը:

Պ. Վան-Հօբ թէև քառասուն տարեկան, բայց հա-
զիւ ան 30 տարեկան կը ցուցնէր. Երկայնահասակ,
գիրուկ, գեղին գոյնով, կապոյտ աչքերով, չափազանց
գեղեցիկ մէկն էր: Հակառակ որ համակելի և անուշ
նայուածք մը ունէր ան, սակայն նկատի տանելով ա-
նոր կարգ մը բնաւորութիւնները, ջղազրգիւ մէկը կը
թուէր:

Որչափ որ Վան-Հօբ կը նստանձէր իր կնոջմէն,
սակայն նստանձի այդ գգացումը ցոյց չտալու համար,
շատ անգամ ան կնոջը հետ կը յաճախէր թատրոն և
ներկայ կը գտնուէր կազմակերպուած ցուցահանդէս-
ներու:

Ամառը, օդափոխութեան համար Մարքիզ և Մար-
քիզոնի Վան-Հօբ կը մեկնէին Պատ, Բիրէնէ. Վիշի և
ուրիշ հանքային ջուրեր, իսկ վերադառնալով ձմեռը,
իրենց բնակութիւնը կը հաստատէին Սէն գեաի ա'ն
շրջանին մէջ, ուր կը բնակէին Բարիզի ազնուականնե-
րը, դրամատէրները և մեծահարուստ վաճառականները:

Այն իրիկունը, երբ հաղարապետն ու Շէրիպէն
այցելութեան եկած էին, Պ. Վան-Հօբ կը տեսուցէր
յիսուն տարեկանի մօտ ծերունիի մը հետ:

Այդ ծերունին դուքս Շաթօ Մային էր, որ ժամա-
նակին հրամանատար եղած, երկայնահասակ և հակա-
ռակ տարիքը առած մէկը ըլլալուն զեղեցիկ էր. Նա-
ռակ յելով անոր արտաքին ձեւերուն, ան ժամանակին շատ
մը յաջողութիւններ ձեռք բերած ըլլալով, և հակառակ
իր ծեր վիճակին, դեռ եւս միտքը կը զբաղէր անոնց

մով, որոնք իրեն սէր և օրրա տալով պիտի գոհացնէին զինքը, այս յայտերով ան խնա ով կը հաղուէր, կը ներկէր մաղերը և իր բաձկոնին տակէն սեղմիրան կը գործածէր:

Հազուապէս վերջին նորոգութեան համաձայն էր և իր կուրծքին վրայ կը կրէր տեսակ տեսակ շքանշաններ:

Դուքսը և հիւրը պարապ գտնուող սենեակին մէջ կը շրջադայէին: Մարքիզը զրոգած էր նոր եկող հիւրերը առաջնորդելու մինչև սենեակին դուռը:

Մարքիզուհին քովը, միեւնոյ աթոռին վրայ նստած էր չափազանց զեղեցիկ կին մը, որուն զէմքը լոյսի առատութեան մէջ տւելի փայլ կը կ'ստանար: Անոր տարիքը 25 — 40ի մէջանգը կը կարծուէր: Ո՛չ ոք կրնար դուշակել այս բանը զեղեցիկութիւններու և լոյսերու այդ առատութեանը մէջ:

Հովանարով, անտարբեր կերպով խաղացող այս գեղեցիկ կինը, իր հաճելի շարժումներովը ու նազանքներովը տախքնող այդ հրեշտակաւոր զէմքը, տիկին Մալտին էր, դուքսին համանուհին:

Մարքիզը և ծերունի դուքսը, մինչև երկու փեղկերը բացուած դրան առջև երթնակելով ժամանակ կ'անցնէին: Ամէն անգամ որ անոնք կը վերադառնային, ծերունի դուքսը զաղանի տկնարկներ կը նկատէր տիկին Մալտասի: Այնպէս կը կարծուէր թէ անոնք ծածկապէս բաներ մը ըսել կ'ուզէին իրարու:

Հաղարարպետը երբ արած մտաւ, ուղղակի գնաց Մարքիզին մօտ և Մարքիզ վան-Հոբի բնակարանին մէջ սովորութեան կարգ անցած պայմանադրական ձեւակերպութիւնները մէկ կողմ դնելով ձեռքը երկարեց անոր:

— Սիրելի Մարքիզ, ըսաւ հաղարարպետը ձեզ կը ներկայացնեմ Պ. Օսկար տը վէրնին, բարեկամներէս:

կամ աւելի շիտակը մեր մօտաւոր ազգականներէն մին:

Այս խօսքերը ըսելով, հաղարարպետը անոր ներկայացուց Շէրիւպէն:

Շէրիւպէն ալ իր կողմէ հաստատեց զայն: Իսկ Մարքիզ վան-Հոբ, ամէն իրիկուն իր երբեք չճանչցած մարդիկը բարեւելու սովորութեանը համեմատ, երբ կը պատրաստուէր բարեւելու այս երիտասարդը, յանկարծ զօղալ սկսաւ:

Եւ սառեցիւ Շէրիւպէն, իր ունեցած արտակարգ գեղեցիկութեանը համար, նախանձը զրգոած էր վան-Հոբին, որ կասկածելով թէ կրնար ան գլխէ հանել նաև իր կինը սկսած էր անձկութեան նշաններ ցոյց տալ:

Մարքիզ վան-Հոբ երբ տեսաւ այս երիտասարդը՝ զարմանալի զգացումներով պաշարուեցաւ իր սիրտը: Հաղարարպետն աւ Պ. տը Շէրիւպէնը չընդհատելու համար Մարքիզին Պ. տը Շաթօ Մայի հետ ունեցած խօսակցութիւնը բարեւելով մեկնեցան անոնց քովէն: Հաղարարպետը, ընկերակցելով Շէրիւպէնի հետ մտաւ հիւրասենեակը:

Այդ պահուն, տիկին Մալտաի կը պատմէր հետաքրքրական պատմութիւն մը զոր սենկնդիրները գոհ և ուրախ, մտիկ կ'ընէին: Քիչ անդին կեցած էր խորխուրտածքով, հազիւ 27 տարեկան խառաղէմ երիտասարդ մը, որ թառն էր դուքս Շաթօ տը Մայիին: Ան զրաւիչ կերպով զեղեցիկ և համալիրելի, արհաւարանքով մտիկ ըրած էր տիկին Մալտաի պատմութիւնը, որուն ականջալուր ըլլալուն համար շատ կը ցաւէր:

Երիտասարդին կանակը կանգնած էր տարօրինակ տեսքով մէկը: Այնպէս կը թուէր որ, ներկաները տիկին Մալտաի պատմութիւնը մտիկ ընելով մէկտեղ կը նկատէր ըրուէին այս տարօրինակ տեսք ունեցող անձովը:

Արտաքին երեւոյթէն դատելով, քառասուն տարեկանի մօտ եղող այս մարդը, կղմնորագոյն, մինչև ուսերուն վրայ թափող մազերը կարմիր, ականջներուն օղանցուցած, մատները թանկագին քարերով ազուցուած մատանիներով զարդարուն մէկն էր

Ան հազած էր անգլիական կապտագոյն տափատ մը, և իր բերանն ու կզակը ծածկելու աստիճան լայն ու խոշոր վզնոց մը դրած էր վիզը:

Ան, Անգլիայէն դատ ուրիշ բնակավայր մը ունեցած չէր. Սըր Արթիւր Գօլէնս — այս էր անոր անունը — առաւօտ մը, Լոնտոնի մէջ հաստատուած Յիւ. Պօլէր և Ընկ. անուն անգլիական դրամատուէն յանձնարարական մը և վարկագիր մը առնելով, եկած էր վան Հոբի մօտ. Մարքիզը վճարելէ վերջ իր անուան ուղղուած վարկագրին մէջ նշանակուած տասը հազար անգլիական ոսկիի գումարը, զայն ալ հրաւիրած էր իր կազմակերպած երեկոյթին: Սըր Արթիւր՝ ժամը ճիշդ տասին դալով տուն, այն ատեն առանձինն մնացած մարքիզին հետ երկար բարակ տեսակցութիւն մը ունեցաւ, և ըստնուեցաւ անկէ այն ատեն միայն, երբ հետզհետէ սկսան հասնիլ հրաւիրեալները:

Այդ պահուն՝ երբ տիկին Մալաի վերջացնելու վրայ էր իր պատմութիւնը, Սըր Արթիւր, իր մատենքովը թեթեւակի հարուածներ առաւ կոմսին ուսերուն: Կոմսը ետին դառնալով և տեսնելով տարօրինակ երեւոյթով այս մարդը, շատ զարմացաւ. իսկ Սըր Արթիւր անգլիացիներուն յատուկ առողջանութիւնով մը ըսաւ անոր ֆրանսերէն լեզուով:

— Կը ներէք Պ. Կոմս, կը փափաքիմ տեսակցութիւն մը ունենալ ձեր ազնուութեան հետ:

Կոմսը քանի մը քայլ ետ քաշուելով, վերջին աս-

տիճան մտահոգուած, սրահին մէկ անկիւնը գնաց անգլիացիին հետ:

— Պ. Կոմս, ըսաւ անգլիացին, թերեւս շատ տարօրինակ գանէք ընթացքս, զիս առաջին անգամ տեսնելուդ համար:

— Բնական է, միջօրս:

— Կը ներէք, ես միջօրս չեմ, պարզ ձէնթլըմէ մըն եմ. Սակայն կարեւորութիւն չունի այս, միայն նպատակս է ձեզ ներկայանալով, ձեզ հետ յարաբերութիւն ունեցող անձի մը մասին կարգ մը տեղեկութիւններ տանալ:

Կոմսը զարմացական նշաններ ցոյց տուաւ, իսկ անգլիացին միեւնոյն առողջանութիւնով այսպէս շարունակեց իր խօսքերը.

— Ի՞նչ կը խորհիք այն կենջ մասին, որ այսքան կ'ըբօսցնէ բազմութիւնը:

— Ե՞ս, ես բան մը չեմ խորհիլ, պատասխանեց կոմսը ցնցուելով:

— Ձեր հօրեղբայրը պ. դուքս տը Շաթօ Մալի...

Կոմսը, իր կեանքին մէջ երբեք չի տեսած այս տարօրինակ մարդուն բերնէն լսելով իր հօրեղբոր անունը, զարմացումով մը բացադանջութիւն մը արձակեց:

Իսկ Սըր Արթիւր պաղարիւն կերպով հետեւեալ կերպով շարունակեց իր խօսքերը.

— Ձեր հօրեղբայրը, ձեզի բոլորովին հակառակ բնութեան տէր մէկն է. պարոն Կոմս, ապացոյցն ալ տա է որ...

— Ի՞նչ, ապացոյց ալ ունիք:

— Այո՛:

— Ի՞նչ է ձեր ապացոյցը:

— Ապացոյցս ան է որ, ամիս մը չտնցած, հոկտեմբերին այնքան պատուաւանդիր երեւցող, և սակայն կասկածելի նկարագրի տէր նշող տիկին Մարտին, պիտի կոչուի գլխուհի տը Շաթօ Մայի

Կոմսը երեսը գունատելով. շրթունքները խածնել սկսաւ:

— Կը ներէք պարոն, շարունակեց Սըր Արթիւր, առանց տակի անհամբերութիւն ցոյց տալու, զիս մը տիկ ըրէք: Հարկա՞ւ զօրաւոր պատճառներ ունիմ որ ես, կը հարկադրուիմ ձեզ հետ խօսիլ, այսքան ցաւալի գէպքի մը մասին:

Այս յառաջաբանէն վերջ, երկուքն ալ նստելով բազմոցին վրայ, անգլիացին հետեւեալ կերպով շարունակեց իր խօսակցութիւնը:

— Պ. դուքս տը Շաթօ Մային չափազանց հարուստ մէկն է, փոխանակ այս հարստութիւնը ձեզի ձգելու, տիկին Մարտին հետ իր կնքելիք ամուսնութեանը պատճառաւ, մանաւանդ պայմանագրութեան մը համաձայն, անոր պիտի թողու իր ունեցած ամբողջ հարստութիւնը:

— Սակայն, պարոն, այս կէտը ես վաղուց է որ զիտեմ: Դուք այժմ ի՞նչ պատճառներէ զրդուած, կը հարկադրուիք ինծի հաղորդել այսպիսի մարդարէութիւն մը:

— Պարոն Կոմս, ձեզի շրջապատող վտանգը շատ ձօռն տեսնելուս համար է որ թերեւս...

Սըր Արթիւր չլրացուց իր խօսքերը, իսկ Կոմսը մտահոգուած հարցուց.

— Թերեւս...

— Այո՛, թերեւս կայ այս աշխարհի մէջ մէկը՝ որ արգիլելով Կոմս տը Շաթօ Մայիի ամուսնութիւնը,

անոր ժառանգութիւնը կարենայ յատկացնել տալ ձեզի:

— Ո՞վ է այդ մէկը:

— Ե՛ս եմ:

Այդ պահուն, տանը ծառաներէն մին մեծ արահին զրոն տուջե կանգնելով, Տէր և Տիկին Յէրնան Ռօշէի այցելութիւնը հաղորդեց, զանոնք նեւս առաջնորդելով քաղաքավարօրէն:

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿ ՄԱՐԴԸ

Սըր Արթիւր երբ լսեց այս անունը, առանց ետին դառնալու, շարունակեց իր խօսակցութիւնները համա առ Շաթօ Մայիի հետ.

— Դո՛ւք, դո՛ւք.

— Այո՛, ես:

— Ստիպե՛մ դուք ինչպէ՛ս կրնաք յաջողիլ այդ բանին մէջ:

— Պարոն, ես նեղուցէն անցնելով զեւ նոր եկայ Բարիզ: Միայն...

— Անտաքակոյս, կարո՞ղ մը արգելքներ կան մէջտեղը...

— Այդ ձեր կողմէն կրնայ ըլլալ:

— Իմ կողմէ՛ս յարեց Կոմսը հետզհետէ դարձանքը տեղեցնելով:

— Անտաքակոյս, հաւանական է որ գուք չընդունիք պայմաններս:

— Կը հասկնամ, դուք գործ մը պիտի առաջարկէք ինձի:

— Թերեւ, ստիպե՛մ, առ զեռացէք նախ եւ առաջ թէ՛ գործը գրամի վրայ չէ:

— Ինչ որ է պարոն, բացատրեցէք ձեր միտքը. որովհետեւ չկրցայ իմաստ մը տալ ձեր խօսքերուն:

Սըր Արթիւր, անհոգ կերպով ծունկերը իրար միացուց եւ ծռելով կոմսին տականջին ըսաւ.

— Պարոն կոմս, եթէ դուքսը իր ունեցած հարբստութիւնը ձեզի ձգէ, կրնա՞ք ուզուած պարագային մէկ միլիոնը տալ ձեր ժողովրդի գումարէն:

— Սիրայօժար կը վճարեմ պարոն:

— Հանդիստ եղէք ես այս չէ որ ձենէ կ'ուզեմ: Ինչպէս ըսի, մեր միջեւ դրամական խնդիր գոյութիւն չունի, միայն խոստացած վախճանիս համար, կ'ուզէի հասկնալ թէ ո՞ր աստիճան տրամադիր էք դուք զոստութիւն կատարելու. այն ալ հասկցայ:

Կոմսը մտաւորաբար մտանշտ, զարմանքով մը կը գիտէր Անդլիացին, որուն պաղարին ընթացքէն եւ անոր արտաքինապէս ցոյց առած արտաքոյ կարգի տղեղ երևոյթէն կը հետեցնէր թէ՛ այդ խայտառակ պատկերին տակ ծածկուած պէտք է ըլլայ սոսկալի մէկը. այս համոզումով վախ մը ունեցաւ անոր նրկատմար:

Այս միջոցին Սըր Արթիւր անկեղծ վերաբերում մը ցոյց տալով ըսաւ անոր.

— Սիրելի կոմս, ձեր դուքս հօրեղբայրը ծերունի սիրահար մըն է. տակէ զատ ան տրամադիր է կաթուածի:

— Ինչ ըսել կ'ուզէք, ըսաւ կոմսը որուն երեսը ըղորովին գունատեցաւ:

— Ըսել կ'ուզեմ որ, եթէ ամուսնութիւն տեղի չունենայ, Պ. տը Շաթօ Մայի կրնայ կաթուածի ենթարկուիլ:

Սըր Արթիւր այս խօսքերը այնպիսի ծիծաղով մը

10782-54 / 3679-48

բառ ոք, կոմիտե սկսու զողով. բայց շարունակեց իր խօսքերը աւելցնելով:

— Մտիկ ըրէ՛ք, զուքսը սիրահար մըն է. Եօթա-
նասուն տարեկան ծերունի սիրահարներուն նման ան
թէ խուլ և թէ կոյր է: Որչափ որ տիկին Մալասի թոյլ
քնտորութիւն մը ունի, ուսեալ և ուշիմ ըլլալով և
անցեալէն հետք մը մնացած չըլլալով անոր վրայ, ինչ
որ ըսուի այդ մասին, սեւէ օգուտ մը չպիտի ունե-
նայ:

— Գիտեմ:

— Հիմա այնպիսի դօրաւոր ապացոյց մը պէտք է
որ, Գ. ար Եաթօ Մայի, ուղէ չուղէ հրաժարելով իր
որո ումէն, հարկադրուի ետ կենալու: Մինչդեռ շատ
լու վատա՛ւ եմ որ մէջտեղը այսպիսի ապացոյց մը
չկայ:

Կոմսը, լսելով անոր այս վերջին խօսքերը յան-
կարծ ցնցուելով ըսաւ.

— Որչափ կ'աշխատիմ հասկնալու համար այս կէ-
տը, այնքա՛ն ալ չեմ յաջողիր:

— Կեցէ՛ք... մէջտեղը դեռ այդպիսի ապացոյց մը
չկայ, բայց ես կրնամ սակայն ստեղծել:

— Դո՛ւք, հարցուց կոմսը զարմանալով:

— Այո՛, ես: Իմ հայթայթելիք փաստերուս և ա-
որացոյցներուս զինաց, Գ. ար Եաթօ Մայի կայծակնա-
հար եղած պէս աղղուելով, պիտի հասկնայ որ, իրեն
իրբե ամուսին ընտրած այդ կինը, ամենէն ասոր և
ցած մէկն է:

Անդիլիացին տեսնելով որ կոմսը մտախոհ և վարա-
նոտ երևոյթ մը ունի, շարունակեց իր խօսքերը ը-
սելով.

— Մտիկ ըրէ՛ք, ձեր հօրեղբայրը ասորիքը ասած

մէկն է, և իր ամբողջ կեանքը հովերդութիւններով
անցուցած ըլլալով, փճացուցած էր իր մարմինը և իր
առողջութիւնը, այնպէս որ կրնայ թեթեւ հով մը վերջ
տալ իր կեանքին: Ո՛վ կրնայ հրաշխաւորել ձեզի թէ՞
ուրիշ որ վշտերու մէջ ժամանակ անցնելէ վերջը, ան
չպիտի մեռնի:

— Կրնայ ըլլալ:

— Այդ պարագային դուք, ձեր հօրեղբոր իր աս-
տիճանէն ցած եղող կնոջ մը հետ ամուսնանալէն, նա-
խընարելի պիտի դատէք որ կարճեայ անոր կեանքին
թելը:

Կոմսը ինքնաբերաբար խորհրդածութիւններու են-
թարկուած ըլլալով չպատասխանեց անոր:

Սըր Արթիւր շարունակելով իր բացատրութիւննե-
րը աւելցուց.

— Ուրեմն տաւէք ձեր որոշումը: Չեմ կարծեր որ
դուք երեւակայէք տիկին Մալասիի երջանկութիւ-
նը:

Կոմսը գլուխը վեր վերցուց և յետոյ դառնալով
Սըր Արթիւրի հարցուց անոր.

— Կը ներէ՛ք. ենթադրենք որ համաձայնիմ ձեր
առաջարկին... քանի որ դուք դրամ չէք պահանջեր և
առաջուց յայտնեցիք թէ այդ բանին համար ալ կարգ
մը պայմաններ պիտի առաջարկէք. այդ պարագային
ինչ կ'ապագէք ինձմէ:

Սըր Արթիւր շեշտակի նայեցաւ կոմսին և ը-
սաւ.

— Պարո՛ն, այս ընկերութեան մէջ կայ կին մը,
որ ինձի իր ասքերուն տակ ճգմած է: Այդ կինը երկտա-
սարդ, հաճելի և հարուստ ըլլալէն դատ, հնարաւորու-
թեան սահմանին մէջ. ամէն բանի ալ տէր է և կրնայ
ձեզ նման մարդու մը միտքը դարձնել:

— Շատ լաւ:

— Ահա՛, այդ կինը հետապնդելու և դուք ձեզի անոր սիրեցնել տալու համար, ձեր ձեռքէն եկածը ընելու մասին պէտք է երդնուք...

— Զարմանալի բան, չխաղը վրիժառութեան ձեր այս ձեռը շատ տարօրինակ կը գտնեմ:

— Ես Անգլիացի եմ:

Այս պատասխանը վճռական ըլլալով, կոմսը չկրցաւ բան մը ըսել:

Սըր Արթիւր շարունակեց.

— Այն օրը երբ դուք սիրուիլ այդ տիկնոջ կողմէ անոր ամբողջ հարստութիւնը դուք պիտի ժառանգէք:

— Պարոն, ժառանգութիւնս ձեռք ձգելու համար այնպիսի միջոցներ ցոյց կուտայ ինծի որ, ուէ աչքը բաց երիտասարդ մը չպիտի մերժէր զայն: Սակայն, պէտք է ամէն բան կանխաւ մտածել, ձեր ցոյց տուած կինը...

— Վերջին ծայր իմացականութեան տէր է, ճիշդ է, ձեզի յանձնարարած պարտականութիւնս գիւրին չէ, սակայն եթէ կամք ըլլայ...

— Իրաւունք ունիք, երբեմն պէտք է համբերել, ես կրնամ մինչև վեց ամիս տարի մը համբերել:

— Նշանակութիւն չունի, ես ալ համբերատար մէկն եմ:

— Դուք պատուաւոր մէկն էք, այնպէս չէ՞:

— Կը կարծեմ:

— Եթէ երդնուք ինձ, հաստատ կը մնա՞ք ձեր կատարած երդումին վրայ:

— Ինչո՞ւ չէ, ամենայն սիրով:

— Այդ պարագային, երբ ես արգիլեմ ու պատճառ դառնամ ձեր սիրեցնելու այդ ամուսնութիւնը, երբ

ձեր մասին ըրած երաշխաւորութիւններս կատարեմ լիովին, դուք ալ երդունքէք որ հաւատարիմ պիտի մընաք իմ մասին ձեր ստանձնած յանձնառութիւններուն ու երաշխաւորութիւններուն:

— Այդ մասին կ'երդնում պատուոյս վրայ, միայն...

— Զարմանալի բան, ի՞նչ պատճառ ունիք վարանելու:

— Անտարակոյս...

— Շատ լաւ, ըսէք ձեր վարանուէին պատճառները:

— Հակառակ դարձադրած ջանքերուս, եթէ չկրցնամ յաջողիլ ձեռնարկներուս մէջ...

— Եթէ դուք չկրնաք իրականացնել ձեր ջանքերը և այս մասին թափած իմ աշխատանքներս հակասեն ձեր...

— Տարօրինակ բան, դուք ինձի՞ ալ պիտի օժանդակէք:

— Հարկաւ Միայն, իմ օժանդակութեանս փոխարէն և ձեր կարողութեան սահմանին մէջ, եթէ չկրնանք յաջողիլ ձեր ջանքերուն և կատարած աշխատանքներուս մէջ, իմ կողմէ անկարելի ըլլալով այլևս վրէժխնդրութեան այս ձեռնարկը, պիտի հրաժարիմ մըտադրութիւններէս:

— Այդ պարագային կ'ընդունիմ ձեր բոլոր առաջարկները վերանորոգելով երդումս:

— Հիմա խօսք մը ունիմ ձեզի ըսելիք: Երբեք մտքէ մի հանէք ձեր ու իմ միջև գոյութիւն ունեցող պաշտօնական գաղանի կապակցութիւնը և այս բանն ալ ոչ ոք պէտք է գիտնայ:

— Ահա՛հա՛ ևս, կը վստահեցնեմ ձեզ թէ՛ այս մասին բացարձակ լռութիւն պիտի պահեմ:

— Այս կերպով ձեր ընթացքը, շատ պիտի գիւրացնէ գործը: Բայց երբ ձեր կողմէ ամենամանաւոր գաղտնիք մը իսկ տարածուի, թողլով Բարիզը, պիտի հարկաբերուիմ ետ կենալ ձեզի հետապնդելէն:

Կոմսը գլուխը խոնարհեցուց և յետոյ ըսաւ.

— Հիմա՛, պարոն կրնամ հարցնել ձեզի այդ կնոջ ով ըլլալը:

— Լոնցէ՛ք, հաւանական է որ այս իրիկուն, մեր գտնուած սենեակներուն մէկուն մէջ երկու հոգի որոշէն իրարու հետ մենամարտիլ և գուցէ դուք ալ վկայ ըլլաք այդ բանին:

— Է՛ն յետո՛յ:

— Այդ երկու անձերէն մին, յայտնած կնոջս ամուսինն է: Ահա այդ վայրկեանէն սկսեալ, դուք չափազանց յարգանք և մեծարանք ցոյց կուտաք այդ կնոջ, որովհետեւ հաւանական է որ ամուսինը իրեն հետ չտանելով իր կինը, ձգէ երեկոյթի սենեակը:

Անգլիացին այս վերջին խօսքերը խօսած ժամանակ, ժամը տասն և մէկը եկած ըլլալով, նուագները ազդարարեցին պարերուն սկսիլը: Միեւնոյն ժամանակ ըսաւ անգլիացին.

— Մնաք բարով, կրկին կը տեսնուինք, և ընդունելութեան սենեակէն դուրս ելլելով մտաւ թղթախողի սենեակը: Այն պարագային, երբ երիտասարդ կոմսը պարելու գնաց, հոն, թղթախողի սենեակին մէջ կը սարքուէր զուարճութեանց սեղանները:

Մարքիզուհին ալ ոտքի ելլելով, երբ իր մօտը գտնուողներէն մէկուն թեւը կը մտնէր, հազարապետ Գարաշէն անոր քովը երթալով, Շէրլուպէնը կամ Օսկար ար Վէրնիի ներկայացուց անոր:

Բախտն ու ճակատադէրը այնպիսի խաղեր ունին

երբեմն, որ շատ անգամ կ'զբաղեցնէ ու կը տանջէ մարդուս միտքն ու ուղեղը:

Յատկանշական դէմքով և աչքերը գետին խոնարհած այս երիտասարդը երբ անսաւ Հաւանացի թարմ կինը, ենթարկուելով բնական զօրաւոր զգացումներու յորձանքին, զուարճութեան ու խրախճանքի ընթացքին ներկայացուած այս անձանօթ երիտասարդը, իր կեանքին մէջ մանող դժբախտութեան մը գաղտնի մէկ պաշտօնեան երեւցան իրեն:

Այսպէս, կինը բռնելով ձեր մարդու մը ձեռքէն ըսաւ անոր.

— Կ'ուզէ՞ք ինծի հետ պարել:

Հազարապետը ծռելով Շէրլուպէնի կողմը այս խօսքերը ըսաւ անոր.

— Ազնիւ բարեկամս, մեր գաղտնի անօրէնը վրատահելով ձեր դէմքին, խաբուած չէ: Տեսէ՛ք, մարքիզուհին տակն ու վրայ եղաւ և ամուսինը հիմակուրէն սկսաւ ցոյց տալ նախանձատութեան նշաններ:

— Կը կարծէ՞ք:

— Այս պարագան թէև զարմանալի և անօրինակ բան մըն է, սակայն իրական վիճակը այս է... որքան որ մարքիզուհին իր կեանքը կ'անցնէ աշխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող ամենէն զբաւիչ անձերուն մէջ, սակայն անոնց ամէնուն ալ կարեւորութիւն չի տար, մինչդեռ ձեզ տեսնելուն պէս գոյնը նետեց և ինքն ալ մատնուեցաւ շփոթութեան: Գիտե՞ս ասոր պատճառը:

— Ո՛չ, միայն, երբ կ'ինքերը զիս առաջին անգամ կը տեսնեն, շատ անգամ նկատած եմ որ անոնց մէջ տեսակ մը զգացումներ կը ծնին:

Երբ հազարապետին և Շէրլուպէնի միջև կը փոխա-

նակուէր այս խօսակցութիւնը, երիտասարդ կոմս Շաթօ տը Մայի կարգ մը դեռատի կիներուն նայելով, անոնց մէջէն պարող մը կը փնտռէր: Իր այս հետազոտութեանը ընթացքին տնոր աչքերը հանդիպեցան տիկին Ֆէրնան Ռօշէի:

Ֆէրնան և իր ամուսինը, անցեալ ամառ Վիշիի հանքային ջուրերուն մէջ, իրենց կատարած օգտուածութեան ատեն հանդիպած էին Մարքիզին, և առաջին անգամ ըլլալով, այս իրիկուն միայն եկած էին այս մեծ երեկոյթին:

Պ. տը Շաթօ Մայի երեք տեսած չէր Հէրմինը, որուն գեղեցկութենէն տարուած առաջարկեց անոր որ պարէ իրեն հետ:

Հէրմին, երկայնահասակ և նուրբ կազմով էր, և ապշեցնելու աստիճան գեղեցիկ է, Կոմսն ալ տակաւին երիտասարդ, պսրերուն մէջ ամենէն շատ գերմանական վալսը կը սիրէր: Քսան վայրկեանի չափ պարեց ու կայթեց անոր հետ, այնպէս որ մոռցաւ իր ըրած այն երդումը, զոր կատարած էր տարօրինակ կարծուած մարդուն, անգլիացիին առջև:

Երբ պարը վերջացաւ, կոմսը բոլորովին ապշահար և յուզուած, առաջնորդեց Հէրմինը իր տեղը, և հիացումով մը ըսաւ ինքնիրեն:

— Պատուոյ վրայ կ'երգնում որ, այս կինը զգուշութիւն ըլլալու աստիճան գեղեցիկ է, եթէ գրաւելիք կ'իյնա այս պիտի ըլլայ, առանց ոեւէ դժուարութեան մատնուելու պիտի կրնամ տիրանալ հօրեղբորս ժառանգութեանը, ու վերջացնելէ վերջ ան այս խօսքերը սկըսաւ խորհրդածել:

Կոմս ըմբռնելու մտազբառ կը խորհրդածէր, աչքերը շուրջը պտտցնելով սկսաւ Սըր Արթիւրը փնտռել: Սա-

կայն, ան, փոխանակ մեծ սրահին մէջ մնալու, թղթախաղի յատկացուած սենեակը անցած նստած էր հոն սեղանի մը շուրջը:

Իրեն հետ ձեռք մը թուղթ խաղալու տրամադիր մէկը գտնելու անոր ցոյց տուած անհամբեր կեցուածքէն կարելի էր գուշակել թէ, ան շատ կը նեղուէր:

Այդ պարագային նշմարեց որ կտոր մօրուքով ու արտայայտիչ դէմքով ակնոցաւոր երիտասարդ մը կ'անցնէր իր քովէն ոչ այնքան հեռու:

Առաջին անգամ ըլլալով Մարքիզ վան Հօրի տունը եկող այս երիտասարդը որ կը կոչուէր Պ. դերկոմս տը Գամպօլէ, կը բնակէր Ֆօպուր Սէնթ Օնօրէ փողոցը տան մը մէջ, և որու մասին կը խօսուէր թէ շատ շքեղալից կեանք մը անցուցած էր ժամանակին: Ան նրստած թղթախաղի սեղանին առջև, ձեռքը առած խաղի թուղթերը, խաղալ կեղծելով ալ ու ձախ թուղթեր կը ցրուէր:

Այդ պարագային Սըր Արթիւր մօտենալով այս երիտասարդին, անգլիացիներու յատուկ պաշարիւնութեամբ մը բարեկեղծ ըսաւ անոր:

— Պարոն, կրնա՞ք ինծի հետ ձեռք մը խաղալ:

Դերկոմս տը Գամպօլէ այս հրաւերին պատասխանելով, առանց կարեորութիւն տալու հինգ ոսկի նետեց սեղանին վրայ:

Անգլիացին ալ նստելով, հանեց իր զրպանէն հինգ ոսկինոց թղթաղրամ մը և դրաւ սեղանին վրայ:

Նոյն շատ լաւ սկսան խաղի. թղթախաղի սեղանը դրուած էր բազմութենէն շատ հեռու տեղ մը, անկիւն մը. ներկայ հրաւիրեալներն ալ զբաղած ըլլալով խաղացողները դիտելու, բոլորովին առանձինն ձգած էին

այս երկու պարոնները, որոնք թղթախաղով զբաղած թէև, սակայն, կրնային անարգել տեսնուիլ իրարու հետ:

Սըր Արթիւր, մէկ կողմ ձգելով իր անգլիական առգանու թիւնը, ըստւ.

— Յանուս պատուոյս կ'ըսեմ որ, Ռօքսանպոլ դուռն բռնին տաքող խմաստով կատարեալ չըջիկ ճէնթ լըմէնի մը երեոյթը ունիս:

— Իմ ձեռքէս այսքանը կուզայ, ըսաւ Պ. դերկոմս Գոմպօլն, սակայն, հաղարապետ, ցարդ նմանը չտեսած գեղեցիկ Անգլիացի մըն ալ դուք եղած էք: Ձեր դեղին մազերը, կղմնաբազոյն մորմիննիդ և ձեր կեղծ փորը, ձեզի այն աստիճան անճանաչելի դարձուցած են որ, եթէ ես իսկ, ձեր յարգարանքին ժամանակ ձեր մօտ գտնուած չըլլայի, դժուարաւ պիտի ճանչնայի ձեզ և պիտի խաբուէի:

Կեղծ անգլիացին, որ այնքան յարմար տարազ մը կը կրէր, նոյն ինքն Սըր Ուիլեմսն էր որ տեսակ մը ծիծաղով ըստւ անոր.

— Ծիչդ է, իմ բարերար եղբայրս, երբ ժամանակին ես Պատթիէնի հետ կը մենամարտէի, կըցած էր զիս ճանհնալ, իսկ հիմա եթէ տեսնելու ըլլայ, չպիտի կրնայ ճանչնալ:

— Ինչ որ է, երբ պիտի սկսինք գործի:

— Որչափ որ ամէն ինչ պատրաստ է, սակայն, առիթին սպասենք: Թիւրգուտղին հասկցուցի գործը և զայն երէկ առաւօտ փոխադրեցի Մօնսէյ փողոցի բընակարանը, Թիւրգուտղ շատ լաւ իւրացուցած է իր գերը: Իսկ դո՛ւն:

— Ես ալ գիտեմ խնդրին էութիւնը, ինչպէս որ գիտեմ Սըր Արթիւր Գօլէնսի և Սըր Ուիլեմսի ով ըլ-

լայը այնպէս ալ վստահ եմ որ հակառակորդիս սիրտը պիտի կրնամ մխել վրիժառութեան սուրբ:

— Նամանուանդ մի մօռնար այն կողմը, ուր պիտի մխրճես սուրդ: Ծուարում պէտք է, խնդիրը միլիօններու վրայ կը կայանայ:

— Դուք այդ մօտին հանգիստ եղէք, հօրեղբայր:

— Ի՞նչ մը տաջ Մարքիզը ինձ ըստ ձեր «լանս-դընէ» խաղալը, բարեկամնիս նշանաւոր խաղացող մըն է, ան ալ պիտի գայ: Ահա՛ այն ատեն պէտք է խելացի շարժիլ:

— Շատ լաւ, շատ զիւնին է այդ:

Եւ արդարեւ, խաղի սեղանը պատրաստուելով, Մարքիզ Վան-Հօբ եկաւ ու նստաւ անգլիացիին մօտ, ըսելով անոր.

— Սըր, դուք ալ կը խաղա՞ք մեզի հետ:

Անգլիացին ոտքի ելնելով պատասխանեց.

— Եէ՛ս.

Թղթախաղին կը մասնակցէին տասը հոգի, անոնց մէջ ըլլալով նաեւ Ֆէրնան Ռօչէն և երիտասարդ կոմսը Ծաթօ Մային:

Խաղը ժամանակ մը շարունակուեցաւ:

Յետոյ ինչպէս պատահեցաւ Ռօքսանպոլի և Ֆէրնան Ռօչէի միջև ծագում առաւ հակառակութիւն մը:

Սըր Ուիլեմսն այն ատեն նշանակալից նայուածք մը ուղղեց իր քով նստող անձին Ծաթօ Մայի կամսին, որ երբ հասկցաւ թէ Սըր Արթիւր մենամարտ պիտի առաջարկէ, դողած և յետոյ մօտենալով Սըր Ուիլեմսի ախանջին, Ռօքսանպոլը ցուցնելով հարցուց անոր.

— Ո՞վ է այս երիտասարդը:

- Դերկոմս Գամպօլն է:
- Միւսը,
- Միւսն ալ ամուսինն է այն կնոջ՝ որուն հետ զուգ քիչ մը առաջ պարեցիք, և կը կոչուի Ֆէրնան Ռօշէ: Կը հասկնամք:
- Այո՛, ըսաւ կոմսը, և հաղիւ արտասանած այս բառը, սիրտը սկսաւ ուժգնօրէն բարբախել:

Գ.

ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ ՈՒՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ԿԸ ՄՇԱԿՈՒԻՆ

Տեղի ունեցող հակառակութեան պատճառով, առաջուց զերկոմս աը Գամպօլն ձգելով խաղաքահը, գնաց Ֆէրնան Ռօշէի մօտ, որ նստած էր պարապ սենեակի մը մէջ: Ֆէրնան Ռօշէ վեհանձնութեամբ մը զայն բարեւելով ըսաւ.

— Կը ներէք պարոն, կրնա՞ք ինծի կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդել:

— Ինչո՞ւ չէ, ամենայն սիրով, պատասխանեց զերկոմսը, և ահնոցները հանելով լաւ մը սրբելէ վերջ կրկին զայն տեղաւորեց իր քթին վրայ:

Ֆէրնան, անոր այս անկիրթ շարժումներէն բարկանալով ըսաւ սրտնեղած.

— Պարոն, կրնա՞ք յայտնել ինձ թէ սովորաբար զուգ ո՞ւր խաղացած էք «լանսգընէն»:

— Մարդոց մէջ կը խաղամ, պատասխանեց Ռօշէն.

Ֆէրնան իր կողմէ արհամարհական չեչտով մը կըլլէին հարցուց անոր.

— Ի՞նչ տեսակ մարդոց մէջ:

— Ձեզի ծանօթացած ըլլալուս աստիճան. պարծե-
նալիք մարդոց մէջ:

Ֆէրնանի բարկութիւնը ծայր աստիճանի հասաւ
այս պատասխանին վրայ:

— Պարոն, ըսաւ Ֆէրնան, այս ընկերութեան մէջ
գտնուելուս համար շատ կը ցաւիմ ես, որովհետեւ դուք
չէք կրնար գտնուիլ ճշմարիտ ընկերութեան մը մէջ:

Րօքանպոլ գռեհիկ և լիրբ ձեւով մը պատասխա-
նեց.

— Պարոն, ես մարդը իր դէմքէն կը ճանչնամ:
Ուղղը ինծի համար պատերազմ մըն է, քեզի մը նոր
մենամարտ, ուր նախ քան մենամարտիլս կ'ուսումնա-
սիրեմ հակառակորդներս:

Ֆէրնան գունատեցաւ, իսկ Րօքանպոլ շարունակեց
իր խօսքերը ըսելով.

— Միայն թէ կատարած քննութենէս գոհ չմնացի,
և այս պատճառով չուզեցի որ խաղը շարունակեմ:

Այս պարագային Ֆէրնանի բարկութիւնն ու կա-
տաղութիւնը ծայր աստիճանի հասած էր. որ բռնելով
դերկոմսին թեւերէն ըսաւ վճռական ձեւով մը.

— Այցաքարանիդ պարոն, վաղը ժամը եօթին
պէտք է գտնուիք Պուլսներ անտառին մէջ:

— Պարոն, նախ քան ձեր այցաքարտ պահանջելը,
դուք պարտաւոր էք տալ ձեր այցաքարտն ու հասցէն:

— Իրաւունք ունիք, ըսելով, Ֆէրնան իր այցա-
քարտը նետեց Րօքանպոլին՝ որ ակնոցները աչքը ան-
ցընելէ վերջ հետեւեալ հասցէն կարդաց անոր վրայ.

«Պ. Ֆէրնան Ռօչէ, Իսլի փողոց թիւ 5»:

— Սիրելի պարոն, ըսաւ Րօքանպոլ Պ. Ֆէրնան
Ռօչէի, ես Շուէտացի եմ և անունս ալ դերկոմս Գամ-
պօլ է, թէև մենք մեր երկրին մէջ ազնուականներու
հետ կը մենամարտինք, սակայն քանի որ հիմա Ֆրանս-
սա կը գտնուինք...

— Կը բուէ պարոն, պատասխանեց Ֆէրնան Ռօչէ
կատաղութեամբ, վաղը ժամը եօթին անպատճառ պէտք
է գտնուիք նշանակուած տեղը:

— Կը ներէք պարոն, մտադրած եմ վաղը թղթա-
տարակոն կառքով Իտալիա մեկնիլ, եթէ իրապէս ու-
րոշած էք մենամարտիլ ինծի հետ, ժամ առաջ մեկնինք
ասկէ: Հարկ տեսնուած սուրբն ու մենամարտի վայրը
որոշենք նախապէս:

— Շատ լաւ:

— Եթէ հոս կ'ին ունիք, կրնաք լուր տալ անոր
քանի որ ժամուան համար ձեր մեկնիլը յայտնելով:

— Ինչո՞ւ համար:

— Որովհետեւ, մտադրած ըլլալով ձեզի ոչնչացնել,
վստահ եմ որ չպիտի վերադառնաք ալիւս:

Ֆէրնան, առանց կարեորութիւն տալու այս խօս-
քերուն, ուսերը թօթուեց ըսելով անոր.

— Եկէ՛ք պարոն:

Րօքանպոլ, փոքր սենեակէն անոր հետ մեկնած
ժամանակ հետեւեալ յայտնութիւնները ըրաւ անոր ը-
սելով.

— Պարոն, հիմա դեռ ժամը առաւօտեան երկուքն
է, նախ քան իմ և կամ ձեր պատկանած շրջանակը
երթալը, կը կարծեմ որ շատ նպաստաւոր պիտի ըլ-
լայ ընտել մեր վկաները այժմէն և հոս:

— Շատ լաւ, ձեր ուղածին պէս թող ըլլայ:

Մինչդեռ Ֆէրնան, առաջին անգամ ըլլալով Մար-
քիշ Վան-Հօբի տունը եկած ըլլալուն, երբ շուարած
էր իրեն պէտք եղած ծառայութիւնը կատարող անձ մը
ընտրելու գործին մէջ, իր դէմը ելու հազարապետ
Գարտէնը որուն խրոխտ և զինուորական կեցուածքէն
փաշտելուելով մօտեցաւ անոր և ըսաւ.

— Պարոն, դուք ժամանակին զինուոր եղած էք, այնպէս չէ՞:

— Այո պարոն, ամբողջ կեանքս զինուորութեան մէջ անցուցած եմ:

— Այդ պարագային, չեմ կարծեր որ ինձի մերժէք փոքր ծառայութիւն մը:

— Ըսէ՛ք պարոն, ի՞նչ կ'ուզէք:

— Պարոն, անձի մը կողմէ շատ ծանր կերպով նախատուած եմ: Վաղը առաւօտ կանուխ պիտի մեկնի հակառակորդս: Եթէ այս վայրկեանիս տեղի ունենայ մենամարտը, ան պատրաստ է կատարելու:

— Կը փափաքիք որ վկայ ըլլամ ձեր կողմէն, այնպէս չէ՞:

— Թէեւ պատիւ չունիմ ձեզ ճանչնալուս, սակայն ձեր վկայութեանը կը կարօտիմ:

— Պարոն, ես այս տան տիրոջ բարեկամն եմ, և կատարեալ յարգանք ունիմ բոլոր այն անձերուն նըկատմամբ, որոնց հանդիպած եմ այս տանը մէջ: Պատրաստ եմ ձեր հրամանին:

Ֆէրնան մինչ կը գտնէր իր վկան, Պ. դերկոմս աը Գամպոլի ալ, խաղասենեակը գտցած էր իր վկան փընտուելու համար:

Վկաներու կողմէ հարուստ դերկոմսը Սըր Արթիւր Գոլէնէն ուրիշ մէկու մը վրայ չէր խորհէր, հետեւաբար խաղի սեղանին մօտեցաւ և զայն հոն չգտնելով, տեսաւ որ ան պարասրանին մէջ պատուհանի մը անկիւնը կը տեսնուէր կարծաւորապէս ծերունիի մը հետ:

Դեղին և դեղեցկադէմ այս ծերունին, ներկայ կը գտնուէր գրեթէ ամէն երեկոյթներու, ու նստած անկիւն մը մինչև առաւօտ կը դիտէր պարերը: Տղու մը պէս կը հեռանար զբօսատեղիներէն այն առան, երբ իրեն նշան տրուէր այդ մասին:

Իր գտնուած ընկերութեան մէջ թէև զայն «յիմա-րացած» կը կոչին, սակայն, անոր յիմարութիւնները այն աստիճան գեղեցիկ և անփնաս էին որ, ամէն տեղ զայն ուրախութեամբ կ'ընդունէին: Սիրահարութենէ ծագում առած ըլլալով անոր յիմարութիւնը, Բաիզի սրահներուն մէջ, անոր մասին հետեւեալը կը պատմուէր:

Այս ծերունին, հակառակ ընտանիքի տէր և կառավարական բարձր պաշտօնեայ մը ըլլալուն, քանի մը տարի առաջ տեսնելով երիտասարդ ազջիկ մը, կը սիրահարուի անոր: Սակայն, այդ արտաքոյ կարգի գեղեցկութեան տէր ազջիկը իր դասակարգէն գործաւորի մը սիրահարուած ըլլալով կ'ամուսնանայ անոր հետ: Ծերունի կիրքէն և ցանկութենէն շանթահար, կ'որոշէ նոյնիսկ անձնասպան ըլլալ: Ան ցաւատանջ զգացումներու ենթարկուած, և յիշելով իր երիտասարդ սիրահարին գրաւիչ դէմքը, խելքը կը կորսնցնէ, առանց սակայն այդ մասին բան մը ըսելու ունէ մէկուն:

Այս մարդը կապտագոյն զգեստ մը հագած էր և կը կոչուէր Պ. աը Պօբրէօ զոր գտած էին իր կինն ու աղջիկը Սէն Բըմիի մօտերը, յիմարանոցի մը մէջ:

Մեր պատմութեան առաջին մասերուն հետ առընչութիւն ունենալով այս դէպքը, ծանօթութիւններ տալ անհրաժեշտ կը նկատենք, լուսաբանելու համար կարգ մը պարագաներ: Ինչպէս կը յիշուի, երբ Պ. Պօբրէօ կը գտնուէր Պուժիվալի ամարանոցը, Լէօն Ռօլան վրայ հասնելով, կրցեր էր ազատել իր նշանուծը, Սըրիզը, այդ բանտէն:

Վերջին աստիճան նիհարցած Սըրիզին մէկ նշանին վրայ, երբ Պ. աը Քէրկադ, Սըր Ուիլեմմաի ճանկերուն յանձնուած Ժաննին օգնութեան կը փութար, Լէօն Ռօլանի և Պ. աը Պօբրէօի միջև դէպք մը պատահեցաւ:

Սըրիզ՝ իրեն խմցուած դեղէն զգայազերկ գետին
ինկած պահուն, Լէօն զայն մեռած կարծելով, այն աս-
տիճան ցաւ զգաց որ մոռցաւ Պ, տը Պօրբէօն, և այս
վերջինը ժամանակ դտնելով յաջողեցաւ այդ տեղէն
փախչիլ:

Այդ վայրկեանէն վերջ ոչ ոք տեսաւ զայն: Հա-
ւանականութիւն կար որ, իր հետքը կորսնցուցած
Սըր Ուիլիքմսը գտած ըլլար զայն:

Միւս կողմէ, տիկին տը Պօրբէօն և Հէրմինի բար-
կութիւնը իր գերադոյն աստիճանին հասած ու կատաղած
անոնք արհամարելով զայն, ոչ մէկ ձեռնարկ կատարե-
ցին:

Սակայն, այս դէպքէն երեք տարի անցնելէ վերջ,
տիկին Ֆէրնան Ռօչէ եղած Հէրմինը շատ զարմացաւ իր
ծննդավայրէն ստացած մէկ նամակին վրայ:

Այդ նամակը գրուած էր Բրովանս նահանգին են-
թակայ Սէն Բըմի շրջանին մէջ գանուող յիմարանոցի
տնօրէնութեանէն և ուր կը յայտնուէր թէ՝ Պ. տը Պօր-
բէօ թէ և կը գտնուէր այդ յիմարանոցին մէջ, սա-
կայն անոր յիմարութիւնը մեղմանալու վրայ էր և
վտանգաւոր հետեւանք մը ունենալէ ալ շատ հե-
ռի:

Երբ տիկին տը Պօրբէօ և իր աղջիկը ստացան այս
ուրբը, կառքով այդ կողմերը գացին:

Պ. Պօրբէօ սակայն, յիմարացած ըլլալուն պատճա-
ռաւ, երեք տարիէ ի վեր պատահած դէպքերուն և իր
վիճակին մասին անկարող էր բացատրութիւն մը տա-
լու:

Ահա, այն ժամանակ, մայր և աղջիկ, տեսնելով որ
անոր այս ենթարկուած պատիժին մէջ Աստուծոյ մատը
կայ, ներելով անոր Բարիզ տարին: Այդ վայրկեանէն
վերջ, Պ. Պօրբէօն խելքը գլուխը գալով, կարծես թէ

ուղեղին վրայ առաջ եկաւ նպաստաւոր փոփոխութիւն
մը:

Հակառակ որ ան քաւասուն տարի շարունակ կի-
նը խոշտանգած էր և պողչատ ու կրքոտ բնաւորու-
թեան տէր մէկն էր եղած, յանկարծ փոխուելով և
նուազելով իր յիմարութեան նպաստերը, նոյնիսկ երբեմն
կը նշմարուէր անոր գէմքին վրայ արտակարգ տըխ-
րութեան մը նշանները: Վերջապէս, այս ծերունին կար-
ծէք թէ նախապէս մեղի ծանօթ Պօրբէօն չէր, և երբ
լսէր Սըրիզի անունը, կը թուէր թէ՝ այն ատեն միայն
մանրամասնօրէն կը յիշէր անցնող բոլոր դէպքե-
րը:

Հէրմին զայն սկսած էր սիրել, և երբ Ֆէրնանի
հետ տեղ մը այցելութեան երթային, անպատճառ հե-
տեւին կը տանէին:

Երբ պատահէր որ գործի մը պատճառաւ Ֆէրնան
չընկերանար իր կնոջ, կատարեալ վատհուծեամբ զայն
կը յանձնէր Պ. տը Պօրբէօն, որովհետեւ, Պ. տը Պօրբէօն
յիմարութեան նշաններ ցոյց կուտար այն ատեն, երբ
Սըրիզի մասին խօսուէր, ուրիշ պարագաներու մէջ ա-
նոր խելքը գլուխն էր բոլորովին:

Ան, սովորութիւն ըրած ըլլալով երբեմն հագնիլ
յիմարանոցի պաշտօնեաներուն նման, այսպէսով ցոյց
կուտար իր վրայ ապուշութեան նշաններ:

Ահա այս պայմաններուն մէջ պ. տը Պօրբէօն և
Անգլիացի Սըր Արթիւր Գօլէնսի, ուրիշ անունով Սըր
Ուիլիքմսի միջև տեղի ունեցող խօսակցութիւնը հետե-
ւալ կերպով տեղի կ'ունենար:

— Անեք, խոստովանեցէք որ այս տարագովս չԷ
պիտի կրնայիք ճանչնալ զիս:

— Այո՛, սակայն դուք ալ սիրելի փեսայ: այն օ-
րէն ի վեր երբ ընտանեկան յարկս վերադարձեր եմ,

հաստատեցէք որ պատշաճ կերպով կը վարեմ ինձ յանձնում գործը:

— Այդպէս անե՛րս, դուք արժանի էք լիմարներուն մէկ օրինակը ըլլալու. շատ լաւ կը կատարէք դուք ձեր ստանձնած դերը:

— Շիտակը ինչպէ՞ս կրցաք խաբել զանոնք:

— Սիրելի պարոն աք Պօքրէօ, կը հասկնամ որ դուք մոռցած չէք Սըրիզը:

— Այո՛, սիրելի փեսաս, չեմ մոռցած այդ աղջիկը:

— Իրաւունք ունիք անե՛րս, իրենց հետապնդումներէն կը հրաժարին անոնք միայն, որոնք գործի մը օգտակար չեն կրնար ըլլալ. դէշ խաղացողներն են որ խաղին առաջին մասէն ետ կը քաշուին:

— Ո՛հ, մենք շատ նպաստաւոր առիթ մը հանեցինք ձեռքէ, ըսաւ Պօքրէօ աչքերը փայլեցնելով իր կապոյտ ակնոցներուն տակէն: Եթէ տասը վայրկեան եւս ժամանակ ունեցած ըլլայի, պիտի կրնայի այդ աղջիկը առեւանդել:

— Համբերեցէք հայրիկ, կ'ըսեն թէ վերջը մնացողը ամենէն լաւին կը տիրանայ: Հարկաւ պիտի կըրնանք լուծել մեր վրէժը:

— Կը յուսա՞ք:

— Կը յուսամ որ միշտ հնազանդ կը գտնուիք: Եթէ լրիւ կերպով կատարէք հրամաններս ու կարգադրութիւններս, պիտի կրնամ ձեզի առանել Սըրիզի հետ մէկտեղ միեւնոյն տան մէջ, որու դռներէն ներս անկարելի պիտի ըլլայ անոր ամուսինին մուտքը:

— Ճի՛շդ կ'ըսես, յարեց Պօքրէօ վերջին աստիճան ուրախ:

— Սիրելիս, մէկը երբ գործ մը կը յղանայ, կը տիրանայ նաեւ այդ գործին յատուկ բոլոր միջոցներուն:

Ձեռք առած միջոցներու շնորհիւ, կրցաք ձեր ընտանեկան յարկէն ներս մտնել. անոնք ձեզի սիրով ընդունեցին: Ձեզի հետ աղու մը պէս կը վարուին, և անոնք ձեր ագ ընթացքէն երբեք չկասկածելու համար այս վիճակէն պէտք է օգտուիլ: Հիմա, կարգադրուած գործի մը համար, այս իրիկունէ սկսեալ ձեզի փոխանորդս կը նշանակեմ:

— Ի՞նչ է այդ գործը:

— Շատ կը տիրէ՞ք ձեր փեսան:

— Ֆէրնանը... ա՛հ, այդ հրէշը, եթէ ձեռքէս դայ, զայն պիտի խեղդեմ:

— Գո՛հ կը մնա՞ք եթէ ան թշուառութեան և զբոսախաղութեան ենթարկուի:

— Ինչո՞ւ չէ:

— Հիմա դիտեցէք սա երիտասարդը:

Այս ըսելով, Սըր Ուիլերմ ցոյց տուաւ Պ. աք Պօքրէօի. Հէրմինի քով նստող երիտասարդ կոմսը Պ. աք Շաթօ Մային:

— Այո՛, շատ գեղեցիկ երիտասարդ մըն է, ըսաւ ան:

— Քիչ մը վերջ պիտի դայ ձեզի հետ տեսնուելու: Անունը կոմս աք Շաթօ Մայի է, և պիտի յայտնէ ձեզ թէ, շատ լաւ կը ճանչնայ ձեզի: Դուք յիմարացած ըլլալով, այս պորտագան զարմանալի և արտակարգ չպիտի թուի ձեզի: Հիմա, դուք, որպէս թէ կը ճանչնաք, կը ներկայացնէք անոր ձեր աղջիկը պաշտօնապէս, և ես վաղը աւելի կատարեալ ծրագիրներ պիտի հաղորդեմ ձեզի այս խնդրոյն մասին:

Այդ պահուն, կեղծ Սըր Արթիւրը տեսնելով որ զէպի իրեն կուգայ Բօքանպուր, բաժնուեցաւ Պ. աք Պօքրէօին: Բօքանպուր իր մեծաւորին քովը գալով ըսաւ:

— Գործը եղաւ, մեր մարդը ինծի հետ դուրս կ'ելլէ ասկէ:

— Շատ լա՛ւ, պատասխանեց Պառնը, ինքն ալ դեր կոմս տը Գամպօլէի հետ դուրս ելլելով:

Ճամբուն վրայ, Սըր Ուիլեմս հանդիպելով Շաթօ Մայիի, հարցուց.

— Կը տեսնէ՞ք այդ կարճահասակ մարդը, որ կապոյտ զգեստ հագած է:

— Այո՛, պատասխանեց կոմսը:

— Ահաւասիկ այդ մարդը, ձեզ հետ պարող երիտասարդ կնոջ հայրն է:

— Զիս ներկայացուցէ՞ք անոր:

— Ո՛չ, դուք կրնաք շատ լաւ կերպով ինքզինքնիդ ներկայացնել: Արդէն այդ մարդը յիմար մըն է, և անոր յիշարութիւններէն մին ալ ան է թէ կը կարծէ որ ամէն մարդ կը ճանչնայ: Գացէ՛ք անոր քով և իր անունը տուէ՛ք: Անոր անունը Պ. տը Պօրթօ է, և ժամանակին արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ բարձր պաշտօն մը ունէր: Յայտնեցէ՛ք իրեն որ 3-4 տարի առաջ շատ լաւ կը ճանչնայիք զինքը: Ան այս բանէն չափազանց գոհ մնալով, ձեզի պիտի նկատէ իրեն ամենատաւաճատորիմ մէկ բարեկամը, և ձեզի իր աղջկան բնակարանին մէջ պիտի ընդունի:

— Շատ լաւ, հիմա անոր քով կ'երթամ:

Այդ ժիջոցին Ֆէրնան կնոջը մօտ երթալով ըսաւ անոր.

— Սիրելիս, ես կը մեկնիմ երեկոյթէն, դուք շարունակեցէ՛ք ձեր ղուարճութիւնը Պ. տը Պօրթօի հըսկողութեանը տակ:

— Տարօրինակ բան, կը մեկնի՞ք, հարցուց Հէրմին զարմացած:

— Կը յուսամ որ մէկ ժամէն կը վերադառնամ:

— Կը յուսամք... ո՛վ Տէր, ի՞նչ պատահեցաւ:

— Հանգիստ եղէ՛ք... ըսաւ Ֆէրնան ծիծաղելով, բարի գործի մը համար կարեւոր է երթալս... դուք շատ լաւ դիտէ՛ք որ ամէն ժամանակ ես իմ անձին տէրը չեմ:

Ֆէրնան Ռօշէ առանց մտահոգութեան մատնելու իր երիտասարդ կինը, հարկադրուած էր խօսելու այս սուտը, և առանց պէտք ձգելու ուրիշ բացատրութիւններու Պ. տը Պօրթօի մօտ գնաց:

— Սիրելի հայր, ըսաւ անոր, դուք հսկեցէ՛ք Հէրմինին վրայ:

— Շատ լա՛ւ, պատասխանեց ծերունին գլուխը շարժելով:

Դերկոմս տը Գամպօլէ և իր վկան, երբ դեռ հաղիւ անդուխին առաջին աստիճանին վրայ կը գտնուէին, Ֆէրնանը հազարապետ Գարտէի հետ հանդիպեցաւ անոնց.

Ասդին կոմս Շաթօ Մայի ուղղակի մօտը գնաց Պ. տը Պօրթօի և անոր ըսաւ.

— Բարեւ:

Պ. տը Պօրթօ պահ մը նայեցաւ անոր և զարմացած ձեռով մը ձեռքերը ճակտին զարկաւ և ըսաւ.

— Կը ներէ՞ք ազնիւ բարեկամս, յիշողութիւնս խաթարուած ըլլալով, ծանօթ անուններս իսկ կը մոռնամ:

Երիտասարդ կոմսը առանց պայմանագրական ձեւակերպութիւններու, ծերունիին ձեռքը սեղմելով ըսաւ.

— Այո՛, ժամանակին ձեր բարեկամներէն էի: Զէ՞ք յիշեր որ երեք տարի առաջ ձեր երիտասարդ բարեկամներէն մին էի:

— Այո, այո, ստեղծեալ ձեր անունը:

— Անունս՝ Կոմս Շաթո Մայի է:

Պօքրէօ՝ Սըր Ուիլիամսի աշակերտելէն ի վեր կ'ստարեալ դերասանի մը նման կը խաղար իրեն վիճակ-ուած դերը:

— Այո՛, այո՛, հիմա ճանչցոյ ձեզի, յարեց և կոմսին ձեռքերը սեղմեց ուժգնօրէն:

Պ. աը Շաթո Մայի իր ունեցած բազմաթիւ տեսակցութիւնները յիշելով շատ դո՛ր թողուց ծերունին, իր յայտնութիւններէն:

Սըր Ուիլիամսի սարքած ստորանայական այս խաղը այսպէս յաջող ընթանալով, պ. աը Պօքրէօ յանկարծ խօսքին թելը կտրելով ըսաւ.

— Ստեղծեալ, դուք էիք կտրծեմ քիչ մը առաջ աղջկանս հետը պարողը, այնպէս չէ՞:

— Ձեր աղջիկը:

— Անտարակոյս, այն կինը՝ որուն հետ պարեցիք և երբեմն երբեմն տեսնուեցաք անոր հետ, իմ աղջիկս է:

— Իրա՛ւ կ'ըսէք, ձեր աղջիկն է այդ հիանալի և դեղնցիկ կինը:

— Այո՛, Տիկին Ֆէրնան Ռօշէն է:

— Այդ պարագային խնդրեմ զիս անոր ներկայացուցէք:

— Եկէ՛ք, ամենայն սիրով կը ներկայացնեմ ձեզ:

Յետոյ, երբ կոպոյտ ակնոցով ծերունին կոմսին ձեռքէն բռնած կ'առաջնորդէր դէմ դիմաց հանդիպեցան տիկին Մալսիի, որ երեկոյթէն կը մեկնէր այդ պահուն:

Դուքսը թէև անհամբեր կ'սպասէր այդ վայրկեանին, և իր թեւը առած այդ այրի կինը բազմութիւնը

ձեզքելու վրայ էր, ստեղծեալ այդ կինն ու կոմսը իրարու հանդիպելուն պատճառաւ, ծերունի դուքսը դժգոհ մնաց:

Տիկին Մալսիի, ծիծաղելով հասկցուց որ պիտի զրկուի մօտերս իր ժառանգութենէն, Կոմսը փոխադարձօրոք բարեկամ զայն ծիծաղեցաւ. բայց այդ ծիծաղը իր մէջ կը պարունակէր նորանոր յայտնութիւններու խորհրդունոր ակնարկութիւն մը:

Տիկին Մալսիի այն ժամանակ ծոկելով անոր ականջըն ի վար ըսաւ.

— Սիրելի Կոմս, այնպէս կը կարծեմ որ շատ կ'ախորժիք բարեկամութիւն ընելէ սա կարճահասակ ծերունիին հետ:

— Գուցէ՛ տիկին:

— Խեղք չունի՞:

— Հաղիւ ձեզի չափ խելք ունի:

— Ճի՛շդ է:

— Կ'երդնում պատիւիս վրայ որ, զարմացնելու տալիճան հիանալի պատմութիւն կը պատմէ:

— Ճի՛շդ:

— Դեռ քիչ մը առաջ զուարճալի պատմութիւն մը կը պատմէր, ըսաւ Կոմսը իբր բացատրութիւն:

— Դուք ալ ինծի կը պատմէ՞ք այդ պատմութիւնը:

— Բայց ան քիչ մը երկար է:

— Ի՞նչ տեսակ պատմութիւն է:

— Նորէն ամուսնանալու յիմարութիւն ունեցող ութսուննոց ծերունիի մը պատմութիւնն է: Առնելիք կինը չարակամ մէկը ըլլալուն, այս կերպով պիտի զըրկէ անոր պարագաները ժառանգութենէն:

Յետոյ, Կոմսը անպատշաճ կերպով բարեկամ զայն մեկնեցաւ անոնց քովէն:

Պահ մը տիկին Մալասիի դէմքը գունատեցաւ և
ա՛յն աստիճան գէշ ազդուեցաւ որ, ծերունի գուքսը,
ամէն ժամանակէ աւելի սէր և գորովանք ցոյց տուաւ
անոր, որով երիտասարդ կնոջ դէմքը սկսաւ պայծառա-
նալ քիչ մը:

Այն ատեն դառնալով ըսաւ անոր.

— Օ՛ն, թիբեկի դուքս, երթանք...

Դ.

ԾԵՐՈՒՆԻ ՍԻՐԱՀԱՐԸ

Դուքսը կրկին թեւը տալով երիտասարդ կնոջ զայն
առաջնորդեց կառքը: Իսկ ան իր կարգին դառնալով
դուքսին, ըսաւ գրաւիչ ձայնով մը.

— Դուք չէ՞ք նստիր:

Ծերունի սիրահարը, անմիջապէս երիտասարդի մը
աշխուժութեամբ կառքը նետուելով կնոջ քովը նստաւ,
և կառաւանին դառնալով հրամայեց որ կառքը քչէ
դէպի Բէքինէր փողոցի թիւ 40 տունը:

Այն վայրկեանէն ի վեր, երբ ծերունի գուքսը
ենթարկուեցաւ իր թոռան անպատշաճ վերաբերումին,
տիկին Մալասի երբ առաջին առթիւ առանձին մնաց
ծերունիին հետ, մինչ կառքը կը սուրար, ըսաւ անոր.

— Սիրեկի դուքս, ձեզ հետ առանձին մնալ կը փա-
փաքէի: Հիմա, օգտուելով մեր այս տաանձնութենէն,
ձեզի այնպիսի բան մը պիտի յայտնեմ որ զուցէ ձեր
շարժանքին արժանանայ:

— Ո՛հ, ինձի մտատանջութեան կը մատնէք:

— Ձեզի հաղորդելիք լուրս, հոսկէ մեկնելու մա-
տիւ է:

Որքան որ տիկին Մալասի այս քանի մը բառերը
չսաւ ընական և ցած ձայնով մը արտասանեց, սակայն

այդ նախագիտութիւնը, պ. տը Շաթօ Մայիի վրայ, այնպիսի ուժեղ ազդեցութիւն մը ներդրածեց որ, տն հազիւ կրցաւ չնչել, և իր զգոցած ցուէն ու մասնօղութենէն չկրցաւ բոռ մը արտասանել:

Տիկին Մալասի սակայն շարունակեց իր խօսքը ըսելով.

— Այո՛, սիրելի դուքս, վաղը առաւօտ կը մեկնիմ:

— Դ՞ուք... կ'երթա՞ք... բայց ինչո՞ւ համար... ո՞ւր կ'երթաք, յարեց պ. տը Շաթօ Մայի խելքը դուրսէն թռած մէկու մը վիճակով:

— Միայն ինծի յատուկ պատճառներով կը մեկնիմ և չեմ կրնար մեկնելուս պատճառները յայտնել: Սիրելիս, կը տեսնէք որ ձեր ուղղած հարցումներուն պատասխանին չէք արժանանար, ըսաւ ծիծաղելով, որովհետեւ անոնց չպիտի պատասխանեմ բացարձակապէս:

— Տիկիկ դուք իմ մահուա՞նս կը փախաքի՞ք:

Ծերունի սիրահարը այս խօսքերը այնպիսի սոսկալի ձեւով և դողդալով ըսաւ որ, տիկին Մալասի իսկ ազդուելով անոր այդ վիճակէն, և հասկնալով իր որ աստիճան սիրուիլը ծերունիին կողմէ ըսաւ անոր.

— Ե՛ս եմ որ կը փախաքիմ ձեր մահուան: Դուք խենդեցա՞ք:

— Ձեմ գիտեր, սակայն, գուցէ... հիմա... Աստուծոյ սիրոյն համար այդպիսի վշտառիթ խօսքեր մի ընէք ինծի:

— Սիրելի դուքս, ես երբեք չեմ կատակեր, միայն մեկնումիս պատճառաւ ձեզ այն աստիճան ազդուած կը տեսնեմ որ, չեմ կրնար ճամբորդութիւնս ձեռնէ պահելու աստիճան վատ գանուիլ:

— Ուրեմն պիտի մեկնի՞ք:

Այո՛, վաղը առաւօտ պիտի մեկնիմ:

— Ո՞ւր պիտի երթաք:

— Յառաջիկային կ'իմանաք:

— Վերջապէս, թերեւս ութը օրուան համար պիտի ճամբորդէք:

— Ո՛չ, մէկ կամ երկու տարի պիտի ճամբորդեմ, իսկ երթալիք տեղս ալ իտալիա է:

Պ. տը Շաթօ Մայի այնպէս կը կարծէր թէ սոսկալի երազ մը կը տեսնէր և մարելու աստիճան գէշ կ'զգար ինքզինքը:

Իսկ տիկին Մալասի շարունակեց.

— Ձիւ Բարիզի մէջ մոռցնել տալու համար է որ կը մեկնիմ:

Ձեզի մոռցնի՞լ տալու համար... բայց որոնց մէ...

— Առաջին անգամ ձեզմէ:

Ծերունի սիրահարը զարմանքի մատնուելով չկրցաւ պատասխանելու բառ մը գտնել, իսկ տիկին Մալասի կը շարունակէր խօսիլ.

— Ինծի նման կին մը, երբ իր գործած մէկ սխալին համար կ'արատաւորէ իր պատիւը, և երբ այդ սխալը ամէնուն ծանօթ ըլլալով, անոր սրբագրութիւնը անկարելի կ'ըլլայ, անոր ուրիշ ծար չի մնար, բայց եթէ փութիլ իր գտնուած ընկերութենէն և այսպէս մոռցնել տալ իր գոցութիւնը: Ահա սիրելի դուքս, իմ կատարածս ալ ասոնց կարգէն է:

Ծերունին տղու մը պէս դողդալով և դողդոջուն ձայնով մը ըսաւ.

— Աստուծոյ սիրոյն, բացատրեցէք ձեր միտքը:

— Զարմանալի բան, ըսաւ տիկին Մալասի հպարտանքով, չէ՞ք հասկնար տակաւին թէ՛ ինծի համար, այրի և առանձին, առանց օգնականի մը մնալով, երբ ցաւելուս ու վիշտերուս մէջտեղը կանգնած, աշխարհը

ընդարձակ անսպասա մը համարեցի, կեանքը ինծի համար այլեւս դժբախտ և անիծեալ օրերու շարք մը երեւցաւ։ Այն տառն է որ ձեզի հանդիպեցայ, և նկատելով որ երբեք դուք անձնական չահախնդրութիւն մը չէք հետապնդէր, անձիս նկատմամբ վեհանձնութիւն ցոյց տալով, ահա այդ վայրկեանին է որ ձեզի հանդէպ գործեցի աններելի այս սխալը։

Ան խօսքը կտրեց այնպիսի ձեւով մը, որ իբր թէ ենթարկուած է ցաւագին յուզումներու։ Իսկ պ. տը Շաթո Մայի փաթթուելով անոր ձեռքերուն, անկեղծ սիրով մը համբուրեց զանոնք, մինչ տիկին Մալասի շարունակեց.

— Այո՛, ես տկար գտնուեցայ. յանցանք գործեցի։ Դուք ինծի այնպիսի խոստումներ տուիք, որոնց ես միամտօրէն հաւատք ընծայեցի։ Սակայն, տհաւասիկ արդիւնքը, վայրկեանի մը մէջ գործած սխալներուս պտուղը այսօր կը քաղեմ առատօրէն։

— Սակայն... ըսաւ դուքսը խեղդուկ ձայնով մը, տիկին... պիտի կատարեմ ձեզի տուած խոստումներս։

— Անցա՛ւ ձեր խոստումները կատարելու ժամանակը։

— Ժամանակը անցա՛ւ։

— Որովհետեւ, ամբողջ Բարիզը զիտէ անոր վախճանը... ես այդ տեսայ այսօր մարքիզին տանը մէջ, և ձեր անկիրթ թոռն ալ, այս կէտը զգացնել տուաւ ձեզի։

— Թո՞ռս, յարեց դուքսը բարկութեամբ։

— Այո՛, ձեր թոռը, չափազանց անկիրթ ձեւով մը ինծի... Այդ մեջոցին տիկին Մալասի խօսքը ընդհատելով սկսաւ արտասուել։ Ո՛չ, ո՛չ չեմ կրնար համարձակիլ կրկնել այն բառերը, զոր ան գործածեմ ինծի դէմ։ Ով որ ալ ըլլար, բնականաբար պիտի խաբուէր

անոր այս ընթացքէն, և զարմանալի թող չթուի, երբ դուքսը վերջին ծայր ազդուած, նախապէս կազմակերպուած այս կեղծ խաբէութենէն, այլայմէ եղած ըստ անոր յուզուած ձայնով մը.

— Տիկին, թոռս այնպիսի յիմար մըն է որուն ես ցոյց պիտի տամ թէ, ինչպէս պէտք է վարուիլ հօրեղբոր կնոջ, դժբախտ տը Շաթո Մայիի հետ։

Այդ պարագային տիկին Մալասի զգացած գոհունակութենէն գրեթէ մարելու աստիճան ուրախացու։ Կառքը ձերուներին Շանդ էլիզէի կողմը գտնուող տանը ճամբան ձեռք առած ըլլալով, կործ ժամանակի մը մէջ հասան հոն։

Ճամբու ընթացքին ձերուների դուքսը, զայն մարելէ արգիլելու համար արաաքոյ կարգի խնամքներ ցոյց տուաւ թէև, սակայն ոչ մէկ բան օգնեց այդ բանին։ Ու գիշեր ժամանակ երբ այդքան ուշ հասան տուն, ծառաներն ալ զարմացան, երբ տեսան որ երեկոյթի զգեստներով ձերուներն իր հետ կը բերէր նաև կին մը որ զէս մտրած վիճակ մը ունէր և հազիւ կրնար քալել։

Հազիւ թէ տան սեմէն ներս մտած էր դուքսը, երբ դառնալով ծառաներուն սկսաւ պոռալ։

— Ծո՛ւտ, չո՛ւտ, տիկինը սենեակ փոխադրեցէք, բժիշկ մը կոչեցէք. ո՛չ, ո՛չ, ազդու զօրացուցիչ մը, քացախ բերէք։

Դուքսը երբ կը պոռար ու աջ ու ձախ կը հրամայէր, ձայնը մտրելու աստիճան տկարացած էր։

Տիկին Մալասի փոխադրուեցաւ այն սենեակը, որ ժամանակին յատկացուած էր հանգուցեալ դժբախտ տը Շաթո Մայիի։ Դուքսը, այդ սենեակին մէջ կանգնած և բոլորովին ինքնիմէ ելած, այն աստիճան խնամքներ չուայեց անոր և այն աստիճան տխուր ձայնով մը կանչեց անոր անունը որ, վերջապէս ան աչքերը բա-

նալով, զարմացական երեւոյթով մը շուրջը նայեցաւ, երբ դուքսը տեսաւ անոր արթննալը, ուրախութենէն սկսաւ գոչել.

— Ո՛հ, փառք Տիրոջ, կրկին ձեռքի հետ միանալու բախտը ունեցայ:

Տիկին Մարտի այն ժամանակ աչքերը բանալով ըսաւ.

— Ո՛վ Տէր, Աստուած իմ, ո՛ւր կը գտնուիմ, ըսէք, պարոն, խնդրեմ բացատրեցէք:

— Իմ տանս մէջ կը գտնուիք ըսաւ դուքսը.

— Զեր տա՛ն մէջ...

Յետոյ, ան իր ենթարկուած սոսկալի վիճակէն ըսթափելով գլուխը վեր վերցուց ըսելով.

— Անոր տո՛ւնը, անոր տա՛նը մէջ, ուրեմն կորսուեցայ:

— Տիկին, դուք ոչ թէ իմ, այլ ձեր տանը մէջ կը գտնուիք, որովհետեւ երեք շաբաթէն դքսուհի տը Շաթօ Մալի պիտի կոչուիք:

Տիկին Մարտի թէեւ նորէն գոհունակութեան արտայայտութիւններ ունեցաւ, բայց այս անգամ մարելու հարկ չտեսաւ, այլ ցաւատանջ զգացումներու մատնուած մէկու մը պէս սկսաւ խօսիլ:

— Ո՛հ, ո՛հ, այս անկարելի է, դուք պատիւս տրատաւորեցիք. Պարոն, դուք հրէշ մը, չարագործ մըն էք, որովհետեւ, այնպէս կը կարծեմ որ, դիշեր ժամանակ ձեր ծառաներուն օժանդակութեամբը զիս հոս բերելէն յետոյ, ցերեկը՝ ինծի հետ վարուելով իբրեւ ձեր կնոջ հետ, թոյլ չպիտի տաք որ մեկնիմ հոսկէ: Եւ այն ատեն, ձեր թողը իրաւունք պիտի ունենայ ըսելու, ինչպէս քիչ առաջ հասկցուց, թէ՛ հօրեղբայրը ամուսնանալով իր հոմանունին հետ, պիտի զրկէ զինքը իր ժառանգութենէն:

Տիկին Մարտի շատ լաւ գուշակած էր այս խօսքերուն թողելիք ազդեցութիւնը, պ. տը Շաթօ Մալի վրայ, և արհամարուած կնոջ մը յատուկ կատարելով վեհանձնութիւնով ոտքի ելնելով, հագաւ արթուի մը վրայ ձգած իր վերարկուն, ու երբ ձեռքովը կը բարեկեր գուքսը, ըսաւ անոր.

— Մնաք բարով պարոն, թէեւ դուք ոչնչացուցիք զիս. սակայն, ես կը ներեմ ձեզի և մինչդեռ երկու քայլ առաւ էր մեկնելու համար, ա՛հ... բացազանչելով ըսաւ կրկին.

— Որովհետեւ կը սիրէի ձեզ:

Եւ այն պահուն երբ ան կայծակի արագութեամբ դուրս կը խոյանար սենեակէն, դուքսը շոնթահարուածի մը նման, թէեւ ուզեց վազել անոր ետեւէն ու բռնել զայն, սակայն, անկարող եղաւ այդ քայլը առնելու:

Վարպետորդի կինը արագօրէն սուրալով սանդուխներէն վար, անցաւ շուքի մը պէս դռնապանին սենեակին առջեւէն. եթէ ուրիշ կին մը եղած ըլլար տիկին Մարտիի տեղ, կը բաւականանար դուքսին խօստուածովը միայն, սակայն, ան, ծանօթ ըլլալով մարդոց մտայնութեան ու նկարագրին, չուզեց նշանախեց մը իսկ զեղչել իր կաղմակերպած յատակագծէն:

Դուքսը երկու տարի առաջ սկսած ըլլալով անոր հետ յարաբերուիլ, անոր հետ ամուսնանալու համար առաջարկութիւններ ըրած էր, թէեւ կարգ մը անհիմն կապածներուն հետ մաքառելով. բայց որքան կինը կ'աւելցնէր իր յարաբերութիւնները և կը զօրացնէր իր կապերը դուքսն ալ այն աստիճան կը հրահրուէր անով:

Միայն կէտ մը կար որ կրնար ետ կեցնել պ. տը Շաթօ Մալին, իր որոշումէն: Ատիկա տարիքի և աստի-

ճանի այն տարբերութիւնն էր, որ կար իր և անոր միջև: Տիկին Մալասի ուղեց դործին վերջ մը տալ կարաւ ընթացքով մը, և այդ վերջին տեսարանը կաղմակերպած էր ան զուտ այս նպատակով:

Ինչ որ է, երբ տիկին Մալասի կը մեկնէր դուքսին տունէն, ժամանակը շատ ուշ էր, այնպէս որ կառք մը չկրնալով գտնել, հարկադրուեցաւ ոտքով երթալ իր տունը, որ այնքան ալ հեռու չէր:

Ճամբան քուլած ժամանակ կը խօսէր ինքնիրեն ըսելով.

— Երեք շաբաթէն պիտի կոչուիմ դքսուհի աը Շաթօ Մայի. եթէ մարիլ չկեղծէի, այս ամուսնութիւնը դեռ երեք ամիս պիտի ուշանար, և եթէ այդ վայրկեանին անոր տունը մնայի, բոլորովին պիտի արտաւորուէր պատիւով:

Յետոյ, ան, կնոջ ամբողջ հագին ցոլացնող ծիծաղով մը ըսաւ.

— Պարտէզին մէկ բանալին դուքսին քոյն է: Ան ժամէ մը հոս պիտի ըլլայ:

Տիկին Մալասի, Բէքինսէր փողոցին մէջ բնակած 40 թիւ տունը բաւական մեծ էր. պարտէզին մէջ կար նաեւ տաղաւար մը, Այրի կինը, իր խոհարարուհիին, սպասուհիին և դեռ նոր վարձած ուրիշ աղախինի մը հետ կը բնակէր:

Այդ գիշեր, անոնք բան մը չհասկցան տիկին Մալասի արտաքինէն և ոչ ալ անոր այդքան ուշ տուն դալէն. Անոնք կարծեցին թէ ըստ սովորութեան, ան կրկին վան-Հոբի գացած է այցելութեան:

Ընդարձակ և գեղեցիկ կերպով չինուած այդ տունը, բաղկացած ըլլալով երկու յարկերէ, անոր երկու դուռներէն մին յատկացուած էր տիկին Մալասի: Սա-

կոյն այդ դուռը ունէր նաեւ երկու բանալի, որոնցմէ մին իրեն, իսկ միւսը ծերունի դուքսին մօտ կը մնար: Շատ անգամ, երբ փողոցը կ'ամայանար և ոչ ոք կ'երեւար այլեւս, այս երկու հոմանիները, գաղտնապէս միանալով իրարու, կը սիրաբանէին ու կը զուարճանային իրարու հետ:

Տիկին Մալասի երբ տուն կը վերադարնար, տեսաւ որ ծառան կը տեսակցի աղախինին հետ:

Այդ ծառան այն խստագէտ և կատաղի երեւոյթով մարդն էր, զոր մենք տեսանք Բօքանպոլի նախագահ Նոթեան տակ դուստրուող վալէ աը Քէօր ակումբի փողովին մէջ:

Գալով այն պարագային թէ՛ ինչպէս կրցած էր այդ արկածախնդիրը մտնել տիկին Մալասի քով, զայն յանձնարարած էր Մարքիզ անունով... Կին մը, և այս յանձնարարութիւնն ալ տեղի ունեցած էր Բօքանպոլի թելադրութեամբ, որով ընդունուած էր տիկին Մալասի ծառայութեան մէջ, համաձայն ըլլալով իրեն առաջարկուած նուազ չափով թոշակին:

Տիկին Մալասի ծառային յանձնարարեց որ հանգստանալու երթայ, իսկ ինքն ալ մտաւ ննջասենեակը և հանելով երեկոյթի հագուստները, վերադառնալով հագնելէ և թիկնաթուին վրայ նստելէ վերջ դառնալով սպասուհիին ըսաւ անոր.

— Շուտով սնտուկ մը և քանի մը թուղթէ տուփեր բեր և անոնց բոլորը շարէ սենեակին մէջ տեղը:

Սպասուհին այս տարօրինակ առաջարկէն դարմանալով ըսաւ.

— Արդեօք տիկինը պիտի ճամբորդէ՞:

— Ո՛չ, չպիտի ճամբորդեմ, սակայն կ'ուղեմ այնպէս ցոյց տալ:

Սպասուհին ալ աստանայամիտ մէկը ըլլալով, խորամանկ նայուածքով մը դառնալով անոր ըստու.

— Արդեօք տիկինը դուքսին կ'սպասէ:

— Այո՛, ան հիմա կ'ուզէ որ ինծի հետ ամուսնանայ:

— Իսկ տիկինը հիմա յուզե՞ր ամուսնանալ...

— Ո՛չ:

— Ուրեմն պատրաստեմ ես ալ իմ պայուսակս, որովհետեւ, այնպէս կը կարծեմ որ ես ալ մօտեցաւ, Շաթօ Մայիի բնակարանին ծառայութեան պիտի կոչուելիմ:

— Կրնայ ըլլալ:

Այս խօսքերուն իմաստն այն էր թէ, Տիկին Մալասի, իր բոլոր գաղտնիքները տո՞ճած ըլլալով սպասուհին, այս կերպով հաստատուած էր հետեւեալ տաճը. «Իմաստութիւնը՝ վատ բնութեան մը նման յատուկ է ամէն տարիքի, և որքան որ ամենաքորձր տառիճանի կ'լին մըն կրնայ սխալիլ, ամեն ատեն կրնայ ան հասարակ կոչուել, երբ իր գաղտնիքը կը հաղորդէ իր ծառային»:

Ինչպէս ըսինք, տիկին Մալասի ոչ մէկ գաղտնիք պահելով իր ծառայէն, Վան-Հօբի հիւրանոցէն մեկնելէն վերջ, մանրամասնօրէն պատմեց իր և դուքսին միջև դոյութիւն ունեցող միջադէպը:

Ծառան լսելէ վերջ տիկինոջ պատմութիւնը ըսաւ անոր.

— Տիկին, ձեզն խորհուրդ տուող չեմ, սակայն, եթէ զիմ մտիկ չնեղու չնորհը կ'ընէք, այսքանը ըսեմ որ անմիջապէս մեկնող ճամբորդի մը պէս ցոյց տուէք դուք ձեզի:

— Ես ալ այլպէս կը մտածեմ:

— Եթէ ես ձեր տեղը ըլլայի, դուքսին մնաս բարովի նամակ մը կը գրէի:

— Կաւ մտածեցիր տտիկա:

— Եւ, դուքսը գալու պարագային այնպէս ցոյց կուտայի որ, իբր թէ այդ նամակը իրմէ կը պահեմ:

— Շիտակը դուն շատ խեղացի ուղջիկ մը կ'երեւաս:

— Տիկին տտ ձեր կարծիքն է, ըսաւ սպասուհին և մեկնեցաւ սենեակէն:

Տիկին Մալասի երբ առանձինն մնաց, անոր յանձնարարութեան յամաձայն գրասեղանին առջևը նստաւ նամակ մը գրելու համար:

Այդ Պահուն դրան մէջ մտնող բանալիի մը աղմուկը առնելով սկսաւ գողնալ: Պահ մը վերջ ինքնիւրեն «ա՛հ է» ըսաւ, և անտարբեր կերպով երբ դուրձած էր սեղանին վրայ նամակը գրելու, դուռը զարնուեցաւ և Տիկին Մալասի որ գրելով զբաղած էր «մօէք» ըսաւ: Այն ատեն դուռը բացուելով մէկը մտաւ ներս և կանգնեցաւ սեմին վրայ:

Տիկին Մալասի վստահ ըլլալով որ այցելուն դուքսն է, առանց ետին դառնալու, շուտով մը նամակը ծալեց և զայն պահելու աճապարանք մը ցոյց տուաւ: Սակայն երբ գլուխը ետին դարձուց ու ուղի ելաւ, յանկարծ ետ ետ ընկրկեցաւ:

Բանալիով պարտէզին դուռը բացող և կէս գիշերէն չորս ժամ վերջը մինչև անոր ննջասենեակին սեմը եկող անձը Դուքս Շաթօ Մային չէր, այլ ուրիշ անձա՛նօթ մէկը:

Ե .

Մ Ե Ն Ա Մ Ա Ր Տ Ը

Ֆէրնան Ռօշէ և իր վկան Գարտէն մեկնեցան երեկոյթէն:

Կեղծ գերլումը և Սըր Ուիլիքըմ սանդուխին առաջին աստիճանին վրայ կ'սպասէին անոնց, ուր Բօքանպօլ կրկին դիմաւորեց իր թշնամին:

— Պարոն, ըսաւ ան, եթէ կը թոյլատրէք ձեզի առաջարկ մը պիտի ընեմ. Այս թաղին մէջ կը բնակիմ և պատրաստ ունիմ մենամարտի վերաբերեալ ղէնքեր: Առարկութիւն մը ունի՞ք երբ իմ սուրերս գործածելու ըլլանք. եթէ համաձայն էք այս մասին, ուրեմն հարթուած պէտք է համարել կարգ մը դժուարութիւններ:

— Կարեւորութիւն չունի, կրնանք ձեր սուրերով մենամարտիլ:

— Յետոյ քիչ մը հեռու կը դնեմ մեր երթալիք անտառ:

— Ձեր ուզած տեղը երթանք:

— Ասկէ քանի մը մղոն հեռու, Գուրսէլ և Լուպօրա փողոցներուն մէջ պարապ գետին մը կայ կըրնանք հոն մեր ուզածին պէս չարժիլ:

— Շատ լուր:

— Բացի ասոնցմէ կառքս ալ հոս է, և կը կարծեմ թէ՛ կարգ մը ծառաներու այս ղէպքը ծանօթացնելը ի դուր պիտի ըլլայ. ետ կը վերադարձնեմ կառապանս և մինչև մենամարտի վայրը ես կը վարեմ կառքը:

Ֆէրնան այս առաջարկներուն ալ հաւանեցաւ:

Այն ատեն Բօքանպօլ հրամայեց որ կառքը բերեն մինչև սանդուխներուն ստորոտը և յետոյ անոր մէկ նշանին վրայ կառքէն վար իջ: և կառապանը ու բռնեց ձիերուն սանձը:

Այդ միջոցին Բօքանպօլ նստաւ կառքին առջեւը հրաւիրելով որ Ֆէրնան ալ նստի ետեւի կողմը հապարակեալին հետ:

Այսպէս կառքը սուրալով հինգ վայրկեանէն հասաւ Փօպուր Սենթ Օնօրէ հրապարակը: Դերկոմսը սանձը յանձնելով Արթիւրի կառքէն վար ցատկեց:

— Պարոններ, ըսաւ ան, տասը վայրկեան միջոց տուէք ինծի. և մտնելով իր տունը, վերադարձաւ անկէ հետը առած երկու զոյգ մենամարտի սուրեր: Կառքը կրկին ճամբայ ելաւ անցնելով կարգ մը ամայի վայրերէ:

Կէս գիշերը երեք ժամ անցած էր: Ընկնելը կը փայլէր երկնակամարին վրայ, իր չուրջը ունեցալով անհամար ու պլպլուն առողներ: Օդը թէև պայծառ բայց ցուրտ էր:

Բօքանպօլ դարձաւ Ֆէրնանի ըսելով:

Կրնանք մենամարտիլ ցորեկուան պէս, սակայն պարոն աճապարեմք, որովհետև օդը չափազանց ցուրտ է:

Հազարապետ Գարտէնը և Կեղծ անգլիացին չափեցին անոնց սուրերը:

Համաձայն Անտրէաի և Բօքանպոլի միջև տեղի ունեցող գողտնի պայմանագրութեան, Անտրէա մինչև վերջին վայրկեանը չձանօթացուց ինքզինքը, թէ և հազարապետ Գարախն, Բօքանպոլէն ստացած հրահանգին համաձայն վկայ նշանակուած էր Ֆէրնանի, սակայն, ինքզինքը այնպէս ցոյց կուտար թէ՝ ոչ մենամարտի նպատակը գիտէր, և ոչ ալ Սըր Արթիւրի ով ըլլալուն ծանօթ էր:

Կեղծ անգլիացին միջոց մը գտնելով, Բօքանպոլի ահանջն ի վար ըսաւ:

— Մի՛ մոռնար քեզի սորվեցուցած դասս:

— Զայն գոց գիտեմ:

— Զըլլայ որ զայն մահացնելու յիմարութիւնը գործես:

— Հանգիստ եղի՛ր այդ մասին:

Մենամարտի համար որոշուած տեղին վրայ կանգ առին դէմ դիմաց երկու թշնամիները:

Սըր Արթիւր սուրերուն ծայրերը իրարու մօտեցնելէ վերջ, անգլիացիներուն յատուկ առողջանութիւնով մը ըսաւ.

— Օն անգը, պարոններ:

Ֆէրնան չափազանց զայրացած էր թշնամիին սկզբնական նախատինքներէն և անոր անկիրթ վարմունքէն, և մենամարտի պարագային պահած չըլլալով իր պաղարիւնութիւնը, մոռցած էր մենամարտի յատուկ օրէնքներն ու կանոնները:

Ընդհակառակը, Բօքանպոլ, վիրաբոյժի մը նման պատրաստ գործողութիւն մը կատարելու, այն պարագային երբ չարժման մէջ գրաւ իր սուրը, քթին տակէն եղանակ մը կը մուտար:

Ֆէրնան իր կրթութիւնը ստացած էր թշուառ և ազգատ ժամանակը և առիթ չէր ունեցած գինուորա-

կան մարզանքներ ընելու, մինչդեռ Բօքանպոլ, առոյգ և ճկուն երիտասարդ մը ըլլալով, շատ լաւ ծանօթ էր զինավարժութեան, նաեւ ըմբռնական խաղերու, երբ առաջին անգամ ձակատեցաւ թշնամիին հետ, անոր կարողութիւնը լաւ մը կշռեց, այնպէս որ երկրորդ հանդիպումին վտահ էր որ զայն պիտի ոչնչացնէր: Սակայն, ոչ իր որոշումը և ոչ ալ Սըր Ուիլիսոնի նպատակը այդպէս չըլլալուն, պիտի բաւականանար միայն զայն վիրաւորելով:

Ֆէրնան երբ ձեռք առաւ սուրը, իր պաղարիւնութիւնը բոլորովին կորսնցուց, և փոխանակ իր կեանքը պաշտպանելու մասին մտածելու, կը խորհէր Բօքանպոլը ոչնչացնել, որով կատաղի կերպով յարձակեցաւ իր ռսոխին վրայ: Բօքանպոլ սակայն այնպէս ցոյց կուտար թէ ինք վերջին ծայր յուսահատ և վտանգուած չըլլածք մը մը եղծակայ է:

Երկու վկաներէն հազարապետը վարժ ըլլալով այս կարգի տեսարաններու, անտարբեր կեցուածք մը ունէր, իսկ Սըր Ուիլիսոն ինքզինքը այնպէս ցոյց կուտար թէ նմանօրինակ մարտնչումներէն չափազանց կ'ազդուէր:

Քանի մը վայրկեան Ֆէրնան իր սուրը ճօճեց թըշնամիին դէմ. կեղծ Շուէտացի ճէնթլմէնը, որ վարժապետէն ստացած դասերուն և հրահանգին համաձայն, պահանջուած հարուածը չի կրնալ տալով անոր, բաւականացաւ ռսոխին սուրին շարժումները խանգարելով, և սպասելով աւելի պատեհ առիթի մը:

Ֆէրնան, հասկնալով որ Բօքանպոլ մենամարտի մէջ վարժ և յաջող է, և մոռցած ըլլալով ինք, նախապէս ունեցած ծանօթութիւնները մենամարտի մասին, թեւերը վերջապէս սկսան թուլանալ, այնպէս որ չկըր-

ցաւ առաջին անգամուան պէս ճկունութիւն և արագութիւն ցոյց տալ:

Բօքանպոլ ալ այս վայրկեանին կ'սպասէր, որով, կայծակի պէս ճօճելով սուրը վիրաւորեց Ֆէրնանը ուսէն և դետին տապալեց զայն:

Բօքանպոլ ի տես այս յաղթական վայրկեանին, դռնունակութեամբ ըսաւ.

— Ահա, հիմա լրացաւ այս գործն ալ, ասկէ վերջ անոր ապրիլը պէտք է ինծի:

9.

ՖԵՐՆԱՆ ՌՕՇԷ ՎԻՐԱԿՈՐՈՒԱԾ

Հազարապետ Գարաէն, Ֆէրնան Ռօշէի իննալը տեսնելով, առանց ծանօթ ըլլալու Սըր Արթիւր Գօլէն-աի, այլ անուամբ Սրբ Ուիլիքմսի գաղտնի խորհուրդներուն, կարծելով որ ան մեռած կամ ծանրապէս վիրաւորուած է, ուղեց քննել Ֆէրնանը: Սակայն Բօքանպոլը դէպի իրեն կողմը յառաջանալով ըսաւ.

Սիրելի հազարապետ, ձենէ բան մը պիտի խնդրեմ, վերարկուններնուդ մէջը փաթթուելով վերադարձէք երեկոյթ, որովհետեւ, այլեւս դուք հոս գործ մը չունիք: Հազարապետը արդէն գիտէր թէ Ֆէրնան Ռօշէն դատապարտուած էր Վալէ տը Քէօրի ակումբին կողմէ, ուստի վերարկուն կոճկելով և սիկառը վառելով մեկնեցաւ անկէ:

Բօքանպոլ և Սըր Արթիւր Գօլէնա Ֆէրնանի մօտ երթալով անգամ մը նայեցան անոր:

Ֆէրնան մարած էր և իր ստացած վէրքը թէև քիչ սակայն եռանկիւնաձև սուրէ բացուած ըլլալով, բաւական լայն էր:

Սըր Արթիւր, վերաբոյժի մը կանխահոգութեամբ կառքէն դուրս առնելով նախնական դարմանումի համար իր հետ բերած կարգ մը դեղերն ու բամպակնե-

ըր, Ֆէրնանի վէրքը կապեց, և հաւտկան նկատելով անոր մահը ճանապարհի ընթացքին, յանձնարարեց կառապանին որ շատ մեղմօրէն ու կամաց քշէ կառքը:

Սըր Արթիւր, ընկերոջը հետ վերաւորեալը գրկելով կառք տարին: Զայն հանգիստ ձգելու համար, կըռնակի կողմը բարձ մը դրին և լաւ մը հանգչեցուցին կառքին մէջ ամէն խնամք շտայլելով անոր:

Շատ չէր հեռաւորութիւնը մենամարտի վայրէն մինչև անոնց երթալիք տեղը, սակայն վտանգ մը չը պատահելու համար, անոնք ձեռք տաին ամէն տեսակ կանխադուշական միջոցներ:

Սըր Արթիւր նստած կառքին մէջ, բռնելով դեռ մօրած վիճակի մէջ էղող Ֆէրնանի գլուխը, ըսաւ Ռօքանպոլին.

— Դուն վար իջիր կառքէն, և ձիուն գլուխէն բռնելով, կամաց կամաց քալեցուր, և յետոյ խնդալով աւելցուց.

— Ժամանակը ուշ է և փողոցներն ալ ամայի, ոչ ոք պիտի տեսնէ քեզ, նամանաւանդ գերկոմս Գամպօլն տեղի չունի երկնչելու և ամչնալու:

Քանի մը վայրկեան վերջ, կառքը կանգ առաւ Մօնսէյ փողոցի մեզի ծանօթ փոքր տան առջև:

Այս տունը շինել տուած էր Պ. աը Օ... զոր Պաքարա ծախած էր Սըր Ուիլեմսի տարբեր ստորագրութիւնով: Հոն կը բնակէր Թիւրգուազ՝ այլ անունով Ժաննի, որ երբ լսեց զրան զանգակի ձայնը, գիշերադղբատով և գլուխը դռակ մը դրած, եկաւ ու բացաւ դուռը: Զեռքը բռնած փոքրիկ լամբարովը ան ուշադրութեամբ դիտեց ուշ գիշերուան այս հիւրերը: Անոր կոնակը կանգնած էր կապոյտ ակնոցով և ճաղատ գլուխով գէր մարդ մը: Ան հագած էր սև հոգուս մը, վիզը դրած էր ճերմակ փողկոպ մը: Ա-

նոր արտաքինը ցոյց կուտար թէ՛ փաստաբան է՝ կամ բժիշկ:

Սըր Արթիւր անգլիական առօգանութիւնով մը ըսաւ. — Աղջիկս, բերինք տատրակ:

Թիւրգուազ վայրենի ուրախութիւնով մը աչքերը փայցնելով ըսաւ. Շատ գո՛ւ եմ ձեր այս լուրէն և ձեռք բերած յաջողութենէն:

— Պատրաստած ես ամէն բան:

— Այո՛, պատրաստ է:

Սըր Արթիւր կեղծ կառապանին նշան մը ընելով, օգնեց վերաւորը վար իջեցնելու համար կառքէն: Ֆէրնանը ստանելով տուն, ժամանակին Պաքարայի բնակած շտրնայարկի սենեակներէն մէկուն մէջ անկողինի մը վրայ հանգչեցուցին զայն:

Սըր Արթիւր զարմանելու համար անոր ստացած վէրքը, Ռօքանպոլին և Թիւրգուազի օժանդակութեամբ հանեց Ֆէրնանի զգեստները ու անոր վէրքերը լուսէ ու լաւ մը կապելէ վերջ ըսաւ.

— Ութը առաւ օրէն կը բժշկուի և յետոյ դառնալով Ռօքանպոլին, ըսաւ. Գիտե՞ս, եթէ սուրդ բթամաի մը չափ ալ խորը մխրճած ըլլայիր, պատճառ պիտի ըլլայիր անոր մահուան:

— Մինչդեռ ես ըսաւ Թիւրգուազ, որ կ'ուզէի զայն ճանկերու մէջ անցնել, անոր մահը ճշմարիտ ցաւ մը պիտի ըլլար ինծի համար:

— Այո՛, այո՛, աղջիկս, յարեց Սըր Արթիւր, դուն այս վերաւորը պիտի կրնան անցոնել զու ճանկերու մէջ և անոր ուսերը շոյելով աւելցուց.

— Աղջիկս, գիտե՞ս պարտականութիւնդ,

— Այո՛, շատ լաւ գիտեմ, հայրիկ:

— Դուն ալ գիտե՞ս քու պարտականութիւնդ, ըսաւ յետոյ, դառնալով կեղծ բժիշկին:

— Ես մանրամասնօրէն զբաղելով ամիսէ մը ի վեր, ծանօթանալու համար վիրաբուժական նախնական ծանօթութիւններու, բուժական հմտութիւն ձեռք բերի, կրնամ հիմա, Էսկիւլապի պէս դարմանել ձեր վիրաւորը:

Ֆէրնան տակաւին մտած և զգայաղիւրկ ըլլալուն, Թիւրգուազ և կեղծ բժիշկը նստան անոր անկողինին գլխուն կողմը:

Սըր Արթիւր դառնալով Բօքանպոլին.

— Այլևս մենք հոս գործ չունինք, ըսաւ անոր. երթանք, յետոյ ծռելով Թիւրգուազի տկանջին ըսաւ ցած ձայնով.

— Վիրաւորին առողջութեանը մասին, երկու օրը անգամ մը պէտք է ինծի տեղեկագիր ղրկես:

Ժաննի ըստ այնմ վարուելու հաւաստիքներ տալով մտաւ անոր թեւը և դայն առաջնորդեց մինչև պարտէզին դուռը, ուր տնոնց կ'սպասէր կ'առքը:

Թիւրգուազ նոյն առաւօտ փոխադրուած ըլլալով այս նոր բնակարանը, գեռ լաւ մը չէր տեղաւորուած: Ծառայ մը միայն ունէր, որ Սըր Արթիւրի հրամանին վրայ զնաց պառկելու:

Պառօնը և Բօքանպոլ երբ մեկնեցան հոնկէ, գացին ուղղակի Վան-Հօբի կաղմակերպած երեկոյթը: Այդ ժամուն, ամենէն զեռուն պահն էր երեկոյթին, հազարապետ Գարտէն իր փորը ճաշարանին մէջ լաւ մը կշտացնելէ վերջ եկած էր նորէն երեկոյթին:

Սըր Արթիւր և Բօքանպոլ առանց նկատուելու բազմութենէն զացին և նստեցան պարապ տեղ մը. Հոն, սրահին մէջ, Շաթօ Մային կը պարէր Հէրմինին հետ, քիչ անդին, Տիկին Վան-Հօբ և Շէրիւպէն, գլուխ դարձնելու աստիճան ուժգին վալս մը կը պարէին իրարու հետ:

Սըր Արթիւր, Բօքանպոլի ականջն ի վար ծռելով և ցոյց տալով անոր Մարքիզուհին ըսաւ.

— Կը տեսնե՞ս:

— Այո՛ կը հասկնամ որ սկսած է ցոյց տալ ինքզինքը:

— Գիտե՞ս թէ ի՞նչ կը նշանակէ այս. Շէրիւպէնի հետ վալս խաղացող Մարքիզուհին, կը նմանի այն մարդոն, որ միտքը դրած է մօտերս տապարով մէկուն գլուխը կտրել:

— Հօրեղբայր, նմանութիւնը կատարեալ է:

— Բայց այդ տապարը սուր մըն է, և այդ սուրն ալ յատկացուած է իրեն համար:

— Շէրիւպէնը պիտի ըլլայ դաշոյնը:

— Ո՛չ, այդ սուրը Շէրիւպէնն է որ պիտի տայ:

Այս պահուն, սատանաներն իսկ դողացնելու աստիճան ծիծաղով մը, Պառօնին դէմքին վրայէն երկար ժպիտ մը անցաւ:

է.

ՖԷՐՆԱՆ ՌՕՇԷ ԿԸ ԴԱՐՄԱՆՈՒԻ

Ֆէրնան Ռօշէ, վիրաւորուելէն վերջ Րօքանպոլի կողմէ, բոլորովին զգայազիրկ եղած էր: Երբ սթափեցաւ, իր շուրջը տեսաւ որ ոչ մենամարտի հրապարակ կայ, ոչ սուրեր և ոչ վկաներ, այլ ինք մինակը սենեակի մը մէջ պառկած է անկողինին վրայ ընկեր ունենալով փոքրիկ լամբարի մը տօգոյն լոյսը:

Ֆէրնան չկրցաւ գիտնալ թէ ի՞նչ պարագաներու տակ և ի՞նչպէս հոն ինկած էր ինքը. պատասխան մը գտնելու համար այս հարցումներուն, երբ ճիգով մը կը դառնար իր անկողինին մէջ, վէրքերուն ազդած ցաւէն սուր ճիչ մը արձակեց: Յաւի այս զգացումէն անմիջապէս յիշեց որ ինք մենամարտած է, որուն ներկայ եղած են վկաներ, և ինք յաղթուած ըլլալով վիրաւոր վիճակի մէջ ինկած է գետին:

Ֆէրնանի արձակած ցաւի աղաղակը արձագանգելով տան մէջ, սև հագուստով, ճերմակ փողկապ մը անցուցած վիզը և կապոյտ ակնոցով մէկը, զգուշութեամբ իր ոտքերուն վրայ կոխելով անոր պառկած սենեակին դուռը բանալով ներս մտաւ: Այս անձանօթ մարդը, առանց բառ մը ըսելու, անկողինէն դուրս ին-

կած վիրաւորին ձեռքը բռնելով սկսաւ անոր երակը քննել, Յետոյ դառնալով անոր ըսաւ.

— Դեռ տենդ ունիք և այս լաւ երեւոյթ մըն է. ինչպէ՞ս, տակաւին ցաւ կ'զգա՞ք:

Ֆէրնան Ռօշէ, հասկնալով որ այս մարդը բժիշկ մըն է, պատասխանեց.

— Ո՛չ, միայն յանկարծ շարժեցայ անկողնիս մէջ. անոր համար...

Բժիշկը, բանալով վիրաւորին ուսը, լաւ մը կապեց տեղէն ելնող վիրակապը, զայն կրկին վէրքին վրայ դնելով, յետոյ,

— Պարո՛ն, դուք պէտք է լաւ ուշադրութիւն ընէք և բնաւ չշարժիք տեղերնէդ, ըսաւ անոր:

— Ուրեմն պարոն, այնպէս կը թուի թէ վտանգաւոր կերպով վիրաւորուած եմ.

— Ո՛չ, թէև վտանգաւոր չէ, բայց ծանրապէս վիրաւորուած էք: Այնպէս կը կարծեմ թէ, լաւ մը բժշկուելու համար, անհրաժեշտ է որ ութը օր պառկիք անկողինին մէջ: Փառք Տիրոջ, ձմրան եղանակին մէջ կը գտնուինք, որովհետև, վէրքերու համար ձմեռը միշտ ամառուընէ աւելի նպաստաւոր ազդեցութիւն մը ունի:

— Պարո՛ն, թոյլ կուտա՞ք որ ձեզի բան մը հարցնեմ:

— Խնդրեմ, հարցուցէ՛ք:

— Արդեօք հիւանդանոցի մը մէջ կը գտնուիմ:

— Ո՛չ:

— Ուրեմն, կամ վկայիս և կամ հակառակորդիս տան մէջ կը գտնուիմ:

— Պարո՛ն, այս մասին չեմ կրնար ձեզի ուշէ տեղեկութիւն հաղորդել: Երբ երկու ժամ առաջ ձեր մօտ կանչուեցայ, շատ արիւն կը վազէր ձեր վէրքէն: Քսան տարեկանի մօտ կին մըն ուլ...

— Կի՛նս է, կի՛նս:

— Չեմ գիտեր, կործանասա՞վ, դեղին մազերով
չափազանց հաճելի կին մը...

— Հէ՛մինը չէ ան, յարեց վիրաւորը զարմանալով,
սակայն ես որո՞ւ տունը կը գտնուիմ:

— Չեմ գիտեր, միայն թէ երբ արին կը հոսէր
ձնէ, այդ երիտասարդ կինն ալ զոյն կը սրբէր. ծա-
ռայ մըն ալ ունէր հետը, որուն կ'օգնէր ան:

— Սակայն, պարոն, հոս երբեք այր մարդ չիկա՞յ,
ըսաւ Ֆէրնան աւելի զարմացած:

— Ո՛չ:

— Չէ՞ք գիտեր այն կնոջ անունը՝ որուն տունը կը
գտնուիմ:

— Իմ ներկայութեանս տիկին կը կոչէին զայն,
ատկէ զատ ուրիշ բան մը չեմ գիտեր:

— Զարմանալի հանելուկ մըն է ասիկա, ըսաւ
Ֆէրնան ինքնիրեն:

Ֆէրնան երբ այս խորհրդածութիւնները կ'ընէր,
բժիշկին ետեւը գտնուող վարդոյրը բացուեցաւ. վի-
րաւորը թեթեւ ոտքի ձայն մը լսեց գորգերուն վրայ,
և արդարեւ երիտասարդ կին մը ոտքին մատներուն վը-
րայ կոխելով ներս մտաւ և վիրաւորին մօտ գալով,
անոր այս վիճակէն չափազանց գէշ ազդուածի մը երե-
ւոյթը տուաւ իր դէմքին:

Այս զարմանալի դէպքը ծածկող գաղտնիքը, վի-
րաւորին ենթարկուած բարոյական վիճակը և վերջապէս
անծանօթ կնոջ վերին աստիճան գեղեցկութիւնը տեսակ
մը ազդեցութիւն ներգործեցին հիւանդին վրայ:

Այցելող անծանօթ կինը, չափազանց գեղեցիկ և
գրաւիչ, դէմքը յար և նման Բաֆայէլին զծած կոյսի
պատկերներուն, ծովուն նման ջինջ կապոյտ աչքեր,

հասակը ուղիղ և բարեձև, ոտքերը և ձեռքերը տղու
մը նման փոքր, հագած էր սև թաւիչ շրջագգետ մը:
Անոր շրթներուն վրայ տխուր ժպիտ մը կ'երեւար և
աչքերուն մէջ ալ ցաւի արտայայտութիւններ:

Սենեակ մտնելէ վերջ Ֆէրնանը զննելով և զայն
բարեւելէ վերջ հարցուց.

— Ինչպէ՞ս էք, պարոն:

Անոր ձայնին մէջ այնպիսի անուշութիւն մը կար
որ Ֆէրնանի ուղեղը պղտորեցաւ: Ան երբ բերանը բա-
նալու վրայ էր շնորհակալութիւն յայտնելու և կարգ
մը տեղեկութիւններ ստանալու համար անկէ, կինը շա-
րունակեց.

— Մի՛ խօսիք պարոն, բժիշկը յանձնարարած է որ,
սրճափ կարելի է քիչ խօսիք:

Այս ըսելէ վերջ, մօտեցաւ սեղանի մը, առաւ անոր
վրայ դրուած դեղի սրուակը, և առանց նշմարուելու
բժի կին կ'ըմէ, երբ ձեռքը բերանը կը դնէր, Ֆէրնան
հասկցաւ որ երրորդ անձի ներկայութեան հարցաքն-
նուիլ չէր ուզեր:

Յետոյ, ան մօտեցաւ Ֆէրնանի սնկողինին, ու երբ
անոր գեղը կը խմցնէր, Ֆէրնան չկրնալով զսպել այդ
կնոջ գեղեցկութեան իր վրայ ուղղած զգացումները,
գերագրգռուեցաւ:

Այդ պահուն բժիշկը յայտարարեց.

— Տիկին, ես այլեւս հոս գործ չունիմ, հիւանդին
դէմքը լաւ և առողջ է: Զերմն ալ գրեթէ անհետացած
է. ես քանի մը ժամ վերջը կրկին կը վերագտնամ
փոխելու համար անոր վէրքերը:

Երիտասարդ կինը լամբալը տռնելով և ճամբան
լուսաւորելով, բժիշկին հետ մէկտեղ դուրս ելաւ սեն-
եակէն:

Ֆէրնան վերջին աստիճան հիացումի մը մասնը
լած էր:

Ո՛ւր կը գտնուէր ինքը: Ինչո՞ւ լուր չէին տուած
իր կնոջ: Մինչ ենթարկուած էր այսպիս մտածումնե-
րու, կանչեց անձանօթ կինը, որ տնմիջապէս փութաց
գալ Ֆէրնանի կողմ:

Անձանօթ կինը երբ ներս մտաւ սենեակէն, Ֆէր-
նան ըսաւ անոր.

— Տիկին, որքան որ լուռ մնալ յանձնարարեցիք
ինձ, և հասկցուցիք միանգամայն թէ գաղտնիք մըն է
իմ հոս մնալս, ասոր հետ մէկտեղ, կը խնդրեմ որ չնորհ
մը ընէք ինձի:

— Ըսէ՛ք, յարեց անձանօթ կինը ծիծաղելով:

— Տիկին, ամուսնացած եմ և կինս զոր շատ կը
սիրեմ ես, տարակոյս չկայ որ իմ մասին տեղեկութիւն
չունենալով, չափազանց մտատանջութեան պիտի են-
թարկուի:

— Ձեր մասին լուր հաղորդուած է ձեր կնոջ:

Յետոյ, այս կինը ամենամաքուր սրտերն ինկ ալե-
կոծող նայուածքով մը և անուշ ծիծաղով մը նայեցաւ
անոր ու ըսաւ

— Ենթադրեցէ՛ք թէ դուք կը գտնուիք ձեր կեան-
քը ազատող և իր կատարած ծառայութեանը փոխարէն,
ձենէ բան մը խնդրող ոգիի մը բնակարանին մէջ...

— Ո՛հ, Տիկին, ըսէք շուտով ինձի այն բանը, զոր
կը պահանջէք դուք, ըսաւ Ֆէրնան չնորհակալութիւն
յայտնող բացազանչութիւնով մը:

— Շատ պարզ բան մը:

Կինը այս խօսքերը ըսած պահուն կրկին կը ծիծա-
ղէր:

— Վերջապէս ի՞նչ է, տիկին, հարցուց Ֆէր-
նան:

Երիտասարդ կինը մատներէն մին շրթներուն տա-
նելով:

— Լռութիւն, իմ ըսելիքս ձեզի լռութիւն յանձ-
նարարելէ զատ ուրիշ բան մը չէ:

Եւ այս խօսքերէն վերջ մեկնեցաւ սենեակէն տ-
րագ քայլերով:

Ֆէրնան ենթարկուելով զարմանքի և ազդուած
այդ կնոջ գեղեցկութենէն, նորանոր մտատանջութիւն-
ներու մտանուելով առանձին մնաց:

Ան կը յուսար որ քանի մը վայրկեան վերջ կրկին
կուգայ այդ հրեշտակատիպ գէմքը, ու այս ցնորքներով
ոգևորուած անհամբերութիւն ցոյց կուտար:

Վայրկեաններ, ժամեր սահեցան սակայն և տա-
կաւին չէր երևնար անհետացող գեղեցկուհին:

Վիրաւորներու յաճախ պատահող ջերմը, կրկին
Ֆէրնանի ալ պատահեցաւ, և ան այս անգամ զառան-
ցել սկսաւ:

Բաւական ժամանակ անցաւ այդ վայրկեանէն
վերջ, երբ սենեակին մէջ գտնուող և հազիւ պլպլացող
ձրագն ալ մարեցաւ:

Մութին մէջ ալ աւելի աւելցաւ իր մտատանջու-
թիւնն ու զառանցանքը: Զարմանալի և տարօրինակ
կէտը հո՛ն էր որ, Ֆէրնան կը խորհէր թէ իր կնոջ, և
թէ իրեն այցելութեան եկող կնոջ մասին, երբեմն շը-
փոթելով զանոնք իրարու հետ:

Այսպէս զառանցելով ան, վերջապէս նետուեցաւ
Մորիէոսի գիրկը:

Երբ արթնցաւ քունէն, արեւը արդէն ներս կը
թափանցէր պատուհանին փեղկերէն, լուսաւորելով
սենեակին տխուր մթութիւնը:

Ֆէրնան, չնորհիւ իր հանգիստ քունին, վերստացաւ
իր նախկին յիշողութիւնը:

Ջերմը արդէն մեղմացած էր, և ան կրցաւ լաւ մը յիշել թէ՛ ինքնախորդ իրիկուն գտնուած էր Վան-Հօբի երեկոյթին, հոն նախատուած և այդ պատճառով մե- նամարտած ըլլալով վիրաւորուած էր իր ստացած սուրի հարուածէն:

Իր կեցած տան մէջ կին մը միայն կը գտնուէր: Բայց ո՛ւր էին իր վկաները, անոնց մասին բան մը չէր գիտեր:

Ո՛ւր փոխադրած էին զինքը, ինչո՞ւ համար իր կինը չէր գար այցելութեան, ո՞վ էր այն գեղեցիկ կինը՝ որ կը դարմանէր իր վէրքը:

Այս բոլոր հարցումները անպատասխանի կը մնային սակայն:

Ֆէրնան, ձգնելով պատասխան մը տալ այս հար- ցումներուն, աւելի իր միտքը կը տանջէր, երեկոյթին մէջ ձգած իր կնոջ մասին: Կինը, Ֆէրնան այսպէս կը խորհէր, երեկոյթէն մեկնելով տուն գացած ու հոն զինքը գտած չըլլալուն, արդեօք ո՞ր աստիճան մը տահուդութիւններու ենթարկուած պէտք է եղած ըլ- լար:

Մէկ խօսքով չկրցաւ համարձակիլ մէկը կանչելու, և հարկադրուեցաւ սպասել:

Բանի մը վայրկեան վերջ դուռը բացուելով դեղին մազերով այն գեղեցիկ ու անծանօթ կինը կրկին տեսնու- ւեցաւ:

Ֆէրնանի սիրտը ուժով մը բաբախել սկսաւ, այս անծանօթ կնոջ և Հէրմինի զիմագծութեան միջև մեծ նմանութիւններ կը տեսնէր:

Երիտասարդ կինը, սենեակին սեմին վրայ կանգնե- լով, կէս տխուր կէս ուրախ հարցուց անոր.

— Ինչպէ՞ս էք պարոն, քիչ մը վերջ բժիշկը պի-

տի գայ ձեր վէրքը նայելու, շատ ցաւ կ'զգա՞ք: Կրցա՞ք այս գիշեր քնանալ:

Երիտասարդ կինը այս հարցումները ըրած ժամա- նակ, իր բառերուն վրայ այնպիսի շեշտ մը կը դնէր որ, կարծես թէ կը սիրէր Ֆէրնանը և վերջին ծայր կը համակրէր անոր:

Ֆէրնան պատասխանելով անոր հարցումներուն ը- սաւ.

— Բաւական լաւ եմ, սակայն...

— Սակայն ի՞նչ...

— Կինս...

— Հաղորդուած ըլլալով կնոջդ այս դէպքին մա- սին, ան հանգիստ է հիմա՞, կը բաւէ որ գիտնաք այս- քանը:

Երիտասարդ կինը՝ հասկնալու համար թէ Ֆէրնան տակաւին ջերմ ունի, ձեռքերովը բռնեց վիրաւորին ձեռքերը, որ չքաշուեցաւ զանոնք համբուրելէ: Կինը սակայն, ձեռքերը ետ քաշելով, ըսաւ անոր քիչ մը տոգունած դէմքով.

— Ի՞նչ կ'ընէք պարոն:

— Տիկին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ ձե- ղի, երախտագիտական զգացումներս արտայայտելով այսպէս, անձիս նկատմամ ձեր շնայած խնամքներուն համար:

— Դուք շնորհակալութեան պարտք մը չունիք ինծի:

— Սակայն...

— Կը հասկնամ ձեր միտքը, ձեր ո՛ւր գտնուիլը, հոս գալը, իմ ո՞վ ըլլալս, այս բոլորը հասկնալ կ'ու- ղէք:

— Այո՛:

— Ուրեմն, գիտցած եղէք որ անկարելի է որ հաս-
կընաք այս բաները:

— Անկարելի է:

— Այո՛, անկարելի ըլլալով յայտնել ձեզի իմ ուզ-
ըլլալս, կարելի չէ նաև ըսել ձեզի թէ՛ ուր կը գըտ-
նուիք... միայն այսքանը կը բաւէ ըսել որ, դուք Բա-
րիզ կը գտնուիք, և ձեր ստացած վէրքը դարմանուե-
լու համար տանս մէջ կը պառկիք:

Յետոյ իր վարդապետն շրթունքներուն վրայ ժպիտ
մը թրթռացնելով կինը աւելցուց.

— Մնացածը դադարիք մըն է...

Ֆէրնան համրի մը նման և հիացած երեւոյթով
զայն կը դիտէր. իսկ երիտասարդ կինը շարունակեց
խօսիլ:

— Ձեր վէրքը վտանգաւոր չէ թէև, սակայն ար-
դիւրեւած է ձեզի ոտքի ելնել ու քալել, բժիշկին տուած
պատուէրին համաձայն պարտաւորուած էք խիստ ծո-
մապահութիւն ը ունենալ:

Կինը այս խօսքերը խօսած ժամանակ կը շարու-
նակէր ժպտիլ տակաւին:

— Հազիւ թէ դո՛ւք, կրնաք ութը օրէն փոխադ-
րուիլ ձեր տունը, ձեր կնոջ մօտ:

Այս խօսքերը ըսելէ վերջ դուրս ելաւ սենեա-
կէն:

Այդ իրիկունը, Ֆէրնանի ջերմը և տենդը աւելի
սաստկանալով դառացանքներու մէջ ընկղմեցաւ:

Ան այնպէս կը կարծէր թէ իր կինն ու այդ ան-
ծանօթ գեղեցկուհին իր մօտ եկած իր ձեռքերը կը շը-
փէին:

Շատ նիհարցած էր, և պղտիկ յուզումէ մը կը
դողար անոր մարմինը: Ան չէր կրնար բանի մը ուշա-

դրութեամբ նայիլ. դիտել պատկեր մը և կամ կար-
գալ գիրք մը:

Երիտասարդ կինը յաջորդ առաւօտուն, կրկին մըտ-
նելով հիւանդին սննեակը, մօտեցաւ անոր անկողինին
և վերստին առողջական վիճակը լաւ մը հասկնալէ վերջ
ըսաւ անոր.

— Բարի լո՛յս, բարեկամս, այսօր լաւ էք և շա-
լաւ էք, փոքր Աստուծոյ, վտանգաւոր կարծուած նո-
պաները անցուցիք:

— Ի՞նչ, կը մտահոգուէ՞ք ունեցած տենդերու
մասին:

— Այո՛, և այդ պատճառաւ ստիպուեցայ ձեզի
սուտ մը խօսիլ:

— Ո՛հ, ինչպիսի սուտ:

— Սուտ էր այն թէ, իբր թէ, դէպքին մասին
լուր տուած ենք ձեր կնոջ:

— Ուրեմն ան լուր չունի՞, ըսաւ Ֆէրնան:

— Ո՛չ, միայն նամակով մը յայտնած ենք անոր
թէ՛ կարեւոր գործի մը համար կը բացակայիք Բարի-
զէն: Ես կը մտահոգուէի թէ այս գիշեր նորէն տենդ
կ'ունենաք. ուրախ եմ որ այդ չպատահեցաւ: Հիմա
կրնաք նամակ գրել ձեր կնոջ և ստորագրել, այսպէսով
տիկին Ռօշէն ալ կը հանգստանայ:

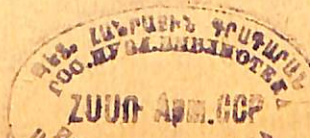
— Տարօրինակ բան, ուրկէ՞ դիտէք անունս:

— Անտարակոյս գիտեմ, եթէ ես ձեր անունը
չգիտնայի, ինչպէս պիտի կրնայիք դուք հոս գալ:

Ֆէրնան այս պատասխանին ճշտութիւնը հաստա-
տելով ըսաւ.

— Ճիշդ կը խօսիք, բայց ինչո՞ւ համար գոնէ նա-
մակով մը չտեղեկացուցիք կնւջս, այս դէպքին մա-
սին:

— Ձայն մատաւանջութեան չենթարկելու համար,

հիմա ներեցէք որ անգամ մըն ալ կրկնեմ. որքան որ պիտի նեղուիք ձեր թեւերը շարժելու ժամանակ, կրնաք քանի մը տող գիր գրել և կամ թէ նամակը ես կը գրեմ և դուք զայն կ'ստորագրէք միայն:

Յետոյ մօտեցուց Ֆէրնանին փոքրիկ սեղան մը և անկողինին քով լաւ մը տնդաւորեց: Անոր գզբոցէն դուրս հանեց դրիչ մեկան և թուղթ, ու դառնալով անոր ըսաւ, գրեցէք:

Ֆէրնան թէև ուզեց քանի մը տող գիր գրել, բայց թեւերուն շարժումէն վերակապը տեղէն ելնելով, ցաւ պատճառեց անոր, և տեսնելով որ դժուարութիւն պիտի քաշէ գրելու ըսաւ,

— Աչքերս լաւ չեն տեսներ:

— Կր հասկնամ որ սխալեր եմ ձեր կարողութեանը մասին: Կ'երեւի թէ ես պիտի կատարեմ ձեր գրադրութեան պաշտօնը:

Երիտասարդ կինը այս խօսքերը ըսելէ յետոյ, նըստաւ անկողինին մօտ և հետեւեալ նամակը գրեց:

«Սիրելի Հէրմին»

«Ստացած թեթեւ վէրքի մը պատճառով, հարկաւորուած եմ քեզ գրելու այս տողերը, օտար ձեռքերու միջոցաւ: Այս նամակը ստորագրելու աստիճան միայն կարողութիւն ունիմ...»

Անձանօթ կինը կանգ առնելով, ծիծաղելով Ֆէրնանին նայեցաւ:

— Այո՛, այո՛, ըսաւ Ֆէրնան, որքան ալ ցուերս սաստիկ զգամ, պէտք է ես ստորագրեմ այս նամակը: Իսկ երիտասարդ կինը նորէն ձեռք առնելով գրիչն, ու բարձր ձայնով հնչելով բառերը սկսաւ գրել:

«Սիրելիս, այս վտանգը անցուցի, ազատեցայ այս

վտանգէն. կը սիրեմ քեզի: Ութը օրէն մօտդ պիտի ըլլամ:

«Մի՛ աճապարեք, մի՛ շուարիր, ես ուր որ ալ ըլլամ, վստահ եղիր թէ ամէն ժամ, ամէն վայրկեան քու հետդ եմ, քու կողք եմ, քու պատկերդ փորագրուած է սրտիս վնայ:

«Քեզի սիրող Ֆէրնան»

«Այս ցաւալի դէպքին մանրամասնութեանը մէջ մտնալ աւելորդ կը նկատեմ»:

Կինը վստահ էր թէ Ֆէրնան իր տկարութեանը և աչքերուն կարճատեսութեանը պատճառաւ, չպիտի կըրնար կարգալ այս նամակը: Վերի երկու տողերը գրած չըլլալով, անոր տեղ հետեւեալ պարբերութիւնը տեղեցուց:

«Ոչինչ բանի մը համար մենամարտելով վիրաւորուեցայ: Մենամարտի պատճառ եղող անձը, իր գեղեցիկ ձեռքերովը կը գրէ այս նամակը, ինծի տրամադրելով իր ծառայութիւնը անձնուիրաբար: Ցտեսութիւն, ձեռքերդ կը համբուրեմ»:

Կինը նամակը ներկայացուց Ֆէրնանի որուն վրայ աչք մը պտտցնելէ վերջ ըսաւ ան.

— Թէև չեմ կրնամ կարդալ, բայց կ'ստորագրեմ:

Ձեռք առաւ գրիչը և դողդղալով, Հէրմինի կողմէ կասկած չհրաւիրելու աստիճան ընթանելի կերպով ստորագրեց նամակը:

Երիտասարդ կինը նամակը առնելով, ներփակեց զայն պահարանին մէջ և իր մատանիովը կնքելով զրաւ դրպանը:

Ֆէրնան շատ հիացաւ անոր քաղաքավարական ձե-

ւերէն, ու հասցէն դրած ժամանակ, անոր ցոյց տուած ճկուն շարժումներէն:

Ինքնիրեն կ'ըսէր.

-- Այս նամակը ու կնիքը, տիկին Ռօշէի յիշողութեանը մէջ անջնջելի պիտի մնան:

Երիտասարդ կինը պարտականութիւնը լրացած համարելով, ժպտուն ծիծաղով մը հեռացաւ Ֆէրնանի քովէն, և նամակը շուտով փութացնելու համար իր հասցէին անմիջապէս յանձնեց զայն ծառային տիկին Ռօշէի ղրկելու համար:

Ժամը տասին բոլորէն առաջինը Ֆէրնանի վէրքը ուշադրութեամբ մը նայեցաւ: Բաւական աղէկցած ըլլալով Ֆէրնանի առողջութիւնը, արտօնեց անոր կերակուր ուտել ու կարգ մը հրահանգներ տալէ վերջ դուրս ելաւ սենեակէն:

Բժիշկը մեկնելէն վերջ, կրկին այցելութեան եկաւ երիտասարդ կինը և մօտենալով հիւանդին անկողնին, յայտնեց անոր թէ՛ կրնար մինչև սպասուհիին սենեակը երթալ, թեթեւ պտոյտներ կատարել, ու եթէ ուզէր, պարտէզ իջնալ: Կինը ի գործ դնելով կնոջական բոլոր ճարտարութիւնները, հաճելի ժամանց մը պարգեւեց Ֆէրնանի, մինչև իրիկուն խօսելով անոր թափոնի կեանքէն, արուեստներէն և բոլոր հետաքրքիր դէպքերէն:

Ֆէրնան՝ երբ կ'ուզէր ճանչնալ այս կինը, որ այնքան խոր ազդեցութիւն մը ներգործած էր իր վրայ, ու անունը կը հարցնէր անոր, կրկին յօնքերը պոստելով կը պատասխանէր.

— Իսկապէս դուք ապերախտ էք:

Այն ատեն շուարելով Ֆէրնան, աչքերը վար խոնարհեցնելով ներողութիւն կը խնդրէր անկէ, Իսկ կինը

սրտին խորէն, ծածկելով իր արտաքին տհաճութիւնը, կ'ըսէր անոր.

— Պարոն, վստահ եղէք որ, եթէ այս բանին մէջ կայ գաղտնիք մը դուր չեմ յայտնէր ձեզի, ան ալ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ տւելի բարձր բաղձանքի մը հնազանդիւս է

Այս պատասխանը տալէ յետոյ, կինը փոխեց իր խօսակցութեան նիւթը.

Իրիկունը ժամը 10-ին, երբ գիշեր բարի ըսելով մեկնեցաւ սենեակէն, Ֆէրնան մինչև լոյս այս անծանօթ կինը երազեց, և երբ հետեւեալ առաւօտ կրկին եկաւ կինը Ֆէրնանի քով, ան բոլորովին այլեւս մոռցած էր իր կինը:

Անծանօթ կինը երբ սենեակ մտաւ, կէս բացատրական ձեւով րատ անոր.

— Ձեզի լուրեր բերի տիկին Ռօշէի կողմէ: Առջի երեկոյ թէև ան չափազանց մտահոգութեան ենթարկուած է, սակայն նամակիս վրայ հանդարտած է, մինչև ուշ մը ձեզ տեսնելու համար անհամբերութիւն ցոյց կուտայ:

Այս խօսքերը Ֆէրնանի վրայ տարօրինակ ազդեցութիւն մը ներգործեցին, այնպէս որ ան տեսակ մը շուարում ու վարանում զգալով աչքերը գետին խոնարհեցուց:

Ան իր կեանքին մէջ, առաջին անգամ ըլլալով ըսկըսաւ հարցնել ինքզինքին թէ, կեանքի ամբողջ տեսողութեան տտեն կարելի՞ է որ մինչև վերջը սիրէ մարդ մը միայն իր կինը. այդ պահուն, երբ ան ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած էր այդ կնոջ վրայ. այս վերջինը յանկարծ վեր վերցնելով իր գլուխը ըսաւ անոր.

— Սիրելի վիրաւորս, հարկադրուած ըլլալով դուրս

ելլել, ձենէ քանի մը ժամուան համար արտօնութիւն կը խնդրեմ: Ձեր քով բժիշկը պիտի մնայ: Ան որքան որ բժշկական լրջութիւն մը ունի, սակայն համակրելի մէկն է, որուն հետ կրնաք համարձակօրէն տեսակցիլ:

Այս խօսքերուն վրայ ներս մտաւ բժիշկը. երիտասարդ կինը վերջին անգամ ժպիտով մը նայելով Ֆէրնանի, հեռացաւ քովէն:

— Շո՛ւտ, հազուստներս բեր, հրամայեց ան իր սպասուհիին, և անմիջապէս կառք մը բերել տուր:

Քիչ յետոյ երբ ան դուրս կ'ելլէր տունէն իր հագուստները կը նմանէին գործաւորուհիի մը հագուստներուն:

— Բլաս տը լա Պասթիլէն գէպի Ծօպուր Սէնթ Օնօրէ քչէ կառքը, հրամայեց կինը կառապանին, և անմիջապէս նստելով, կառքը սրարշաւ սկսաւ սուրալ դէպի այն կողմը:

Ը.

ԱՆԾԱՆՕԹ ԿԻՆԸ ԿԱՄ ԷՕԺԷՆ ԿԱՐԷՆ

Հասանք այն տառնին երբ հարկ է կրկին տեսնուիլ այն երկու անձերուն հետ, որոնց հանդիպեցանք մենք, մեր այս պատմութեան սկիզբը:

Այդ երկու անձերն են Սըրիզ և Լէօն Ռօլան:

Ինչպէս կը յիշուի, Սըրիզ, այն միջոցին երբ Արման ար Բէրկազ կ'ամուսնանար Օր. ար Պալտէրի հետ, ինք ալ կ'ամուսնանար Լէօնի հետ, որուն սիրահարուած էր:

Երբ, Լէօն իր երիտասարդ ամուսին թեւը տուած դուրս կ'ելլէր եկեղեցիէն, Պ. ար Բէրկազ մօտենալով անոր տկանջին, հետեւեալ խօսքերը ըսած էր.

— Բարեկամս, ես պահէ մը կը մեկնիմ. քանի մը ժամէն, Բարիզէն բաւական հեռու տեղ մը պիտի գտնուիմ:

— Գացէ՛ք, ըսաւ անոր Ռօլան, կը հասկնամ որ մտադրած էք ձեր ամուսինին հետ ժամանակ մը առանձինն ապրիլ:

— Թէեւ կը մեկնիմ, չպիտի մոռնամ այն երջանկութիւնը, զոր ինձ պատճառեցիք դուք և ձեր տիկինը:

Եթէ վերադառնամ նորէն չպիտի մոռնամ ինծի բնծայած ձեր այս բարեկամական շնորհը:

— Ո՛հ, պարոն կոմս, ըստ Սըրիդ, ձեր բարեկամութիւնը մեզի համար մեծ պատիւ մըն է:

— Ո՛հ, անոնք որոնք իրենց սրտին մէջ ազնիւ զգացում մը կը կրեն, պէտք է որ եղբայրանան իրարու հետ:

Սրման երբ այս խօսքերը կ'արտասանէր, նամակ մը յանձնեց Լէօնին, ըսելով.

— Հաստատելու համար թէ ձեզի բարեկամ կը նկատեմ, ձեզի կը վստահիմ պաշտօն մը այն հաւատքով թէ դուք, ամէն կերպով արժանի էք անոր:

— Ըսէ՛ք, Պ. կոմս, ըսէ՛ք, յարեց Լէօն զգացուած:

— Հրահանգներս ամբողջութեամբ գրուած է այս նամակին մէջ... առ այժմ ցտեսութիւն, հարկաւ կըրկին տեսնուելու բախա՞լ կ'ունենանք:

Յետոյ կոմսը բռնելով երիտասարդ ամուսնոյն թեւէն, եկեղեցիին դուռը սպասող կառքին մէջ նստեցուց, և ինքն ալ անոր քով նստելով ճամբայ ելան:

Լէօն Ռօլան պատուեց այն պահարանը, որուն մէջ կը գտնուէր կոմսին տուած նամակը: Այս պահարանին մէջ երկու նամակ կար, մին ուղղուած էր Սըրիդի, գրուած ժաննի կողմէ, միւսն ալ կը վերաբերէր Լէօն Ռօլանի որ գրած էր կոմսը:

Լէօն իրեն ուղղուած նամակը բանալով հետեւեալ տողերը կարդաց անոր մէջ.

«Բարեկա՛մ,

«Հարկադրուած ըլլալով քանի մը ամսուան համար ձգել ստանձնած պաշտօնս, ինձ նման հաւատարիմ սիրտ ունեցող կարգ մը անձինք կը թողում Բարիդի մէջ, այս բարի գործը հետապնդելու համար:

«Դուք ալ կրելով ձեր մէջ այդ սիրտը, վստահ եմ

որ ձեր զգացումներուն համեմատ պիտի օգնէք ինծի: Հետեւաբար թոյլ տուէք բարեկամս, որ յանձնեմ ձեզի կտրուոր պաշտօն մը:

«Բարիդի մէջ ամիսներ տեւող ձմրան եղանակին, շատ սուղ կը վաճառուին փայտերը, այնպէս որ շատ մը ընտանիքներ, հակառակ իրենց տէրերուն կողմէ վճարուած չնչին թոշակին շատ անգամ օրականեին իսկ չեն կրնար հայթայթել:

«Բարեկամս, դուք գործաւոր մըն էք, հետեւաբար ծանօթ էք գործաւորներուն կրած տառապանքներուն ու չարչարանքներուն: Գիտէք նաև ձեր ընկերներուն առաքելի յատկութիւնները: Այդ պատճառաւ ձեզի պաշտօն կը յանձնեմ որ դուք աշխատիք գրգռելու անոնց այդ առաքինութիւնները, յուսադրել զանոնք իրենց զրկանքներուն մէջ, զրգելով որ անոնք ձգտին այն անձանթ առաքինութիւններուն, որ իրենց պիտի բերէ բարեկեցութիւն և հանգիստ:

«Դուք գործաւոր եղած էք, սակայն ես ձեզի կը կարգեմ գործի տէր և կը փափաքիմ որ դուք, Սէնթ Սենթուանի կողմը հիմնէք կահագործութեան և հիւսնութեան յատուկ գործարան մը, աշխատցնելով հոն երկու հարիւր բանւորներ: Ամենէն աւելի ընտանիքի տէր հայրերը գործածեցէք և այս բանին ընտրութեան համար զիմեցէք ձեր խղճին:

«Հարիւր հազար ֆրանքի հրամանագիր մը կը զըրկեմ ձեր անուան, առ հաշիւ ձեր կատարելիք նախական ծախքերուն, բաց աստի առանձին վարկ մըն ալ կը բանամ ձեր անուան սեղանաւորիս մօտ, վստահ ըլլալով որ դուք զանոնք պիտի գործածէք իր նպատակին»:

ԱՐՄԱՆ

Ժանն տը Պալտէրի կողմէ Սըրիզի ուղղուած նա-
մակին պարունակութիւնն ալ հետեւեալն է.

«Սիրելի՛ս Սըրիզ,

«Արման նամակ մը գրեց իմ ներկայութեանս, ո-
րուն պարունակութիւնն ծանօթ եմ.

«Ես ալ ունենալով բարեգործական մտադրութիւն
մը, քանի որ Արման իր մտադրութիւնները իրականա-
ցնելու համար, իրեն փոխանորդ կարգած է Լէօնը, ես
ալ իրականացնելու համար իմ ծրագիրներս, կը դիմեմ
ձեր աջակցութեան:

«Քանի որ Լէօն գործարան մը պիտի հիմնէ արա-
կան սեռին համար, ինչո՞ւ զուր ալ գործարան մը
չհիմնէք կիներու և որքա՞ղջիկներու համար: Մանա-
ւանդ այն աղջիկներուն համար, որոնք գործէ և աշ-
խատանքէ շրկուած ըլլալով. կամ փափաքելով հան-
գիստ ու հետական կեանքի, և կամ ի բնէ գէշ նկա-
րագրի տէր ըլլալով, ղիբենք հեռու կը պահեն ուղիղ
ճամբաներէ, և կամ կը տառապին այն կեանքին մէջ,
ուր դուք, ձեր անցեալին մէջ ապրած էք ժամանակին:
Անոնք չնչին վարձքի մը փոխարէն, ստիպուած են օրը
12 ժամ և երբեմն ալ ագէլի աշխատիլ:

«Արման իմ հրամանիս վճարելի յիսուն հազար
Ֆրանքի հրամանագիր մը ստորագրած է, ասկէ զատ
իր սեղանաւորին մօտ առանձին վարկ մը նշանակած
է: Ստիպուած ըլլալով մեկնիլ, իմ կողմէ ձեզ փոխա-
նորդ կը կարգեմ: Ինչպէս շատ անգամ ցոյց առած էք
ձեր հաւատարմութեան և գործունէութեան ապացոյց-
ները, վստահ եմ որ այս անգամ ալ պիտի պահէք մեր
բարեկամութիւնը հաւատարմօրէն և անկեղծ սրտով:»

ԺԱՆՆ

Լէօն և Սըրիզ այս նամակները կարդալէ վերջ ի-

րարու երես նայեցան: Իրենց այս նայուածքներով, ա-
նոնք երդում ըրին իրարու, իրակողացնել այս բարե-
գործներուն ծրագիրները, որոնց գործադրութիւնը կը
վստահուէր իրենց երկուքին:

Վեց ամիս յետոյ, Ֆոպուր Սէնթ Օնօրէ անուն թա-
ղամասին մէջ, անոնք տէր եղած էին մէյ մէկ գոր-
ծարաններու, որոնք կը գործէին կատարեալ կանոնա-
ւորութեամբ:

Երեք տարի չանցած, արդէն Լէօն Ռօյան հրո-
չակաւոր և ամենէն շատ բանուոր աշխատցնող գոր-
ծարանատէրերէն մին եղած էր, Սըրիզ հոն կարուձևի
խանութ մը բացած ըլլալով բոլոր անոնք, որոնք ան-
տէր և ընտանիքի տէր թշուառ ու զրկուած անոք այ-
րիներ ու աղջիկներ էին, հոն կը գտնուէին:

Այն գեղեցիկ բայց անծանօթ կիներ, որ բաժնուած
էր Ֆէրնանի քովէն, գործաւորուհիի տարագով ծրա-
տուած, երբ բլաս տը լա Պասթիլ կ'երթար, կահա-
գործարանին տէրը, առաւօտեան ժամը հազիւ տասն
և մէկին կը գտնուէր գործարանին մէջ, և զբա-
ղած էր գտնաւայեալին հետ մասնաւոր յարկաբաժինի
մը մէջ:

Աշակերտ մը՝ որ երբեմն գործարանատիրոջ անային
կարգ մը գործերը կը տեսնէր, դարնելով անոր յար-
կաբաժինին դուռը, Լէօնի տուած հրամանին վրայ ներս
մտաւ:

— Ի՞նչ կ'ուզես, ըսաւ անոր Ռօյան:

— Երիտասարդ աղջիկ մը եկած է և կ'ուզէ ձեզի
հետ տեսակցիլ:

Լէօն կարծեց որ եկող աղջիկը, իր կնոջ կող-
մէ զրկուած գործաւորուհի մըն է, ուստի դառնալով
ըսաւ.

— Ներս տառնորդէ զայն . ես ալ անմիջապէս կուգամ:

Երբ քիչ յետոյ ներս մտաւ Լէօն, և տեսաւ թիւր-
քուազը, որ գործաւորուն խորազին տակ աւելի գե-
ղեցիկ և աւելի առնինքնող դարձած էր, իր աչքերը ըս-
կամ մթննալ:

Այցեւունին իր գեղեցկութեամբը կը նմանէր Շէ-
րիւպէնի, որ նայողին վրայ կը ձգէր այնպիսի խոր ազ-
դեցութիւն մը, որու տպաւորութեան տակ մարդուս
ուղեղը կը դառնայ. Լէօն երբ զայն տեսաւ, զգաց այն
տպաւորութիւնը, զոր ունեցած էր Ֆէրնան Ռօչէ, և
հակառակ անոր ժպտուն նայուածքին, աչքերը գետին
խոնարհեցուց:

Արդարեւ, անոր նայուածքին մէջ այնպիսի տախ-
նող ուժ մը կար որ, ինչպէս հարստութեան մէջ լո-
ղացող Ֆէրնան Ռօչէի ուղեղը ալեկոծեց, Լէօն Ռօլանի
սրտին և գէմքին վրայ ալ թողուց այն տպաւորութիւնը,
որուն ազդեցութեանը տակ անկարելի է չայլափոխ-
ուիլ:

Լէօն երբ տեսաւ այս երիտասարդ աղջիկը, իր
կամքէն անկախաբար դողալ սկսաւ և մեքենաբար ա-
նոր աթոռ մը ներկայացուց:

Երիտասարդ կինը նուրբ ձայնով մը ըսաւ .

— Պարո՛ն... Ռօլան... դո՛ւք էք:

— Այո՛, օրիորդ ես եմ:

Երիտասարդունին կասկածելի նայուածքներ ուղղեց
հոն գանուող երկու անձերուն:

Լէօն հասկնալով որ ան չուղեր խօսիլ անոնց ներ-
կայութեանը, նշանով մը հեռացուց զանոնք սենեակէն,
և յետոյ դառնալով ըսաւ անոր.

— Օրիորդ, ձեզի մտիկ կ'ընեմ:

Աղջիկը աչքերը խոնարհեցնելով այնպէս ցոյց
տուաւ որ իբր թէ կը դողայ: Վերջապէս սկսաւ խօ-
սիլ.

— Պարո՛ն, երկու տարի առաջ ձեր քով աշխա-
տած է Ֆիլիբ Կարէն անուն գործաւոր մը:

— Այո՛, օրիորդ, կարելի է, նոյն իսկ այդպիսի ա-
նուն մը կը յիշեմ: Կարծեմ ան 56 տարեկան մէկը պի-
տի ըլլայ:

— Այո՛, ըսաւ ան, գլուխը օրօրելով և այնպիսի
նայուածք մը ուղղեց Լէօնի որ ամբողջ մարմնովը դո-
ղաց:

Լէօն լաւ ը մտածելով յիշուած անունը ըսաւ ա-
նոր.

— Այդ գործաւորը նահանգային բնակիչներէն է,
անգործ մնացած ըլլալուն, զայն վեց ամիսի չափ աշ-
խատեցուցի գործարանիս մէջ:

— Այո՛, պարոն, նոյն ինքն է:

— Յետոյ հայրենիք մեկնեցաւ ուր աղջիկ մը ու-
նէր:

— Ես եմ այդ աղջիկը, պարոն, ըսաւ երիտասար-
դունին զգայացունց ձայնով մը:

— Դո՛ւք էք, ըսաւ Լէօն զարմացմամբ:

— Էօժէն Կարէն է անունս, ըսաւ աղջիկը տըխ-
րօրէն:

— Հայրերնի՞դ:

— Հայրս զրկեց զիս հոս:

— Կը հասկնամ, յանկարծակի կերպով զիս լքած
ըլլալուն ցաւած ըլլալուս համար կը մտահոգ-
ուի: Սակայն, ըսէք իրեն աւելցուց ժպտելով, թէ ամէն
ժամանակ գործ ունիմ անոր համար, եթէ նիւթական
անձկութեան ենթարկուած է, կրնամ անոր գումար մը
տրամաբրել:

— Սիրելի պարոն, կը ցաւիմ որ ասկէ վերջ չպիտի կրնայ աշխատիլ ան: Թշուառ հայրս հիմա հրկուած է իր կրկու աչքերէն:

— Ի՞նչ կ'ըսէք, ըսաւ Լէօն վշտակրած:

Երիտասարդ կինը իր անուշ նայուածքը նորէն անոր վրայ ուղղելով, աւելցուց,

— Այո՛, պարոն, վեց ամիսէ ի վեր կորսնցուցած է իր անսողութիւնը:

— Ո՛հ, օրիորդ կը հասկնամ թէ որքա՞ն իրաւունք ունի զիս յիշելու:

Երիտասարդուհին շիկնեցաւ և ազդուած վիճակ մը ցոյց տալով անոր.

— Գուցէ կը սխալիք պարոն, ես եկած չեմ ձեռնէ նպաստ խնդրելու: Հայրս ինծի ըսաւ թէ՝ արկին Ռօլան չափազանց բարեսիրտ և բարեգործ կ'իջ մը ըլլալով, երբեք չպիտի մերժէր ինծի աշխատանք և գործ տալու:

— Ատոր տարակոյս չիկայ:

Երիտասարդ կինը ամօթահար ձեւով մը աչքերը գետին խոնարհեցուց:

— Միայն թէ, ըսաւ ան, կը ցաւիմ որ, հօրս քովէն բաժնուրլով, չպիտի կրնամ աշխատիլ ձեր գործարանին մէջ, որովհետեւ, հայրս ոչ միայն իր անսողութիւնը կորսնցուցած է, այլ և վերաւորուած ալ է:

Վնաս չունի, Սըրիզ՝ տան մէջ աշխատելու համար ձեզի գործ կուտայ:

Յետոյ Լէօն ոտքի ելլելով ըսաւ.

— Այս պահուս կինս դուրս ելած և Տիկին տը Բէրկազի տունը այցելութեան գացած է: Քիչ մը վերջ կը վերադառնայ, կ'ուզէ՞ք անոր սպասել:

— Այո՛, պարոն, կ'սպասեմ, ըսաւ ան ճնշուած երեւոյթով:

Լէօն, երբ կը խօսակցէր, ուշադրութեամբ կը նայէր աղջկան հագած խեղճ բայց վերջին ծայր մտքուր հաղուստներուն և անոր նկատմամբ տեղակ մը համակրական զգացում տածել սկսաւ, որ թէև կը թուէր թէ արդիւնք էր իր արգանատանքին, սակայն իրականութեան մէջ տարբեր ազդեցութեան մը հետեւանքն էր ան:

Վերջապէս Լէօն յարեց.

— Եկէք, ձեզի տանիմ վարի յարկը՝ ուր կ'աշխատին բանուորուհիները: Կինս պահ մը վերջ կուգայ:

Երիտասարդ կինը միշտ խոնարհ երեւոյթով քալելով, հետեւեցաւ անոր, և երբ Լէօն անսողութիւններէն վեր կ'երէր կ'ըսէր ինքնիրեն.

— Տարօրինակը հո՛ն է որ, սա Ծրանսուս կարէնը, երբ դործարանին մէջ կը գտնուէր, զարմանալի մարդ մըն էր: Հիմա անոր հանդէպ ստիպուած եմ յարգանքով վերաբերուիլ:

Յետոյ դառնալով իրեն հետեւող կնոջ ըսաւ.

— Ո՞ւր կը բնակի ձեր հայրը:

— Ասկէ քիչ մը հեռու, Շաբօն փողոց, թիւ 23 տան մէջ:

— Շատ լաւ, քիչ մը վերջը զայն տեսնելու պիտի երթամ: Ձեր հոս եկած ժամանակ, այդ փողոցին մէջ իմ ունեցած փայտի մթերանոցէս դուրս ելնելու վրայ էի:

Յետոյ Լէօն, իր յարկաբաժինին դրան կոծակը սեղմեց:

Լէօն Ռօլանի յարկաբաժինը կը գտնուէր առաջին յարկը, կարի յատկացուած աշխատանոցին դրան գէմ:

Այս յարկաբաժինը կը բաղկանար չորս սենեակէ,

մէկ ճաշարանէ, փոքր նախասենեակէ մը և երկու նընջասենեակներէ:

Երբ ներս մտաւ Լէօն, մօրը դռնալով հարցուց անոր.

— Սըրիզը վերադարձա՞ւ մայրիկ:

— Ո՛չ, դեռ չվերադարձաւ:

— Այո երիտասարդ օրիորդը հոս պիտի սպասէ անոր, ես ալ յատկապէս կը յանձնարարեմ այս օրիորդը անոր. հին գործաւորներէս մէկուն աղջիկն է.

Յետոյ դռնալով աղջկան աւելցուց.

— Օրիորդ, կ'ուզէ՞ք մեզի հետ ճաշել, ժամէ մը կը վերադառնայ Սըրիզ:

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ աղջիկը տխրութեամբ, և կը խնդրեմ որ ներողամիտ ըլլաք ինծի, երբ կը յանդերձնիմ մերժել ձեր այսքան պատուական հրաւերը, որովհետեւ... հայրս...

Լէօն արտասուելու աստիճան ազդուեցաւ անոր այս խօսքերէն. Ան մտքէն անցուց թէ գուցէ տունը ուտելիք բան մը չկայ, կերակրելու համար հիւանդ ծերունին, և աղջկան ճաշի հրաւերը մերժելուն պատճառը այս բանին կը վերագրէր:

— Շատ լաւ, սակայն սպասեցէք ինծի և Սըրիզին, քանի մը վայրկեանի համար դուրս պիտի ելնեմ, շուտով կը վերադառնամ:

Այսպէս Լէօն, երիտասարդը աղջիկը ձգելով մօրը քովը, ինքը փութով դրասենեակ երթալով, հագնելէ վերջ վերադառնալու դուրս ելաւ և ուղղակի երթալով Շաբօն փողոց կանգ առաւ թիւ 23 տան առջև, որու դռնապանին հարցուց թէ՝ Ֆրանսուա Կարէն անուն մէկը կը բնակէ՞ր հոն.

Դռնապանը պատասխանեց.

— Վեցերորդ յարկ, սրահին վրայ, ձախակողմի երրորդ դուռը:

Լէօն աղտոտ սանդուխներէն վեր բարձրանալով, կղպանքը վրան առկախ դրան զարկաւ:

— Մտէք, ձայնեց ներսէն մէկը, որուն վրայ Լէօն դուռը բացաւ և այնքան խղճալի գտաւ սենեակին ներքին վիճակը, որ չկրցաւ պահել իր զգացած տխուր բայց կարեկից զգացումները:

Սենեակը կը գտնուէր ձեղնայարկին վրայ, Կարապինքը կը բաղկանային պարզ փայտէ շինուած մահճակալէ մը, աղտոտ և հին անկողինէ մը, սեղանէ մը և երկու աթոռներէ:

Անկողինին վրայ եղանակին յարմար վերմակի մը մէջ փաթթուած ծերունի մը պառկած էր: Անոր քով գտնուող անկողինն ալ անտարակոյս աղջկանը պէտք էր եղած ըլլար:

Վառարանը չէր վարուած և անկիւն մը, ամանի մը մէջ կը տեսնուէր պատառ մը չոր հաց, կարգ մը աղտոտ ցնցոտիներ և հին փայտէ շինուած մաշտ սընտուկ մը:

Լէօն երբ տեսաւ այդ հիւանդ ծերունին, յիշեց այն Ֆրանսուա Կարէնը որ ժամանակին իր գործաւորը եղած էր: Այդ պահուն կոյրը դռնալով անոր խղճալի ձայնով մը հարցուց անկողինին մէջէն.

— Ո՞վ է ան:

— Ես եմ, Լէօն Ռօլանը:

— Ահ, սիրելի պարոն, կարելի՞ է այսքան մեծաբանք ցոյց տալ ինծի նման թշուառ մէկուն.

— Հայր Կարէն, ձեր աղջիկը զիտ տեսնելու եկաւ:

— Սիրելի պարոն, ըսաւ հիւանդը ցաւազին հը-

— Սիրելիս, քայլերնիս արագացնենք, և ժամ առաջ տուն հասնինք։

— Սակայն ի՞նչ հարկ կայ, աճապարելու, ճաշի ժամանակ չէ։

— Խնդրանքս այդ բանին համար չէ, այլ տունը մեզի անհամբեր սպասող մէկը կայ։

— Զարմանալի բան, ո՞վ կ'սպասէ։

— Գործ գտնելու համար խեղճ կին մը կ'սպասէ։

Յետոյ Լէօն պատմեց անոր հայր Կարէնի հետ ունեցած իր տեսակցութիւնը, նկարագրեց ծերուկին հիւանդութիւնն ու անոր ենթարկուած թշուառ վիճակը։

Կարէնի թէ՛ այս պատմութիւնը թե՛ տուաւ Սրբիզին թռչելու։ Այո կոտոր մէջ թշուառներուն օգնելու համար այնպիսի ուժեղ տրամադրութիւն մը գոյութիւն ունէր որ բոլորովին թեթեւալով, թռչունի նման սուրբաց զէպի տուն, ոստոստելով սանդուխներուն աստիճաններուն վրայէն։

Էօթէնի Կարէն, կամ այլ անունով երիտասարդ կինը՝ կ'սպասէր զեռ, նստած ճաշարանին մէջ։

Երբ տեսաւ որ Սրբիզ և Լէօն Ռօլան միատեղ են, անքերը մէյ մը Լէօնին և մէյ մըն ալ Սրբիզին դարձուց արգահատանդ հրաւիրելու ձեւով։

Այս երկու նայուածքներուն հետեւանքը միեւնոյն ժամանակ տարօրինակ եղաւ։

Սրբիզ երբ տեսաւ այդ անծանօթ կինը գործաւորի խեղճուկ տարազին մէջ, անոր նայուածքէն, անոր կեցուածքէն, կարծես թէ ինք կը գտնուէր թունաւոր օձի մը առջև, սարսափեցաւ։

Իր տան մէջ աղէտ մը պատահածի նման, ցրնցուեցաւ։

Լէօն ալ զգաց իր մէջ անծանօթ զգացում մը, այնպէս որ արիւնը տակն ու վրայ եղաւ։

Այս զգացումը չվրիպեցաւ հայր Կարէնի աղջկան ուշադրութենէն և աչքերը գետին ծռելով ըսաւ ինքնիրեն։

— Շատ լաւ կ'ըմբռնեմ և բացայայտ կերպով կը տեսնեմ որ, ութ օրէն այս մարդը դիւահարի մը պէս պիտի սիրահարուի ինձի, այնպէս որ իր կինը պիտի սկսի նախանձիլ ինձմէ։

թ.

ԿԵՂԾ ՆՕՐ ԿԵՂԾ ԱՂՋԻԿԸ

Մէկ ժամ վերջ, հայր Կարէնի կեղծ աղջիկը վեր կ'ելլէր Շաբօն փողոցի թիւ 23 տան աղտոտ սանդուխներէն՝ ուր ձեղնայարկին մէջ պառկած էր հիւանդը:

Գոնապանը, Լէօն Ռօլանի յանձնարարութեան համաձայն կերակուր պատրաստած էր հայր Կարէնի համար, զոր ախորժակով կը լափէր, երբ երիտասարդ աղջիկը, փոխելով իր արտաքին ձեւը, ներս կը մտնէր անոր սենեակէն:

Էհ, պարոն, հարցուց աղջիկը, կրցա՞ք ձեր դերը լաւ կերպով խաղալ:

Հայր Կարէն՝ որուն հիւանդութիւնը կարեւորութենէ զուրկ բան մըն էր, վառարանին բոցերէն կաս կարմիր կտրած երիտասարդ աղջկան երեսը դիտելով, գոհունակութեամբ մը պատասխանեց անոր.

— Եթէ հոս գտնուած ըլլայիք, պիտի տեսնէիք թէ ինչ կերպով կատարեցի պարտականութիւնս: Անյուսալի ըլլալու աստիճան, հայրական զգացումներս այնպիսի բնականօրէն արտայայտեցի որ, սկսայ նոյն իսկ արտասուել և հառաչել: Ձեզի անոր ներկայացուցի իբրեւ հրեշտակ մը, և ան, այն աստիճան հաւատք ընծայեց խօսքերուս որ, այդ յիմար մարդը չափազանց

ազդուելով և զգացուելով շրութենէս, իր անձն ու քսակը մեզի տրամադրելու և ամէն կերպ աջակցութիւն ցոյց տալու խոստումներով մենեցաւ սենեակէս:

Յետոյ ծիծաղելով և բարձրաձայն խնդալով աւելցուց.

— Պարոնը քառասուն ֆրանքի դոմար մը ձգեց: Գոնապան ֆրանքն ալ դրկելով, կերակուր պատրաստել տուաւ ինծի համար:

Երիտասարդ աղջիկը, Սըրիզի իրեն տուած գործի կապոցը անկիւն մը զետեղելով, ըսաւ ծիծաղելով.

— Կը տեսնեմ որ ախորժակնիդ բաւական լաւ է:

— Հօ՛, հօ՛, ախորժակս լաւ է թէև, սակայն չափազանց ծարաւ եմ, եթէ քիչ մը գինի տաս ինծի, սիրելի տիկին, վերջին ծայր շնորհապարտ պիտի թողուս զիս:

Երիտասարդ կինը խնդալով պատասխանեց.

— Ո՛հ, ծերունի գինով, եթէ ոգելից ըմպելի խմես, քառերդ կը չփոթես, իսկ ես կ'ուզեմ որ կարգ մը յիմարութիւններու մէջ չգտնուիս:

Ծերունին տխուր ձայնով մը պատասխանեց.

— Ուրեմն, միայն ջուր պիտի խմեմ:

— Մինչև որ քեզ գինի խմելու արտօնեմ, ջուր պիտի խմես: Այն օրը՝ երբ գինի խմելու արտօնեմ քեզ, կրնաս նոյն իսկ գինետունը պառկիլ:

Յետոյ երիտասարդ աղջիկը փոխելով իր խօսակցութեան նիւթը, շարունակեց.

— Ես ժամանակ չունիմ երկտր ատեն սա աղտոտ սենեակդ մնալու: Հիմա մեր գործին նայինք: Բեզի ամսական տասը լուր ոսկի վճարել խոստացած էի, կատարելու համար հիւանդ հօր մը դերը:

— Այո՛, պարծանք է ինձ վիճակուած դելը կուտարեալ կերպով կատարած ըլլալս :

— Եթէ դերդ այսպէս շարունակեց մինչև վերջը, կը խոստանամ քեզի վճարել նաև հազար ֆրանք : Ծեբունին ուրախութենէն վեր կը ցատկէր :

— Մնաս բարով, ըսաւ երիտասարդ աղջիկը, ես կ'երթամ և վաղը նորէն կուգամ. շատ լաւ գիտեմ որ Պ. Ռօլան չպիտի գայ կրկին քեզ տեսնելու, ո՛ր առաւօտուն և ոչ երեկոյեան : Սակայն, եթէ պատահի որ իրիկուն մը գայ, կ'ըսես անոր որ ես գործի համար գուրս ելած եմ :

Սենեակէն ելնելէն վերջ, վար իջաւ և մտաւ դռնապանին սենեակը :

Դռնապանը, ասկէ առաջ մեզի ծանօթ Ֆիրտր անուն կ'իյնէր : Ան բաւական հարստութեան մը տիրացած էր, և միայն դործ մը, զբաղուած մը ունենալու համար էր որ դռնապանութիւն կը կատարէր : Ան՝ նախ Նիքօլօն խաբած էր, անկէ շորթելով բաւական խոշոր գումար մը : Յետոյ Պուժիվալի գինետան մէջ թաղուած գանձին տիրացած էր, առանց գիտցնելու Բօքանպոլին, վերջապէս երբ իր որդին վերադարձաւ Ամերիկայէն, ըսաւ մօրը :

— Մայր, պէտք չէ որ ձէնթըլմէնի մը մայրը ապրի դրկանքի մէջ : Քեզի տարեկան հազար երկու հարիւր ֆրանք կենսութոյակ կը նշանակեմ : Քաշուէ Մօնմարթը կամ Պաթինեօլ ու ապրէ հոն կատարեալ հանգստութեան մէջ :

— Ստանալով հազար երկու հարիւր ֆրանքը, մաքուր տան մը մէջ նորէն դռնապանութիւն կ'ընեմ :

Հետեւաբար, Ալբր Ուիլքեմ Ծարօն փողոցի մէջ ունեցած իր տան համար դռնապանի մը պէտք ունեցած ըլլալուն, այս կ'իյնը կոչած էր այդ պաշտօնին :

Ֆիրտր, թափանցելով հայր Կարէնի կեղծ աղջկան զազանիքներուն, և նոյն իսկ այդ բանին համար կարգ մը հրահանգներ ստացած ըլլալով, երիտասարդ աղջիկը անոր սենեակը մանկելով ըսաւ.

— Վերը մեծ ծրար մը ձգած եմ, այդ ծրարը կը տանիս : Լար փողոցի սնկիւնը ինձ համար վարձուած սենեակը. այդ գործերը շուտով լրանալու համար, աշխատէ կար կարել գիտցող աղջիկ մը վարձել :

— Շատ լաւ տիկին :

— Առ այժմ ց. ետութիւն, վաղը նորէն պիտի գամ : Երիտասարդ աղջիկը վերջացնելէ վերջ իր խօսքերը դուրս ելաւ սենեակէն և կառք մը նստելով գնաց իր տունը :

Աղախինը կ'սպասէր անոր յատկացուած յարգաբանքի սենեակին մէջ :

— Հանէ սա ցնցոտիները, գործին ծայրը միլիոն մը պէտք էր ըլլար... և անմիջապէս հանուելով, վայելուչ կերպով հազաւ ուրիշ զգեստ մը :

Յետոյ կրկին դառնալով աղախինին.

— Ինչպէ՞ս է վիրաւորը, հարցուց անոր :

— Բժիշկը եկաւ և նայեցաւ վէրքը : Հաւու թիւ մը կերաւ և քիչ մըն ալ պօրտօի գինի խմեց. երկու անգամ սենեակ գացի հասկնալու համար թէ բանի մը պէտք ունէ՞ր : Բանի մը պէտք չունենալը ըսելէ վերջ, ձեր ուշ կամ կանուխ գալուն մասին տեղեկութիւններ ուղեց ինձմէ :

Թիւրքուազ ժպտելով.

— Խեղճը... ըսաւ :

— Կը կարծեմ որ այժմէն ան ձեռք տուած է իր օձիքը :

— Քեզի բան մը չհարցօ՞ւց :

— Ո՛չ :

— Երկու լուրի ոսկի չդրա՞ւ ձեռքդ :
— Ո՛չ :

Երիտասարդ աղջիկը ծիծաղելով ըստւ .

— Շատ լաւ, ինք լուրջ կը վարուի թէւ, թախանձ
մինչեւ երեք տմիս պիտի յաջողիմ զայն ենթարկել
ինծի :

Յետոյ Թիւրքուազ թեթեւ զգեստ մը հագնելով,
բոլորովին հոլանի, առանց գլխարկի, բայց մազերը
փունջի ձեւով դիզած գլխուն վերեւ, դնաց Յէրնան Ռո-
շէի սենեակը՝ ուր ան իր անկողինին մէջ կ'սպասէր ա-
նոր անհամբեր :

Երբ ան ներս մտաւ սենեակէն, գունաթափ հի-
ւանդը երեսը յանկարծ փոփոխութիւն մը ստանալով
շառագունեցաւ :

— Փա՛ռք քեզ Տէր, վերջապէս եկաք, ըսաւ գող-
ղըղալով :

Երիտասարդ աղջիկը ժպտելով, մինչեւ մարդուն
սրտին խորերը թափանցող ահնարկ մը նետելով անոր
պատասխանեց :

— Տարօրինակ բան, այսքա՞ն անհամբերութիւն
ցոյց կուտաք զիս տեսնելու համար :

Յէրնան կարմրելով .

— Եթէ անպատշաճ ընթացքի մը մէջ գտնուած եմ,
կը ներէք ըսաւ անոր :

Երիտասարդ աղջիկը նորէն ժպտեցաւ, և այնպիսի
ձեւով մը նստաւ ու կրթնեցաւ անոր անկողինին ոտ-
քին կողմը գտնուող թիկնաթոռին վրայ, ուրկէ ալ-
նախտիկ կերպով կը փայլէր բազուկներուն վրայ ան-
ցուցած զոյգ մը ապարանջանները : Յետոյ խիստ զրա-
ւիչ ու շանթահարող նայուածք մը նետելով Յէրնանի
ըսաւ .

— Կը հասկնամ ձեր անհամբերութիւնը, և այս

մասին, չեմ դատապարտեր ձեզ, որովհետեւ ես ալ միւ-
նոյն զգացումները զգացի իմ մէջս :

Յէրնան, անտարակոյս, չկրնալով լու մը թափան-
ցել այս խօսքերուն իմաստին, ըսաւ .

— Դո՞ւք ալ :

Երիտասարդ աղջիկը ժպտելով ըսաւ .

— Այ՛, ես ալ :

— Հիւանդները բանտարկեալներու կը նմանին, երբ
առանձին կը մնան, կը տա ջուրն :

— Նմանապէս հիւանդապահներն ալ...

— Ո՛հ, տիկին...

— Լռեցէք և թողէք որ լրացնեմ բացատրութիւն-
ներս, ըսաւ ժպտելով . ինչպէս բանտարկեալները ան-
համբեր կ'սպասեն իրենց պահապաններուն վերադար-
ձին, հիւանդներն ալ զիրենք խնամող, կամ սովորա-
բար իրենց միշտ տեսած միեւնոյն անձը սիրելու կ'ըս-
կըսին :

Յէրնան տառապալին ձայնով մը .

— Տիկին, տիկին, իմ մէջ գոյութիւն ունեցող
զգացումը տարբեր բան է, ուրիշ զգացում մըն է, ը-
սաւ :

Երիտասարդ աղջիկը ժպտելով յարեց .

— Կը հասկնամ, կ'ուզէք տեղեկութիւններ ստա-
նալ տիկին Ռոշէի մասին :

Ինչպէ՞ս որ փողահարը յանկարծ իրենց քուններէն
կ'արթնցնէ զինուորները, այս խօսքերն ալ ազդելով
Յէրնանի վրայ, դող պատճառեցին անոր. դէմքը գունա-
տեցաւ . կտկաղեց և որքան որ Հէրմինի մասին խոր-
հեցաւ, սակայն Թիւրքուազի գլխէ հանող աչքերը,
բաղդատելով Հէրմինի մաքուր դէմքին հետ, տակնու-
վրայ ըրաւ անոր սիրտը : Այդ վայրկեանէն սկսեալ
Յէրնան, կարծես երազներու մէջ կ'սպարէր, երբեմն

տենդ կ'ուսննար, և մերթ խոր լուսթեան մը մէջ կը
թաղուէր: Յանկարծ, բարձր ձայնով իր կիներ կանչէր,
երբեմն ալ ուշադրութիւնը այս անձանոթ կնոջ վրայ
կեդրոնացիելով, անով կ'ղբաղէր միայն:

Սակայն, այս կինը ցարդ չծանոթացնելով ինքզին-
քը Ֆեյրմանի, երբ այս մասին հարցում ուղղուէր իրեն,
յօնքերը պռստելով և ժպտելով կը պատասխանէր անոր.

— Շատ ապերախտ էք, չըսի՞՞ ձեզի թէ այս գաղտնիքը ինձի միայն չվերաբերիր:

Ատոր վրայ լռելով, Ֆէրնան կը բաւականանար
գիտելով այս գեղեցիկ և հմայիչ երկտասարգ կինը :

Այս վիճակը ութ օր շարունակեց, և այս սամա-
նակամիջոցին, հիւանդին դրուծիւնն ալ արագօրէն
դէպի լաւը փոխուեցաւ: Միայն անոր միտքը, անոր
ուշադրութիւնը անծանօթ կնոջ վրայ կեդրոնացած,
ինչպէս երեւայ մը, որ սիրոյ և գուրգուրանքի առար-
կայ կը դառնայ իր մանկական խաղերով զինքը շըր-
ջապատողներուն, ֆէրնան այնպէս կ'զգար և կը հաւա-
տար թէ ինք կը սիրուէր և առարկայ դարձած էր ա-
նոնց, մանաւանդ երիտասարդ կնոջ մասնաւոր հոգա-
ծութեանը:

Երևտասարդ կինը շատ քիչ կը բաժնուէր Ֆէրնանի քովէն: Ան ժամը երկուքին կը մեկնէր և ութին կը վերադառնար անոր մօտ: Կը նստէր անոր անկողինին քով, ու երբ Ֆէրնան մօտիկ կ'ընէր ու կը դիտէր անոր դէմքը, կը մոռնար այդ ժամուն իր բոլոր հոգերը, կը մոռնար ժամերուն սահիլը, մտքէ հանելով ամբողջ աշխարհը:

Առաւօտ մը, արեւը երբ ներս կը մտնէր կիսաբաց պատուհաններէն, ու դուրսը պարտեզին մէջ կը տեսնուէին ծառերը, որոնց տերեւները սկսած էին վար թափիլ, բոխել, ալցելով թեան դալով անոր, յանձնարաւ:

Ընդհանուր առմամբ, երեսնամյակի ընթացքում Երևանի քաղաքում և նրա մարզում բնակչության թվաքանակը մեծապես աճել է:

Ֆեբրուարի 2-ին յայտարարութեանն ենր շնորհակալութիւն կը յայտնէր Բոլշեվիկին, անձամբ կ'ենր զառնայով անոր ըսաւ.

— Լկյօր օդը չափազանց գեղեցիկ է և արեւն ալ տաք: Եթէ խօսք կուտայք որ այս արտօնութիւնը չափազանց չարաչար չլիտի գործածէք, ձեզի կը արամադ-րեմ թեւս, և կ'առքնարկեմ որ միտանդ պառոյտ ընենք պարտեզին մէջ:

Գլխու շարժում մը ընելէ վերջ, ֆէրնան մտաւ երատասարդ կնոջ թեք, և գուրս պարտեզ ելան պտըտելու:

Ֆեյերման Ռօչէ, ինչպէս կը յիշուի, չորս տարի առաջ ընտեղած ԸԼԼԽԻՄ Մօնսէյ փողոցի այս փոքրիկ տունը ուր գիշեր մը միայն անցուցած էր, պէտք էր գորնէ ճանչնար պարտէզը: Սակայն, այս կէտն ալ պէտք է՛ է մոռնալ թէ՛ Պաքարա, զայն մարած զինակի մէջ հոն փոխադրած ԸԼԼԽԻՄ, ան տեսած չէր ընակարանին ոչ արտաքին և ոչ ալ ներքին մասերը: Հետեւեալ օրը, երկու ոստիկանապետներու և զինուորներու միջոցաւ դուրս հանուած, իր յիշողութեանը մէջ հետք մը իսկ մնացած չէր անցեալէն:

Յետոյ ծառերը մեծցած էին և Սըր Ուիլեմս, ընդունակ արդէն ամէն բան կանխատեսելու, պարտեզը չրջապատած էր բարձր ու հաստ պատերով, բոլորովին բաժնելով զայն փողոցէն, Գէորդն իր խելքն ու

Բաժանելով զայն փոշոցէս՝
Աս ալ պէտք է յիշել որ, Յէրնան իր խելքն ու
միտքը առած ըլլալով բոլորովին, իրեն ընկերացող
գեղեցիկ կնոջ, ի վիճակի չէր այգսլիսի բաներու վրայ
մտածելու։

ԺԵՆԵՐԱԼ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՕՐԻ ՄԵԼԵՆԻՆԻՆԻ
ԿԻՆԵՄԱՏՈԳՐԱԲԻՐԻ ԿԻՆԵՄԱՏՈԳՐԱԲԻՐԻ
ԿԻՆԵՄԱՏՈԳՐԱԲԻՐԻ ԿԻՆԵՄԱՏՈԳՐԱԲԻՐԻ

կէսօրուան մօտերը քանի մը ժամ կը պտտէր պարտէզին մէջ. երբ վերջապէս վերջը բուժուեցաւ բոլորովին, իրիկուն մը անձանթ կինը ըսաւ անոր.

— Գիշ օրէն բոլորովին բուժուած ըլլալով, պիտի կրնամ ձեզի զրկել ձեր կնոջ մօտ:

Ֆէրնան ցնցուեցաւ և ներկան ու անցեալը աչքերուն առջև պատկերացնելով ըսաւ անոր տխրօրէն.

— Փա՛ռք Աստուծոյ, ես կին ունիմ. . զաւակ ունիմ... կը սիրեմ կինս, ան հոս պէտք էր եղած ըլլար:

Թիւրգուազ պահ մը բացակայելով վերադարձաւ նորէն, բռնեց Ֆէրնանի ձեռքը և գիմացիները գլխէ հանելու աստիճան ծիծաղով մը ըրաւ.

— Բարեկամս, ձենէ մեծ ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ:

Ֆէրնան երջանիկ բացագանչութիւնով մը ըսաւ.

— Ո՛հ, արդեօք կարող եմ ձեզի ծառայութիւն մը ընել, փոխարինելու և ապացուցանելու համար ձեզ իմ չորհակալութիւններս:

— Հիմա ժամանակը չէ այդպիսի խօսքերու, միայն թէ զիս լաւ մը մտիկ ըրէք:

Ան, այս խօսքերը ըսելէ վերջ նստաւ թիկնաթոռին վրայ, և կրկնեց.

— Ինծի մտիկ ըրէք:

— Պատրաստ եմ, հրամայեցէք:

— Գիտէք որ, չեմ կրնար ձեզի յայտնել ոչ իմ անունս և ոչ ալ ձեր ուր գնուիլը:

Ֆէրնան տխրութեամբ մը ըսաւ.

— Թող այդպէս ըլլայ:

— Այժմ, երդում ըրէք ձեր պատիւին վրայ թէ՛ կուրօրէն մտիկ պիտի ընէք իմ խօսքերուս:

— Լա՛ւ, տիկին:

— Կուրօրէն կ'ըսեմ, որովհետեւ աչքերնիդ պիտի կապեմ:

Ֆէրնան զարմացման ենթարկուեցաւ, մինչ երիտասարդ կինը կը շարունակէր խօսիլ:

— Ձեր աչքերը կապելէ վերջ, դուք կառք մը պիտի նստիք, բայց նախ քան այդ նստակ մը պիտի տամ ձեզի, ուրկէ, դուք գրած հրահանգիս համաձայն, պիտի հասկնաք թէ ինչ տեսակ ծառայութիւն է որ կ'սպասեմ ձեզմէ:

— Տէր Աստուած, հազար ու մէկ գիշերներու հէքիաթներուն կը նմանի այս:

— Գրեթէ այդպէս:

— Եւ այդ կառքը զիս ո՞ւր պիտի տանի:

Երիտասարդ կինը նշանակալից ժպիտէ մը վերջ աւելցուց.

— Ինչ գեղեցիկ հարցում, եթէ այդ բանը ձեզի ըսել ուզէի, հարկ չպիտի տեսնէի կապել ձեր աչքերը:

— Իրաւունք ունիք:

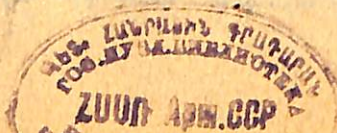
— Հիմա կառք պիտի նստիք և մէկ կամ երկու ժամ երթալէ վերջ վար պիտի իջնէք կառքէն, և քակելով ձեր աչքին կապերը պիտի կարգաք այս նամակը: Ահա այն ատեն պիտի հասկնաք թէ՛ ինչ ծառայութիւն կ'սպասեմ ձեզմէ:

— Շատ լաւ, ե՞րբ պիտի մեկնիմ:

— Գիշ մը վերջ:

Այն ատեն Թիւրգուազ նստելով գրասեղանին առջև նամակ մը գրեց և լաւ մը կնքեց զայն: Յետոյ հագուեցուց անոր հագուստները, ու իր վզէն հանելով վզկապը անոր տուաւ ըսելով.

— Առէ՛ք աս, ու ամէն ատեն որ զայն կապէք ձեր վզին, յիշեցէ՛ք զիս:

Յետոյ, երիտասարդ կիներ լաւ մը կապեց Յէրնանի տէքերը ու ձեռքերէն բռնելով, «եկէք» ըսաւ անոր, Հիւրանոցէն դուրս հանեց զայն և պարտէզին մէջէն անցնելով տարաւ դրան առջև սպասող կառքին քով: Հոն, կառապանին ընկերակցութեամբը նստեցուց զայն կառքին մէջ: Եւ երբ կառքին ղուռը կը գոցէր, ըսաւ անոր.

— Հաւատարիմ գտնուեցէ՛ք ձեր խոստումին մէջ: Կառքը ճամբոյ ելաւ, ու երբ Թիւրքուազ տուն կը վերադառնար, կ'ըսէր ինքնիրեն.

— Այս մարդը, դրամապանակը ձեռքը բռնած իմ մօտս դալով ծունկի պիտի գայտընա.

Կառք երկու ժամ քալելէ վերջ, կառապանը կառքին դուռը բանալով ըսաւ Յէրնանի.

Հոս է մեր գալիք տեղը:

Յէրնան կառքէն իջաւ, և մինչդեռ զբաղած էր տէքին կապերը քակելու, կառքը արդէն անհետացած էր սրարչաւ սուրալով օձապտոյտ փողոցներուն մէջ, Միայն հասկնալով իր թաղամասին մէջ գտնուելը, մօտեցաւ լապտերի մը ու նամակը բանալով հետեւալ տողերը կարդաց հոն.

«Բարեկամ,

«Ի՞նչ վերստանալով ձեր առողջութիւնը ի վիճակի էք վերադառնալու ձեր բնաանիքին մօտ: Ձեզի հոն անհամբեր կ'սպասէ այն կիներ՝ զոր ձեզ կը սիրէ և կը պաշտէ միանգամայն:

«Երթաք բարով դարեկամս, անգամ մըն ալ չմե- նամարտիք:

«Եթէ պատահի որ յիշէք զիս, խորհեցէք որ կեանքը իր անհասկնալի գաղտնիքը ունի և միտշխատիք զիս տեսնելու:

«Նախ ես ազատ և անկախ չեմ, ես իմ անձիս տէքը չեմ, և եթէ դուք հետապնդէք զիս սիրելիս, ձեր անձը վտանգի մէջ պիտի դնէք:

«Յետոյ, խորհեցէք որ, դուք ունիք գեղեցիկ և բարի կին մը, զոր եթէ սիրէք, ան ալ ձեզ պիտի սիրէ:

«Վերջապէս բարեկամ, առանց անպարծութեան և գոռոզութեան, վեհանձն եղէք... որովհետեւ, հաւանա- կան է որ վտանգի մը ենթարկուէի հիւանդապահու- թեան պարտականութիւնս կատարած ժամանակս:

«Մնաք բարով, բարեկամ, երբեք մի վշտանաք ինձմէ, և բուականացէք երազ մը նկատել ձեր են- թարկուած այս կեանքը:

«Երազը մարդկային կեանքի ամենէն անուշ բա- ներէն մէկն է:»

Երբ այս նամակը կարդաց ու լրացուց ընթերցու- մը, Յէրնան, անոր ազդեցութենէն շանթահարուած, գետին չիյնալու համար, սախուռեցաւ կրթնիլ պատին, և յետոյ ինքնիրեն խօսելով ըսաւ.

— Ամէն պարագայի մէջ զոյն կրկին տեսնելու եմ, և եթէ հարկ տեսնուի, ամբողջ Բարիդը առկնուվրայ պիտի ընեմ զայն գտնելու համար:

ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆէրնան Բօշէի անծանօթ կնոջ կողմէ Մօնսէյ փողոցի բնակարանէն տարօրինակ կերպով ճամբուելէն վերջը, հետեւեալ օրը Սըր Ուիլերմա, կէս գիշերուն մօտերը, նստած Բօքանպոլի՝ Պօպուր Սէնթ Օնօրէի փողոցը գտնուող տան ոնենակներէն մէկուն էջ, Քէրկազի ապարանքին մէջ ունեցած անօթութիւնը անցնելու համար, ձուկ և խմորեղէն կուտէր, մինչ Բօքանպոլ, գիշերազգեստին փաթթուած սիկար կը ծխէր:

Այս միջոցին, Բօքանպոլ դառնալով անոր:

— Հօրեղբայր, ըսաւ երեք օրէ ի վեր տեսած չուսիմ ձեզի, մինչդեռ ձեզի հաղորդելիք կարգ մը լուրեր ունիմ: Ուստի մինչդեռ դուք կը ճաշէք, ես ալ հաղորդեմ ձեզի տալիք լուրերս:

Այս ըսելէ յետոյ ռաքի ելաւ և գրասեղանին գըզրոցը բանալով տոմար մը հանեց անոր մէջէն: Այս տոմարին մէջ, Վալէ տը Քէօրի ահուժբին տոմարին նման, կարգ մը գաղտնիք պարունակող թուղթեր և նշանակալից տեղեկագիրներ:

Այս թուղթերը ընկերութեան անդամներուն կը պատկանէին, որոնք կը կրէին այդ անդամներուն իւրաքանչիւրին ստորագրութիւնները, Բօքանպոլ զանոնք

կը քննէր, կը դասաւորէր և մաքուրը գրել արձանագրելէ վերջ, կոչնչացնէր զանոնք:

Սըր Ուիլերմա սուր ախորժակով մը ուտելը շարունակելով ըսաւ.

— Սկսէ նայինք:

— Ամենէն հին տեղեկագիրներէն սկսինք: Ամենէն հինը Շէրիւպէնի տեղեկագիրն է:

— Ինծի համար ալ ամենէն կարեւորը ան է:

Բօքանպոլ կարգաց այդ տեղեկագիրը, որ հետեւեալ պարունակութիւնը ունէր:

«Շէրիւպէն՝ Մարքիզ Վան-Հօրի կողմէ արուած երկրորդին մէջ, մարքիզուհիին հետ երկու անգամ պարած է: Մարքիզը թէև վշտացած է անկէ աստիճան մը, սակայն, առանց զգացնել տալու անոր այդ վիշտը, տղեղ ընթացք մը բռնած է անոր նկատմամբ:

«Շէրիւպէն՝ առաւօտեան ժամը երեքին առեւանդները երկրորդը ձգելով հեռացած է հոնկէ: Հետեւեալ օրը ժամը երկուքին, Մարքիզուհին իր անձնական կառքովը երբ կ'անցնէր Շանդ էլիզէէն, երբ թուրքիկ խումբի մը պատահելով, յարգանքի արժանացած է, Այս խումբին ղեկավարը Շէրիւպէնն էր՝ որ զինքը տեսնողները հետապնդելու աստիճան գեղեցկութիւն մը ունենալով, կրցած է աղղել Մարքիզուհիին վրայ, զայն կարմրցնելու աստիճան:

«Հետեւեալ օրը, հազարապետ Գարաէն՝ Շէրիւպէնը տարած է կոմս Ս. ի տունը՝ ուր շատ անգամ այցելուութեան կ'երթար անգղիացի մը, երբ ան առանձինն կը գտնուէր իր տան մէջ: Այդ իրիկուն, Հոլանտացի տեղանաւորը իր կնոջ հետ կը գտնուէր:

«Շէրիւպէն, շատ քաղաքավարի ընթացք մը ցոյց տուած է անոր, ան, առանց անոր շատ մօտենալու, բաւական հեռու տեղ մը նստած է անոր դիմացը:

«Թէեւ մարքիզուհին թոյլ չէ սուտ խաղալ իրեն հետ, բայց անոր սւրբիչի հետ պարտած ժամանակը տեսած է որ Շէրիւպէնի աչքերը դէպի անոր կողմը ուղղուած էին»:

Այս միջոցին պառոնը ըսաւ.

— Շատ լաւ, այս աշխարհի ընթացք մըն է, որ մարդ ցոյց կուտայ այն ատեն, երբ կ'զգայ թէ՛ պէտք է զգուշանալ կիներէ, երբ անոնցմէ յուսալիք բան մը չունի այլեւս, ինչ որ է, շարունակէ ընթերցումը:

Բօքսանպոլ շարունակեց կարդալ տեղեկագիրը:

«Շէրիւպէն՝ տակնուվրայութիւն մը տեսաւ Մարքիզուհին վրայ՝ որ կէս գիշերին մեկնելով անկէ, հետեւալ օրը տեսնուած է Պուլսնը անտառին մէջ, Մարլիի շրջակաները, և զբաղած էր հոն մինչև ժամը 2-4 պտտելով:

«Օգը՝ հակառակ նպատակոր չըլլալուն՝ Մարքիզուհին զանազան պատրուակներով դուրս ելած է օդափոխութեան համար, իր մէջ զգալով այդ օրը տեսակ մը անհանդատութիւն:

«Մարքիզը այդ օրը տունը առանձինն դանդաղ ատեն իրեն այցելութեան եկած է հազարապետ Գարտէնը:

«Ան անհանգիստ կ'զգար ինքզինքը և աչքերն ալ այդ բանը կը մատնէին: Այսուհանդերձ ան վերջին աստիճան անտարբեր գտնուած և կարգ մը զանազան հարցումներ ուղղած է այլ և այլ խնդիրներու մասին:»

Հոս կը վերջանայ այն տեղեկութիւնները՝ զոր կը տեղեկագրեն հազարապետ Գարտէն և Շէրիւպէն: Երբ Բօքսանպոլ վերջացուց անոնց ընթերցումը, Պառօնը ըսաւ.

— Թէեւ այնքան մանրամասն չէ տրուած տեղեկութիւնները, սակայն, դեռ սկիզբն ենք:

— Դիւրաւ ձեռք չի բերուիր «Նինաով» ներկուած աղջկան հինգ միլիանները:

— Բայց ձեռք պիտի բերուի:

— Կրնամ ըսել թէ՛ Մարքիզուհին նոյն ինքն իմաստութեան ամբողջ մըն է:

— Ատ ճիշդ է, սակայն Շէրիւպէն՝ հակառակ իր զգլխիչ գեղեցկութեանը, չէ կրցած զերծ մնալ հակասութիւններէ:

Բօքսանպոլ վերստին թուղթերը պրպտելով.

— Մալասիին տեղեկագիրն է, ըսաւ, որուն ընթերցումը կարեւոր կը նկատեմ. նամանաւանդ, Վանթիւրի նման գործակատարի մը մասին ալ խօսուած է անոր մէջ: Յետոյ սկսաւ կարդալ այդ տեղեկագիրը:

«Տիկին Մալասի երեկոյթէն մեկնեցաւ չորեքշաբթի օր, իր բնակարանը հասնելէն քիչ յետոյ ռաքի ձայներ առնելով, ան կարծեց թէ եկողը դուքս Շաթօ Մալին է: Սակայն փոխանակ դուքսին, ան տեսաւ որ իրեն այցելութեան եկողը, Վալէ տը Բէօրի ընկերութեան պատկանող վեցերորդ անդամներէն Պ. Արթիւր Շամբին է. Երբ ան ներս մտաւ սենեակէն խոր լուծիւն մը տիրեց սենեակին մէջ:

«Ոչ ոք գիտէ իր և երիտասարդին միջև տեղի ունեցող խօսակցութիւնը: Միայն սա ստոյգ է որ, դեռ չլուսացած Պ. Շամբի մեկնեցաւ անկէ և այլեւս չտեսնուեցաւ: Սակայն, աիկին Մալասի ամէն օր ժամը երկուքին կը մեկնէր և ժամը չորսին կը վերադառնար:

«Հինգշաբթի առաւօտ ժամը եօթին երբ օրը բաւական յառաջացած էր, դուքսը եկաւ: Անոր ղէմքը գունաթափ և հագուստն ալ անխնամ էր: Այդ գիշեր ան երեք չքնացաւ:

«Դուքսը Բէլքինիէր փողոցէն ներս մտաւ: Այդ ժամանակ աիկինը ռաքի վրայ կանգնած էր և անոր աղախինն ալ կ'զբաղէր անտուկները պատրաստելու:

«Տիկինը չափազանց մտառասնջութեան մը մատնը-
լած կ'երեւէր: Երբ ներս մտաւ դռքը, գոյնը նետեց,
ու չկրցաւ զսպել իր զգացած վիշտը: Արդէն ան կը
կտակածէր անոր վերադառնալուն մասին: Ասոր հետ
մէկտեղ, ան իր դերը շատ լաւ կատարեց, խիստ ըն-
թացք մը ցոյց տուաւ և նոյնիսկ արտասուեց, այնպէս
որ դռքը, անոր առջև ծռնկի գալով աղաչել սկսաւ:

«Գալով Լէօն Ռօլանի, ծերունիին ամողջական վի-
ճակը պատրուակելով, ամէն օր կ'երթար և երկար ժա-
մանակ կը անսակցէր դեռատի կնոջ հետ:

«Երէկ ան խօսեցաւ ծերունիին հիւանդանոց լիտ-
խադրելու մասին:

«Երբ ան մեկնեցաւ, երիտասարդ կինը, փոխելով
իր հագուստները, զիս կառքի մը ետեւէն ղրկեց:

«Երկու օրէ ի վեր Պ. Լէօն շատ մտառասնջ վիճակ
մը ցոյց կուտայ, և օր. էօփէնին ալ, ամէն ատեն երբ
հօրը մասին տեղեկութիւններ կ'ուզէ, կ'սկսի դողալ:

«Հակառակ որ ան երէկ կանուխ վերադարձաւ,
դեռ չէր եկած երիտասարդ կինը: Թէև ես անոր դուրս
ելլելը իմացուցի, բայց ան նորէն, գունաթափ երեւոյ-
թով մը վեր ելաւ:

— Հասկցուեցաւ, ըսաւ Սըր Ուիլիքըմ, թռչունը
վանդակին մէջ դնել յաջողեցանք:

Յետոյ, հանեց իր գրպանէն կնոջական մատներով
գրուած այն նամակը, որ ղրկուած էր Թիւրգուազէ և
հետեւեալ պարունակութիւնը ունէր.

«Սիրելի պաշտպանս,

«Կը կարծեմ որ, մօտ ատենէն տիկին Սըրիզ Ռօլան
պիտի ենթարկուի կարգ մը տանջանքներու:

«Ապուշ ամուսինը բոլորովին օծիքը ձեռք տուած
ըլլալով, որքան որ ամէն վայրկեան ծռնկի կուգայ

առջեւ, կեղծ հօրս ներկայութիւնը արեւելք կ'ըլլայ
այդ բանին:

«Ինչպէ՞ս, արդեօք մէջտեղէն վերցնելու է այս
տխմարը:

«Վաղը ձեզի կ'սպասեմ որոշուած տեղը, միատեղ
խորհրդակցելու համար այս խնդիրներուն շուրջը:

«Կապոյտ աչուի ձեր փոքր եղնիկը»:

Սըր Ուիլիքըմ կարդալէ յետոյ այս նամակը մօտե-
ցուց զայն մոմի բոցերուն և վառեց:

Յետոյ խօսք տուաւ Րօքանպուլ.

— Թոյլ կուտամք, հօրեղբայր, հարցում մը ուղղե-
լու ձեզ:

Սըր Ուիլիքըմ գլխու շարժումներով հաւանութիւն
յայտնեց:

— Թիւրգուազ միեւնոյն ժամանակ պիտի սիրօ՞ւի
թէ Ռօլանի և թէ Ֆէրնանի կողմէն:

— Տարակոյս չկայ:

— Բայց ի՞նչ նպատակ ունի այս երկու նմանօրի-
նակ դերերը: Աւելի յարմար չէ՞ զատ զատ երկու կի-
ներ տրամադրել այդ բանին: Ըստ իս աւելի նախընտ-
րելի է այս միջոցը:

Սըր Ուիլիքըմ ուսերը թօթուելով ըսաւ.

— Անպատճառ, ինչպէս կը կարծեմ տկար ուղեղ
մը ունիս դուն:

Րօքանպուլ ազդուեցաւ այս արհամարհական խօս-
քերէն, իսկ Սըր Ուիլիքըմ շարունակեց.

— Տարօրինակ բան, չե՞ս գուշակեր որ օր մը, այդ
երկու անձերը պիտի հասնին իրենց սիրոյ ծայրագոյն
կէտերուն:

— Ի՞նչ օգուտ այդ բանէն:

— Ի՞նչ օգուտ, գործը այնպէս մը պիտի կարգադ-
րենք որ, անոնք երկուքնին ալ, մսագործի գինով ա-

չակերտներուն նման իրարու կոկորդ պատռելու պիտի ելլեն:

Րօքանպոլ այս խօսքերուն վրայ զարմանալով.

— Հօրեղբայր, դուք սատանայէ մը տւելի խորամանկ էք: Այնպէս կը կտրծեմ որ սատանան իր մորթը ձեզի փոխ տուած է:

Սըր Ուիլիերմս ըսաւ.

— Շնորհակալ եմ բացատրութիւններէդ:

Յետոյ, Սըր Ուիլիերմս մէկ կողմ հրելով սեղանը սիկառ մը վառեց ու երկնցաւ թիկնաթոռին վրայ Պահ մը խոր մտածումներու մէջ ընկղմելէ վերջ գլուխը վեր վերցուց և յանկարծ հարցուց Րօքանպոլին.

— Ընէ՛ ինծի, որն է ամենէն զիւրին միջոցը, կընսջ մը սիրտը գրաւելու համար:

Րօքանպոլ ըսաւ.

— Կտրծեմ թէ այս մասին շատ միջոցներ կան:

— Մէկը, հարկաւ ձեռնտու է այդ նպատակին հասնելու: Գուցէ Մարքիզուհին գաղտնաբար կը սիրէ Շէրիլպէնը:

— Կարելի է:

— Սակայն Մարքիզուհին ուշիմ մէկն է:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Այո՛, ուշիմ կ'ընէ մը, այո կամ այն սիրտը չարչարելով, մինչև որ սրտին գաղտնիքներուն չծառօթանայ, այդ սիրտը անդիմադրելի բերդի մը հանգամանքը կ'ստանայ:

— Հօրեղբայր, այս կէտին մէջ իրաւունք ունիք:

— Հիմա, Մարքիզուհին պէտք է օր մը յայտարարէ թէ կը սիրէ Շէրիլպէնը:

— Կարելի՞ բան է այդ:

— Այս աշխարհիս մէջ ամէն բան կարելի է:

— Հօրեղբայր, մտիկ կ'ընեմ քեզի:

— Վաղը չէ միւս օր օրէրային օրն է:

— Այո՛, Հիւկնոյի խաղը պիտի ներկայացուի:

— Մարքիզուհին կանոնաւորաբար օրէրա կ'երթայ:

— Ես ալ գիտեմ որ ամէն ատեն ան օրերա կ'երթայ:

— Շատ լաւ, հիմա ինծի մտիկ ըրէ: Շէրիլպէնը կը գտնես և կ'ըսես անոր թէ՛ երբեմն, թէին վրայ ստացած սուրի աննշան մէկ վէրքն իսկ, կ'ընեմ վրայ մեծ ազդեցութիւն կը ներգործէ: Հիմա դուք սուրի այդ հարուածը պէտք է ստանաք իմ ձեռքէս ձեր ձերմակ թէին վրայ: Գուցէ Մարքիզուհին, մինչև մենամարտի նախօրեակը, յիսի ձեր մասին տեղեկութիւններ քաղելու:

— Արդարեւ, հօրեղբայր, աս ալ գեղեցիկ միտք մըն է:

— Սպասէ որ ըսեմ: Շէրիլպէնը ուրեմն կը զրկես օրերա, իսկ Մարքիզին քովի օթեակն ալ դուն կը վարձես:

— Շատ լաւ:

— Գործը այնպէս մը կը կազմակերպես որ, այն պարագային երբ վարագոյրը կ'իջնայ, Շէրիլպէնի հետ բանավէճի մը կը բռնուիս, և երկուքնիդ ալ այն ատիճան բարձր ձայնով կը խօսիք որ, Մարքիզուհին ձեր բանավէճին բոլոր բառերը, մենամարտի ժամը, որոշուած գէնքերը, և Շէրիլպէնի բնական թաղը, անոր տան թիւը աղէկ մը իմանայ:

— Շատ լաւ, կը հասկնամ:

— Միայն, վաղը առաւօտ Շէրիլպէն երթալով Բէրլինիէր փողոց 40 թիւ տունը, պէտք է վարձէ պարապ սենեակ մը:

— Տիկին Մալասիլ՞ տան մէջ:

— Այո՛:

— Այդ յարկաբաժինին պատուհանները պարտէզին վրայ կը նային: Տիկին Մալասիի սենեակի պատուհաններէն ամէն ինչ կը տեսնուի:

— Շատ լա՛ւ, շատ լա՛ւ:

— Մարքիզուհին երբեմն այցելութեան կ'երթայ իր բարեկամուհիին, Այծմ կը վստահեցնեմ թէ՛ մենամարտը տեղի ունեցած ժամանակ, Մարքիզուհին պիտի գըտնուի տիկին Մալասիի մօտ, կէս օրէն առաջ: Վանթիւր տեղի ունեցող դէպքերը պէտք է տեղեկացնէ մեզի: Ի՞նչպէս կը գտնես գաղտնիարտ:

— Անթերի կը գտնեմ և կատարեալ կերպով ալ պէտք է գործադրել, սակայն...

— Զարմանալի բան, սակայնը որն է:

— Եթէ Շէրիւպէնը չհաւանի ժողովի հարուածին...

— Խենդ ես դուն դերկոմս, մեզի պատկանող անձ մը, ամէն կերպով պէտք է մեզի ներթարկուի: Եթէ հարկ ըլլայ կտրել Շէրիւպէնի քիթն ու սկանջը, թէև այդ բանը անոր գեղեցկութեանը պիտի վնասէ, սակայն վստահ եմ որ ան չպիտի զլանայ ցոյց տալու նոյն իսկ այս ոստիճան անձնութիւններէն մը:

— Ատոր ըսելիք չունիմ:

Պառոնը այս խօսքերէն վերջ ոտքի ելաւ, կոճկեց իր վերարկուն, ձեռնոցները անցուց և ձեռքը Ռօքանպուլի երկարելով ըսաւ.

— Առ այժմ մնաս բարով, վաղը իրիկուն կրկին կը տեսնուինք:

— Կեղծ Շուէտացին ըսաւ.

— Կ'ուզէք կառքս տրամադրեմ ձեզի:

— Մինչև Պլանշ փողոցի վարի ծայրը կ'ուզեմ որ կառքով երթամ:

Սըր Ուիլերմա նստելով Ռօքանպուլի անձնական կառքը, նշանակուած փողոցը հասաւ, ուր վար իջնելով

կառքէն, հետիտն ուղղուեցաւ դէպի Մօնսէյ փողոցի կողմերը:

Սըր Ուիլերմա հնարագէտ և խոհական միտք մը ըլլալուն, Թիւրգուազն ու Պաքարան բնակեցնել տըւած էր փոքր բնակարանի մը մէջ, գաղտնի տէրը ինք մնալով այդ շէնքին: Ան կրնար ուղած ժամանակ իր մօտ գտնուած բանալիներովը բանալ տան դուռը, ու մանել հոն քննութիւններ և հետազոտութիւններ կատարելու համար, իր ծրագրած գործերուն մասին:

Այսպէս ան առանց դանդաղ կ'ընկերակցէր առանց աղմուկի և ոտքի ձայն հանելու մօտա ներս ու ելաւ առաջին յարկը. պարտէզին կողմէն լոյս մը նշմարած ըլլալով, ննջասենեակին դրան մօտեցաւ ու ձայն տըւաւ:

Թիւրգուազ դիշերազգեստը հագած ու անկողին մօտած էր թէև, սակայն, մտէ՛ք, ըսաւ և երբ տեսաւ Սըր Ուիլերմայի ներս մտնելը.

— Դ՞ուք էք, ըսաւ անոր, կը գոչակէի որ պիտի գաք այս իրիկուն:

— Առաւօտ ըսէք աւելի լաւ կ'ըլլայ, որովհետև ժամը երեքն է հիմա:

— Այդպէս թող ըլլաւ, սակայն թոյլ կուտա՞ք որ պառկիմ:

— Այդ մասին չեմ խանդարեր ձեզի:

Թիւրգուազ անկողինին մէջ պառկելով, գլուխը քաղաքավարօրէն դրաւ բարձին վրայ և յետոյ դառնալով Սըր Ուիլերմայի.

— Պարոն, ես ձեր ծառան եմ, հետեաբար պատրաստ եմ հնազանդիլ ձեզի:

— Ի՛նչի մասիկ ըրէ, վաղը առաւօտ կ'երթաս Շարոն փողոց և կեղծ հայրդ կառքի մը մէջ գնելով կը փո-

խաղրեա Տիւպուռ հիւանդանոցը Ալ' անկէ յետոյ ողատ կ'ըլլատ:

— Շատ լաւ, Ֆէրնանի մասին ինչ ընթացք բըռնեմ:

— Դեռ անոր ժամանակ կայ, 12 միլիոնի հարըստութիւնը ձեռք բերելու համար պէտք է համբերութիւն ունենալ:

— Կը վստահեցնեմ ձեզի համբերութեանս մասին, սակայն եթէ Ֆէրնան անգամ մըն ալ հոս գայ, իր ունեցած վերջին սանթիմը, վստահ եմ որ հոս պիտի ձգէ:

— Նոյն իսկ իր կնոջ պատիւն ալ հոս պիտի ձգէ անիկա:

ԺԱ.

ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ ՈՐՊԷՍ ԾՈՒՂԱԿԻ ՄԻՋՈՑ

Արը Ուիլերմսի և Բօքանպոլի միջև տեղի ունեցող խորհրդակցութիւններէն երկու օր վերջ, ժամը եօթնին տառնները, տիկին Մարքիզ Վան-Հօբ, երբ զբաղած էր նախասենակին մէջ իր արդուզարդովը, ամուսինը ներկայ ըլլալով հոն, նստած էր թիկնաթոռի մը վրայ:

Պ. Վան-Հօբ մեղրալուսնի ամիսներուն չափ և ալ աւելի կը սիրէր կինը, հիանալով այն գեղեցկութեանը վրայ, զոր ան այնքան թարմ և անաղարտ կերպով կը պահէր: Սակայն Մարքիզը տառապած և գունաթափ եղած ըլլալով նամանաւանդ քանի մը օրէ ի վեր ենթարկուած իր մտաւանջութիւններէն նիհարցած, առանց պատճառը իրեն ալ ծանօթ ըլլալու, տեսակ մը տառապանքին զգացումներով կը տուայտէր:

Մարքիզ Վան-Հօբ քառասուն տարեկան էր: Ան պտնելով հանդերձ իր առնական գեղեցկութիւնը, հիւսիսային բնակիչներուն նման պաղ արտայայտութիւն մը ունէր: Ինք երկայնահասակ և գէր, ամենափոքր դէպքէ մը ազդուելով, գէմքը յանկարծական փոփոխութիւններու կ'ենթարկուէր: Բնութեամբ լուռ, բարեխիտ և հեզ ըլլալով հանդերձ նախանձու էր, այնպէս որ

կարելի էր անոր արտաքինէն հասկնալ իր մէջ արթն-
ցած կրքին աստիճանը:

Սըր Ուիլիեմս կարող կ'զգար ինքզինքը ոչնչացը-
նելու այդ մարդը: Վան-Հօբ կրթուած ու քաղաքավար
մէկն էր, ու շատ լաւ կրնար զսպել իր կիրքերը և
զայրոյթները և իշխել անոնց վրայ: Ան կրնոր բացար-
ձակապէս աղատ ձգել իր կինը, իր քայլերուն մէջ:

Մարքիզ Վան-Հօբ, այդ իրիկուն պիտի մասնակցէր
թղթախաղի: Ան չէր ուզեր որ բացակայի ու ետ մնայ
այդ թղթախաղէն, և անպատեհութիւն մը չտեսնելով
կնոջ օգերս երթալուն մէջ, անոր դառնալով ըստւ.

— Սիրելիս, ես ժամը տասնըմէկին, այսինքն վեր-
ջին արարուածը լրանալուն կուգամ օգերս քեզ առնե-
լու:

Այդ պահուն լուր տրուեցաւ իրեն թէ հաղարապետ
Գարաէնը եկած է այցելութեան: Մարքիզը երբ դուրս
կ'ելլէր զայն առաջնորդելու սալօն, կինը ըստւ.

— Ո՛չ, ո՛չ սիրելիս, արգէն հազուած էք և հա-
ղարապետը մեր ամենօրեայ բարեկամներէն ըլլալուն,
անպատեհութիւն մը չիկայ զայն հոս ընդունելուն մէջ:

Հետեալար հաղարապետը ընդունուելով թուալէթի
սենեակին մէջ, ըստւ Մարքիզը.

— Լաւ ատեն եկար, սիրելի բարեկամս, միտքիս
մէջ խորհուրդ մը յղացայ, հիմա պիտի յայտնեմ զայն
քեզի:

Հաղարապետը՝ Մարքիզուհին ձեռքը համբուրելէ
վերջ երբ հիացումով կը դիտէր զայն, Մարքիզը հար-
ցուց.

— Սիրելի հաղարապետ, դուք կը սիրէ՞ք օքերան:

— Շատ կը սիրեմ:

— Այդ պարագային, տիկինը ուրախութեամբ
պիտի ընդունի ձեզ իր օթեակին մէջ:

Այս միջոցին Մարքիզը դիտեց իր կինը՝ որուն
չրթներուն վրայ ժպիտ մը գոյացած էր:

— Հաղարապետ, ամառինս չափազանց անգու-
է, ան թղթախաղը իր կնոջմէն կը նստնարէ: Եւ կա-
տարելու համար իր նախասիրութիւնները, իր կինը կը
յանձնէ այս կամ այն բարեկամին պաշտպանութեանը:

Յետոյ տիկին Վան-Հօբ, անուշ նայուածք մը ուղ-
ղելով ամուսինին, իր յանդիմանութիւնը սրբագրեց ը-
սելով.

— Գացէ՛ք բարեկամս, խաղացէ՛ք, սակայն մի
մոռնաք որ չորրորդ արարուածին ձեզի կ'սպասեմ:

Տասը վայրկեան վերջ, հաղարապետը նստելով
Մարքիզին կողքը, անոր կնոջ հետ մեկնեցան օքերս:
Ուրբաթ ըլլալուն պատճառով, այդ օրը չափազանց
բազմութիւն կար թատրոնին մէջ:

Մարքիզուհին զինքը տեսնողները հիացնելու աս-
տիճան գեղեցիկ էր այդ իրիկուն: Երբ մտաւ իր օթեա-
կը, ամէնուն ուշադրութիւնը անոր վրայ կեդրոնա-
ցաւ:

Ռօքսանպու կէտ առ կէտ կը գործադրէր Սըր Ուիլ-
եմսի տուած հրահանգները:

Մարքիզուհին հազիւ նստած էր, երբ քովի օթեա-
կը բացուելով ներս մտաւ Շէրիլպէնը կամ բուն ա-
նունով Օսկար տը Վէրնին: Օսկար՝ արմուկը կրթնցը-
նելով օթեակին առջև, այն աստիճան ծռեցաւ որ, Մար-
քիզուհին որ զբաղած էր հեռադիտակով դիտելու, Շէ-
րիլպէնին հանդիպեցան իր աչքերը: Եթէ՝ Տիկին Վան-
Հօբ, գուշակած ըլլար թէ վտանգի մը պիտի հանդի-
պէր, թերեւս այնքան չի սոսկար, որքան ան այլայլմէ
եղաւ Շէրիլպէնը նշմարած պահուն:

Սակայն, կրցաւ անտարբերութեան քողին տակ

ծածկել իր զգացած երկիւղն ու յազդումները, այնպէս որ իր դէմքը ցոյց չէր տար ոեւէ խռովքի արտայայտութիւն:

Իսկ հազարապետ Գարտէն, իր նստած տեղէն չէր տեսներ Շէրիւպէնը: Ան լուր և հանդարտ կը դիտէր հետզհետէ թաորոն եկող հանդիսականները:

Երբ վարագոյրը պիտի բացուէր, Մարքիզուհիին օթեակին դիմացը գտնուող օթեակը բացուելով, ներս մտաւ Պ. Ղերկոմս տը Գամպօլէն, աչքին կապոյտ ակնոց դրած և շրթունքներովը ծիծաղելով:

Այդ միջոցին հազարապետը ծռելով Մարքիզուհիին կողմը ըսաւ անոր.

— Պ. Ղերկոմս տը Գամպօլէն է:

— Այո՛, պատասխանեց ան: Կարծեմ թէ զայն ձեր տունը տեսած պիտի ըլլամ:

— Այո՛, արձանագործութեան արուեստը ինծի սովորեցնող արձանագործ մը զայն ներկայացուց ինծի:

Մարքիզուհին, ծածկելով իր զգացած յազդումները և պատանդութիւն մասին բոլորովին անգիտակ, սկսաւ ընկերոջը հետ խօսակցել, իր զգացած դառն զգացումները մոռնալու համար:

— Պ. տը Գամպօլէն կիրթ ու փափկանկատ ազնււական մըն է, ըսաւ հազարապետը:

— Շուէտացի է կ'ըսեն անոր համար:

— Թէև ծագումով Շուէտացի է, բայց ինք Ֆրանսա կը բնակի մանկութենէն ի վեր: Շատ ժամանակ աշխատած եմ անոր հօրը հետ: Ընտանիքը մեծ դիրք մը գրուած է Շուէտի պալատական շրջանակներուն մէջ:

— Հարո՞ւստ է:

— Ո՛չ, ամենէն շատ 30—40 հազար Ֆրանքի և կամուտ մը ունի: Սակայն, հաւանական է որ օր մը արժանանայ փայլուն ու բախտաւոր ամուսնութեան մը,

որովհետև ինք գեղեցիկ, զեռատի և խելացի երիտասարդ մըն է: Սա ալ աւելցնեմ որ հակառակ իր ունեցած այս առաւելութիւններուն, ունի նաև պակասութիւններ ալ:

Մարքիզուհիին ուշադրութիւնը թէև ուրիշ բաներու վրայ էր, բայց ինք այնպէս կը կեղծէր թէ մտիկ կ'ընէ հազարապետը:

— Զի՞չդ կ'ըսէք:

— Եթէ չեմ սխալիր, ան մինչև հիմա երեսունէն քառասուն անգամ մենամարտած է: Լաւ նշանառու մըն է և մենամարտի ժամանակ իր պաղարիւնութիւնը պահելու յատկութիւնը ունեցած ըլլալուն, յաջողած է շատ անգամ վիրուտրել և պարտութեան մատնել իր հակառակորդները:

— Ի՞նչ սոսկալի բան...

Մարքիզուհին բեմին դարձած այնպէն ցոյց կուտար ինքզինքը թէ կը դիտէ ներկայացումները, սակայն, իրականութեան մէջ, Շէրիւպէնը անանելէն ի վեր կը ջանար իր սիրտը մանող լուռ տանջանքներուն ու մտատանջութիւններուն իմաստը հասկնալ:

Միւս կողմէն Մարքիզուհին կարծելով որ Ղերկոմս Գամպօլէն, հետադիտակով զինքը կը դիտէ, այն ժամանակ ցնցուեցաւ հազարապետին խօսքերէն:

Առաջին արարուածը վերջացած ըլլալով, Ղերկոմսը դուրս ելաւ օթեակէն, երբ արդէն իջած էր վարագոյրը:

Տիկին Վան-Հօր, վառնդէ մը ազատողի նման շունչ մը քաշելով, երբ կը վերագտնէր իր անդորրութիւնը, իր քովի օթեակին մէջ տեղի ունեցող խօսակցութիւնէն հետեւեալները դպան ականջին, որոնք կը փոխանակուէին երկու անձերու միջև:

— Դո՞ւք էք, Պ. Օսկար տը Վէրնին:

— Այո՛, ես եմ, պարոն՝

— Պարոն, կը փափաքի՞ք վայրկեան մը ինծի հետ տեսակցութիւն մը ունենալ :

— Ամենայն սիրով, պարոն :

— Ես դերկոմս Գամպոլէն եմ :

— Գիտեմ պարոն, ութ օր առաջ հանդիպեցայ ձեզի, Մարքիզ Վան-Հօբի կազմակերպած երեկոյթին մէջ :

Մարքիզուհին գողաց և երբ սկսաւ աւելի ուշադրութեամբ ականջ դնել անոնց հետեւեալ խօսակցութիւնները լսեց .

— Պարոն, ութ օր ժամանակ կորսնցողի հասկընալու համար ձեր անունը և ձեր բնակավայրը Բիչ մը առաջ միայն կրցայ հասկնալ ծանօթէ՛ մը ձեր անունը :

— Կրնամ երկրորդ կէտին մասին գոհացնել ձեզ : Ես կը բնակիմ Բէքինիէր փողոց 40 թիւ տան ստորնայարկին մէջ :

Այս խօսքերուն վրայ տիկին Վան-Հօբ սարօտումը զգաց իր վրան :

Իսկ Պ. տը Վէրնի շարունակեց .

— Սակայն, պարոն, կը զարմանամ ձեր այն հետաքրքրութեանը մասին որ կ'ունենաք հասկնալու համար անունս և բնակավայրս : Կը կարծեմ որ դուք ալ իրաւունք պիտի տաք ինծի, այս խնդրին մասին :

— Որովհետեւ ձեզ հանդիպիլ ուղեւորս պատճառները կան : Ձէի գիտեր ձեր անունը, երբ Մարքիզին տունը միատեղ կը գտնուէինք, և սակայն կ'ուզէի անպատճառ հասկնալ ձեր ինքնութիւնը :

Պ. տը Վէրնի ըսաւ .

— Տարօրինակ բան, արդեօք զաղտնի պաշտօն մը ունիք :

— Ո՛չ, ես միայն իմ գործերովս կ'զբաղիմ և եթէ թոյլ կուտաք կրնամ ձեզի բացատրել զանոնք :

— Շատ լաւ, պարոն, ձեր տրամադրութեան տակ եմ :

Աթոռներուն ձայներէն Մարքիզուհին հասկցաւ որ նստաւ Պ. տը Գամպոլէ՝ որուն խօսակցութիւններէն բառ մը իսկ չվրիպեցնելու համար, ուշադիր ականջ դրաւ անոնց :

Դերկոմսը ցած ձայնով մը այսպէս շարունակեց խօսիլ .

— Պ. Վան-Հօբի տան մէջ լանսդինէ խաղացին :

— Կը յիշեմ :

— Խաղը բաւական նպաստաւոր էր, կարգ մը բախտաւոր խաղացողներ ալ կային հոն :

Օսկար բացատրողական ձեւով մը ըսաւ .

— Այո՛, շատ մը բախտաւորներ ալ կային :

— Օրինակի համար՝ կարեւոր ըսելու աստիճան գումար մըն ալ ես շահեցայ :

— Այո՛, այո՛, շատ լաւ կը յիշեմ :

— Սակայն, խաղի ընթացքին մէկու մը կողմէ նախատուելով, մենամարտելու համար ձգեցի երեկոյթը և հեռացայ : Միայն նախատեսելով ամէն ինչ, պայմաններս յայտարարած էի դեռ չի մեկնած : Հակառակորդս համաձայնելով մենամարտիլ իմ պուրերովս, զանոնք համարեալ համար տուն գտցի, և շնորհիւ կառքիս լծած բերելու համար տուն գտցի, և շնորհիւ կառքիս լծած ձիերուն սրնթացութեանը, Մօնսօի դաշտին մէջ մենամարտելով յաղթեցի հակառակորդիս : Կարծելով որ նորէն պիտի կրնամ վերադառնալ ներկայ գտնուելու համար երեկոյթի խաղերուն :

— Ուրեմն տակաւին կը խորհէիք խաղալու վրայ :

— Ո՛չ, մտադիր էի երթալ հոն և գտնել այն անձը :

որ իր բերնէն փախցուցած էր անպատշաճ խօսքեր, ծաղրելով և արհամարիելով զիս:

Մինչգեռ Մարքիզուհին կը լսէր այս խօսքերը, հեռզնեռէ կ'աւելնար իր անհամբերութիւնն ու մտաւտանջութիւնը:

— Այո՛, երբ խաղասեղանէն մեկնելու վրայ էի, սա խօսքերը լսեցի. «այս ձեռով լանսզընէ խաղացող երբեք տեսնուած չէ»:

— Ի՞նչ, միթէ լսեցի՞ք այս խօսքերը:

— Այո՛:

— Գիտէ՞ք թէ ո՛վ ըսաւ այդ խօսքերը:

— Այո՛, պարոն, դուք ըսիք:

— Թերեւս...

— Ինչ որ է Պարոն, մենամարտէն վերջ վերադարձայ ու ձեզի փնտռեցի, սակայն, ձեր մեկնումին պատճառով չկրցայ գտնել ձեզ:

— Սովորութեանս համեմատ շատ կ'անուխ մեկնեցայ:

— Ուրախ եմ որ, այս երեկոյ կրձայ ձեզ հոս գտնել, կը յուսամ որ հարկ տեսնուած բացատրութիւնները կուտաք ձեր ըրած խօսքերուն մասին:

— Պարոն, այնպիսի նկարագիր մը ունիմ որ երբեք ետ չեմ առներ ըրած խօսքս:

— Ի՞նչ...

— Ես երբեք չեմ զղջար այն ընթացքիս և խօսքերուս մասին որոնց ժամանակը անցած է:

— Այսպէս սւրբմիտ խօսքերնիդ ետ չէք առներ:

— Բառ մը, գիր մը իսկ չեմ փոխեր:

— Այս պարագային, պարոն, ձեռնէ կը խնդրեմ վերջին ծանօթութիւն մը, ո՛ւր կրնաք ընդունիլ վկաներս:

— Կը կրկնեմ նորէն, ես Բէթինիէր փողոցը թիւ 40 տան ստորնայտրկը կը բնակիմ:

— Հիմա ժամանակը ուշ է, վաղը կը վերջացնեք այս գործը:

— Հիմակ ալ անոր դիւրութիւնը կայ:

— Ի՞նչպէս:

— Հաղարապետ Գարտէնը բարեկամս է, զայն քիչ մը առաջ տեսայ նրբանցքներուն մէջ:

— Այո՛, Տիկին Վան-Հօքի օթեակն է:

— Ա՛հ, ի՞նչ կ'ըսէք:

Մարքիզուհին երբ լսեց Շէրլուպէնի «ա՛հ» բացազանչութիւնը, մտատանջութեան մասնուեցաւ յանկարծ, և յետոյ ուշադիր ու դողդալով, հետաքրքրութիւնէ մըլուած ականջ դրաւ անոնց խօսակցութիւններուն:

— Կէս գիշերին, Բիշլիէօ փողոցը, Գարտինալ սըրճարանին մէջ, հաղարապետին ներկայ ըլլալուն մասին կ'երաշխաւորեմ: Դուք ձեր վկաներով հոն պիտի գտնուիք:

— Եւ վաղը կրնանք Պուլօներ անտառին մէջ մենամարտիլ:

— Միայն թէ ինձ պարտականութիւն կը համարեմ յայտնել ձեզի լուր մը:

— Ձեր տրամադրութեան տակ եմ պարոն:

— Ես երբեք խեղկատակութիւն կամ կատակ նրկատած չեմ մենամարտը: Հոգիով կը մենամարտիմ ու այնպէս կը կարծեմ թէ՛ չպիտի կրնանք երկուքնիս միատեղ մեկնիլ Պուլօների անտառէն:

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ պարոն:

Մարքիզուհին սիրտը խռովքի մը մատնուեցաւ, Ամբողջ արիւնը կարծես սիրտը խուժեց: Աթոռներուն

տեղափոխութիւններէն ան հասկցաւ թէ զերկոմսը մեկ-
նելու կը պատրաստուէր:

Իսկ հազարապետը օգտուելով դեռ վարագոյրի
փակումէն, բան մը չլսել ձեանալով շուրջը կը զիտէր
հեռազիտակով, բսլորովին անտարբեր երևոյթով:

Անկարելի է բացատրել այն վիճակը, որուն են-
թարկուած էր երիտասարդ կինը, այս կարճ ժամանա-
կամիջոցին մէջ:

Ան, մտահոգութեան ենթարկուած ըլլալով, հետե-
ւալ օրը մենամարտող անձերէն միոյն նկատմամբ ու-
նեցած համակրութեանը մասին չէր կրնար իմաստ մը
տալ: Որովհետեւ, Մարքիզուհին այն կիներէն էր՝ որոնք
կը ցանկան վայելել աշխարհը, ուժեղ անհատականու-
թիւններու հովանիին տակ, ինչպէս փոքրիկ թուփերը
զերծ կը մնան փոթորիկներու ցնցումներէն, երբ անոնք
անկուած են ծառերու առնթեր, անոնց շուքին տակ:

Մարքիզուհիին վիշտ պատճառող կէտը այն էր որ,
մենամարտի մասնակցող Պ. Եր Վէրնի, որուն հանդէպ
դադանի համակրութիւններ կը տածէր, հաւանական
կը նկատէր որ պարտուի, ու այս մտածումներէն յուզ-
ուած, կը տառապէր ինք իր մէջ խեղդելով իր ցաւերը,
առանց զանոնք բացայայտօրէն արտայայտելու:

Ուստի խորհեցաւ ամէն բանէ առաջ արգելք հան-
դիսանալ այս մենամարտին տարուած այն զգացումնե-
րէն, որ յատուկ է կիներուն, երբ անոնք հաստատ են
իրենց սիրոյն և համակրութեանը մէջ:

Սակայն ընչպէ՞ս և ի՞նչ ձևով արգելել: Կարելի՞ էր
միջամտել այդ երկու անձերու վէճերուն, երբ անձնա-
պէս ծանօթ չէր անոնց:

Այս կէտը ալ աւելի մտահոգեց զինքը:

Աւելի յարմար կը նկատէր. ցարդ խօսք մը չըրած
իր զգացած սիրոյն մասին յայտնութիւններ ընել Պ. Շէ-
րիւպէնի, և յետոյ սկսիլ միջամտութեան:

Արդեօք հազարապետը՝ որ իր ամբողջ կեանքը
կիներու մէջ անցուցած ըլլալով, շատ լաւ գիտէր ա-
նոնց ներքին զրդումներն ու միտումները, չպիտի հաս-
կընար իր սէրը, որ կը տառապեցնէր զինքը:

Դերկոմս Գամպօլէ, դուրս ելնելով Շէրիւպէնի օթ-
եակէն, մտաւ իր օթեակը. տասը վայրկեան տեւած էր
իրենց խօսակցութիւնը:

Կոռ յուզումը գագաթնակէտին հասաւ: Երբ վեր-
ջին պահուն լսեց այն խօսակցութիւնները՝ որոնք տե-
ղի ունեցան զերկոմսին և Շէրիւպէնի միջև:

Բարեկամ, ձենէ ծառայութիւն մը պիտի խընդ-
րեմ: Ես կին մը կը սիրեմ, իսկ այդ կինը, ծանօթ չէ
այն զգացումներու, որոնք կը տածեմ անոր նկատմամբ,
այնպէս որ ան իմ մահէս վերջ պիտի կրնայ հասկնալ
դայն: Կեանքը ինծի համար ոչինչ կ'արժէ, ու երբ
մահը իր սե թեւերը տարածէ, յօժարութեամբ պիտի
նետուիմ անոր ցուրտ գիրկը:

— Զեր այս միտքը ըստ իս յիմարութիւն է:

— Ըլլայ կամ չըլլայ, ինծի համար այդ բանը ի-
րականութիւն է: Ես շատ լաւ գիտնալով հանդերձ ա-
ռաջարկուած մենամարտին ինծի համար միտասեր ու
վտանգաւոր ըլլալը, ուրախութեամբ է որ կը մասնակ-
ցիմ անոր:

— Օսկար, յիմար մըն էք դուք:

— Ո՛չ, յիմար չեմ, զգուած եմ կեանքէն ապրելէն
ալ, որովհետեւ անյոյս կերպով կը սիրեմ մէկը, և քա-
նի ապրիմ, ոչ ոք պիտի գիտնայ սէրս ու տառապանք-
ներս:

— Հապա եթէ մեռնի՞ք:

— Այն ժամանակ, բարեկամս, վստահ եմ որ ինձի հանդէպ բարի պիտի ըլլաք:

— Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ:

— Վաղը, նախ քան մենա արտիլ, նամակ մը պիտի յանձնեմ ձեզի:

Շէրիւպէն ընդհատեց իր խօսքը, իսկ Մարքիզուհին գրեթէ մարելու աստիճանին հասած էր:

— Է՛հ, ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ նամակը:

— Երկու պահարանի մէջ պիտի ըլլայ այդ նամակը: Վրայի պահարանը տառնց գրի պիտի ըլլայ, միայն ներքին պահարանին վրայ գրուած պիտի ըլլայ անոր հասցէն: Եթէ մենամարտի մէջ մեռնիմ դուք այս նամակը առնելով թղթատարին պիտի յանձնէք, սակայն պայմանաւ որ, այդ պարագային՝ կապէք ձեր աչքերը, պատռէք վրայի պահարանը, ու յանձնէք թղթատարին: Այս մասին կը փափաքիմ որ խոստուժ տաք ինձի:

— Կը խոստանամ:

— Այդ նամակը սիրականիս ուղղուած է: Միակ փափաքս այն է որ, ան ալ թող հասկնայ իմ մահէս յետոյ թէ՛ որքան կը սիրեմ զինքը:

Մարքիզուհին այս վերջին բառերը լսած ժամանակը, իր յուզման զագաթնակէտին հասաւ, ասոր հետ մէկտեղ յոյս մըն ալ ծագեցաւ իր մէջ, յոյս մը, որ կրնայ միայն յառաջ դալ, նմանօրինակ վիճակի ենթարկուած կիներուն մէջ:

Մարքիզուհին, մինչդեռ ընկղմած էր այս խորհուրդներուն մէջ, օթեակին դուռը զարուեցաւ: Յանկարծ ան դողալ սկսաւ, որովհետեւ կարծեց թէ եկողը Շէրիւպէնն է:

ԺԻ.

ՄԵՆԱՄԱՐՏ ԹԷ ՈՐՈԳԱՅԹ

Ի՞նչու զարնողը սակայն, ոչ թէ Շէրիւպէնն էր այլ այն պաշտօնեայ կինը՝ որ սպասելով օթեակներու դրան առջև, հանդիսականներուն յանձնարարութիւններն ու հրամանները կը կատարէր վճարումի փոխարէն: Այդ կինը՝ տոմսակ մը կը բերէր հազարապետ Գալտէնի՝ զոր կ'ուղղարկէր իրեն Շէրիւպէն իր օթեակէն:

Մարքիզուհին երբ տեսաւ այդ կինը՝ քիչ մը հանդարտեցաւ: Սակայն, այդ նամակը գրուած ըլլալով Շէրիւպէնի կողմէ, անհամբերութեան ենթարկուած էր, պարունակութիւնը հասկնալու հետաքրքրութենէ մղուած:

Տոմսակը բերող կինը հազարապետին դառնալով ըսաւ.

— Դ՞ուք էք պարոն Գալտէնը:

— Այո՛, ես եմ:

Գալտէն նամակը առնելէ յետոյ, դարձաւ տիկին Վան-Հօբի և ըսաւ անոր.

— Տիկին, կ'արտօնէ՞ք նամակը բանալու:

Մարքիզուհին բռնի ծիծաղով մը ըսաւ.

— Բացէ՛ք, պարոն:

Հազարապետը բացաւ նամակը և կատարեալ լռու-

թեամբ կարգալէ վերջ, զայն ճմով կելով զրու գրպա-
նը: Յետոյ դառնալով դռնապանունիին ըսաւ.

— Ըսէ՛ք այս նամակը դրող պարոնին թէ՛ նշա-
նակուած տեղը պիտի գտնուիմ իր ժամանակին:

Օթեակներուն ծառայող կիներ դուրս ելաւ.

Տիկին Վան-Հօբ, անտարբեր ձեւ մը տալով իրեն
բռնի ծիծաղներու մէջ կ'աշխատէր խեղդել իր զգացած
մտահոգութիւնները:

Յետոյ, բացատրողական ձայնով մը և մատներովը
զայն յանդիմանելով աւելցուց.

— Ձերբակալեցի ձեզի, հաղարապետ.

— Ի՞նչ բանի մէջ, տիկին.

— Դուք, հասարակութեան առջև և իմ օթեակիս
մէջ սիրահարական թղթակցութիւններով կ'զբաղիք,
այնպէս չէ՞.

— Ո՛հ, տիկին, սիրահարական թղթակցութիւն չէ
այս.

— Օ՛հ, կը ճանչնամ ձեզ, ամուսինս գաղտնիք չի
պահեր ինձմէ.

— Տիկին սխալ է ձեր կարծիքը, արդէն ինծի պէս
մաղերը ձերմկած մէկը...

Յետոյ, փոխելով խօսելու իր ձեւը, ըսաւ.

— Տիկին, այս իրիկուն ընթրիքի հրաւիրուած եմ:

Մարքիզուհին՝ հասկնալով որ հաղարապետը բան
մը չպիտի ըսէ հետեւեալ օրուան մենամարտի մասին,
անբացատրելի ձայնով մը ըսաւ.

— Տարօրինակ բան...

Հաղարապետը շարունակելով իր խօսքերը.

— Մէզօն Տօրի մէջ պիտի սպասեն ինծի մինչև կէս
գիշեր:

Տիկին Վան-Հօբ համոզում գոյացնելով թէ՛
բան մը չպիտի իմանայ մենամարտի մասին, և նկատի

առնելով որ, իր ընտանեկան յարկին պատիւը պաշտ-
պոնել հարկադրուած ըլլալուն, չպիտի կրնայ միջամ-
տել, արգիլելու համար մենամարտը, պարզապէս հի-
ւանդի մը նման, խռովայոյզ վիճակ մը ստացաւ:

Կնոջական բոլոր նազանքները թէև ի գործ դրաւ,
ծանօթութիւն մը ստանալու համար մենամարտի մա-
սին, սակայն հաղարապետը, հակառակ որ կռահած էր
անոր ներքին յուզումները, անգիտակ ձեւանալով, խոր
լռութիւն մը կը պահէր զայն շահագրգռող խնդրին
շուրջ:

Միջոց մը ըսաւ տիկինը.

— Պ. տը Գումպօլի դեռ չվերագարձաւ իր օթեա-
կը, արդեօք ո՛րը գացած կրնայ ըլլալ:

— Թերեւս ծխարանը գացած ըլլայ, պատասխանեց
հաղարապետը անտարբերօրէն:

— Ծի՛շդ է որ այդ գեղեցիկ պարոնը կռուական
և խռովարար մէկն է:

— Կը ցուիմ որ այդպէս է, և այդ անունով ալ
կ'որակուի ան:

Տիկին Վան-Հօբ, պահ մը խորհեցաւ յայտնել հա-
ղարապետին թէ՛ ինք լսած է անոնց օթեակին մէջ տե-
ղի ունեցած խօսակցութիւնը, և թէ չափազանց վր-
դովուած է անոնց միջև փոխանակուած խօսակցու-
թիւններէն:

Երբ ան վարանումներու մէջ կը խաբխարէր, կնո-
ջական արժանապատուութիւնը բարձր բռնելու պայ-
քարը մղելով ինքն իր մէջ, Մարքիզը մտաւ անոնց
օթեակը, այնպէս վերջ գնելով տիկին Վան-Հօբի մտա-
հոգութիւններուն:

Սովորաբար տխուր և սակաւխօս Մարքիզ Վան-
Հօբ, շատ ռարսիս էր այդ միջոցին: Ան, այդ իրիկուն
շահած և յաղթած էր ճատրակի խաղին մէջ, բաւական

գումար մը ստանալով, Երբ ներս մտաւ արտասուովոր իր ժպիտովը, չկրցաւ իմաստ մը տալ իր կնոջ ենթարկուած այն վիճակին, որ գունաթափ և խռովայոյզ երեւոյթ մը ունէր:

Մարքիզ Վան-Հօբ, մինչ ուշադրութեամբ կը հետեւէր չորրորդ արարուածի խողերուն, տիկին Մարքիզուհին, դեռ կ'երեւակայէր այն երկու սուրերու չրկահիւնները՝ որոնք մենամարտի ժամանակ պիտի բաղխէին իրարու հակառակորդութեան յատուկ կատաղի զայրոյթով:

Միջոց մը տիկին Վան-Հօբ տկար ձայնով մը ըսաւ.

— Հազարապետ, մի մոռնա՛ք ձեր խոստմնապահութիւնը:

Պ. Վան-Հօբ ժպտագին դառնալով հազարապետին,

— Օ՛հ, օ՛հ... ձերունի ըլլալով հանգերձ, երջանիկ կիսաշխարհիկ մըն ես դուն, ի՞նչ, ժամադրութի՛ւն տուած ես:

— Այո, ամուրիի մը ընթրիքին հրաւիրուած եմ:

— Առանց կնոջ, ըսաւ Պ. Վան-Հօբ կամաց ձայնով մը:

— Այո՛, կ'երգչու՞մ պատիւիս վրայ որ առանց կնոջ պիտի երթամ:

— Այդ պարագային կրնա՞ք երթալ... յարեց տիկին Վան-Հօբ:

— Դեռ ժամանակ ունիմ տիկին, անոնք կէս գիշերէն առաջ չեն ճաշեր:

Տիկինը բռնի խնդալով ըսաւ.

— Կը յայտնեմ ձեզի որ, ազատ էք ձեր գալու լիէի պարտականութենէն քանի որ ամուսինս մօտս է:

Ան, այս խօսքերը ըրած ժամանակ, անուշ նայուածք մը ուզեց այն մարդուն, որ տառն և հինգ տարիներէ ի վեր կը սիրէր և փոխադարձաբար կը սիրուէր անկէ:

Այս միջոցին ոտքի ելաւ հազարապետը և երբ կը պատրաստուէր մեկնելու, Մարքիզուհին դառնալով անոր ըսաւ.

— Բարեկա՛մս, երկու խօսք եւս ունիմ ձեզի ըսելիք:

— Խնդրեմ, տիկին, ձեզ մտիկ կ'ընեմ:

— Շատ երիտասարդներ պիտի գտնուի՞ն ձեր ընթրիքին:

— Այո՛:

— Դերկոման ալ ներկայ պիտի գտնուի, ո՞ւր է այն գերկոմսը... Ի՞նչպէս կը կոչէիք զայն, միշտ այդ անունը կը մոռնամ:

Տիկին Վան-Հօբի դերկոմսի անունը չի կրնար յիշելը, պարզ պատրուակ մըն էր, հազարապետին անգամ մըն ալ կրկնել տալու համար անոր անունը:

— Եթէ այո՛, կը խնդրե՛մ որ ինծի խոստում մը տաք, ըսաւ մարքիզուհին:

— Սիրայօժար կը խոստանամ, ինչ որ պարտադրէք ինձ:

— Կռուազան այդ գերկոմսը, եթէ մէկու մը հետ կռուի և կամ նոյնիսկ մենամարտի, միջամտելով, կըրնա՞ք զայն ետ կեցնել տալ իր որոշումէն:

Տիկին Վան-Հօբ, հակառակ որ այս խօսքերը տեսակ մը մտահոգութեամբ կ'արտասանէր, սակայն Մարքիզը բան մը չկրցաւ կռահել:

Հազարապետը ծիծաղելով ըսաւ.

— Հանդիստ եղէ՛ք, տիկին, ամուրիներուն այս ընթրիքը կատարեալ խողադրութեամբ կը վերջանայ: Եւ ձգելով տիկին Վան-Հօբը սարսափի և յոյսերու մէջ մեկնեցաւ օթեակէն:

Պ. Վան-Հօբ, կինը ծուն տանելէ վերջ, երբ տեսաւ անոր դէմքին այլայլութիւնը և գունաթափութիւնը, հարցուց.

— Ի՞նչ ունիք սիրունիկ:

— Բան մը չունիմ, միայն թէ գլուխս կը ցաւի:

— Ուրեմն սենեակս առանձնանամ:

Պ. Վան-Հօբ իր սենեակը քաշուեցաւ և տիկին Վան-Հօբ յայտնելով որ իր զգեստները ինք պիտի հանէ, հեռացուց սենեակէն աղախինն ու ծառան:

Ան, կը փափաքէր արդէն առանձնութիւն և մենութիւն:

Ութ օրուան մէջ, առաջին անգամ ըլլալով տիկին Վան-Հօբ սկսաւ քննել իր սրտին խորերը, և իր ձեռք բերած արդիւնքներն ու հետեւանքները աչքի ունենալուով սոսկալի նոպաներու ենթարկուեցաւ:

Ան, իր առանձնարանին մէջ երեւակայելով այն սուրերը, որոնք մենամարտի դաշտին վրայ, իրարու պիտի բաղխէին, և պահ մը մոռնալով իր ամուսինին հանդէպ ունեցած սէրն ու համակրանքը, երազներու աշխարհին մէջ, վիշտէ վիշտ կը թեւածէր:

Իր սենեակը պատշգամ մը ունէր, որ կը նայէր պարտէզին վայոյ: Չափազանց ճնշուած ու սրանեղած, օդ առնելու համար պարտէզ իջաւ, և առանց իր միտքը կեդրոնացնելու խնդրի մը չուրջ, անորոշ քայլերով սկսաւ դառնալ պարտէզին բոլորտիքը:

Ան աչքի առջև կը բերէր մենամարտը՝ ուր Շէրլուպէն, այլ անունով Պ. ար Վէրնի, պիտի վտանգուէր կռուի ժամանակ: Իր զգացումներն ու համակրանքը անոր մասին զօրաւոր ըլլալուն ու անոր անհետացումը չի կրնար հաշտեցնելով իր սրտին հետ, սոսկալի մըղձաւանդներու ենթարկուած, շուտաւի մը պէս կը չափաւորէր պարտէզին լայնքն ու երկայնքը:

Ան գերի եղած այս խորհրդածութիւններուն, մոռցած էր իր շրջապատը:

Բայց ի՞նչ կրնար ընել, Կրնա՞ր գաղտնապէս մեկ-

նելով տունէն, ամէն ինչ խոստովաւիլ հաղարապետ Գարտէնի:

— Ո՛չ,

Կէս գիշերին, ինկած նկարագրի տէր կիներ կամ թափառաշրջիկներ միայն փողոց կը գտնուին: Կրնա՞ր այս ագեղ անուները իր վրան առնելով երթալ հոն, ըսելու համար, «կ'արգիլեմ որ մենամարտիք»:

Այա կարելի չէր: Սենեակ վերադառնալով և աւելորդ համարելով այս մտածումները, անկողինին գըլխուն վերև կախուած խաչին առջև ծուկի եկած, բաւականացաւ աղօթելով:

Խորհուրդի և աղօթքի նուիրուած, չզգաց ան թէ՛ արդէն առաւօտ եղած էր:

Չմրան տխրաշունչ այդ առաւօտուն, բախտին մէկ տխուր դարձումով, կեանքի ճատրակը խաղալու համար երկու երիտասարդներ կառքի մը մէջ նստած, սրարշաւ կ'երթային հեռւաւ պիտի վճռուէր իրենց ճակատադիրը: Տիկին Վան-Հօբ կարծեց տեսնել կառքը որ կը սուրբար դէպի Պուլօնների անտառը:

Այդ վայրկեանէն սկսեալ, հակառակ որ ան աղօթքի նուիրուած մի քիչ թեթեւացած կ'զգար ինքզինքը, կառքի այդ գնացքը անոր մէջ արթնցուց նոր յուզումներ ու խռովքներ, այնպէս որ ան իր զգացած վիշտէն հարկադրուեցաւ փակել աչքերը: Ան կ'երեւակայէր որ երկու հակառակորդներ ուրերնին մերկացուցած կը երկու հակառակորդներ հետ. ան կարծես կը լսէր վիրաւորին հառաչները, ցաւալից հոգիւնները, որոնք իր հոգին կ'ալեկոծէին: Ան, այն աստիճան տարուեցաւ այս գաղափարներէն որ, ուժաթափ գետին ինկաւ և առանց ուէ մէկը օգնութեան կանչելու ստիպաւ կամաւ ծին վրայ փռուեցաւ:

Տիկին Վան-Հօբ սովորաբար ուշ կ'իջնէր անկողի-

նէն, և երբ արթննար, զանգուկը կը հնչեցնէր և նոյն հետայն ծառաները կ'շտապէին անոր շուրջը:

Մինչև ժամը տասն և մէկը. զգայազիրկ զեաինը փռուած մնաց սն, և երբ սթափեցաւ մեծ դռնն զանգուկի ձայնէն, վայրկեանապէս յիշեց բոլոր անցուդարձերը:

Ան, բանալով սենեակին պատուհանը նամակատան ցրուիչը տեսաւ վարը և յիշեց անմիջապէս ամէն բան: Այս վայրկեանները գարեր տեւեցին իրեն համար. մինչև որ նամակը ստացաւ:

Տիկին Վան-Հօբ, ամփոփելով իր ոյժերը բացաւ նամակը, և երբ տեսաւ որ այդ նամակը դրուած է տիւկին Մալասիի կողմէն, քիչ մը հանգարտեցաւ և բռնալով զայն հետեւալ տողերը կարդաց.

«Սիրելի Մարքիզուհիս,

«Ութ օրէ ի վեր չեմ տեսած ձեզ, ձեզ, որ քրոջս պէս կը սիրեմ: Այս ութը օրուան ընթացքին, ենթարկուած ըլլալով կարգ մը նեղութիւններու և մտահոգութիւններու, անհրաժեշտ կը տեսնեմ սիրաս բանալ ձեր առջև: Որոշած ըլլալով այսօր երբէք տունէն դուրս չելլելու, անպատճառ ձեր գալուն կ'սպասեմ:

«Պատճառը յետոյ կ'ըսեմ»:

«ԱՅՐԻ ՄԱԼԱՍԻ»

Այս նամակը պատճառ պիտի ըլլար հասկնալունոյն օրը տեղի ունեցող մենամարտի արդիւնքը: Մարքիզուհին այս մտածումով թէ հանգստացաւ, թէ վախճաւ թէ՛ յոյսերով պաշարուած կէս այսահարի մը վիճակին մատնուեցաւ, և մոռնալով իր դրութիւնը, փաթթուեցաւ խոշոր շալի մը մէջ ու հրամայեց որ լծեն կառքը:

Իսկ Մարքիզը Պուլօնիւրի անտառներուն մէջ զբօս-

նելու համար այդ առաւօտ ձի հեծնելով հոն գացած էր:

Տիկին Վան-Հօբ հրամայեց կառապանին որ, կառքը ուղղէ Բէրլինիէր փողոց, 40 թիւ տան տոջէ:

Պահ մը վերջ տիկին Վան-Հօբ հասած էր տիկին Մալասիի տունը՝ որու առջև կանգ առաւ կառքը:

Ուրիշ անգամներ, ան պարտէզէն անցնելով կը մտնէր տունէն ներս, բայց այս անգամ մարդիկն ու պատերը քննելու աստիճան հետազօտութիւն մը կատարելով ամէն կողմ զննեց:

Արդեօք ան եկած էր, անո՞ր համար որ միաքը զբաղեցնող անձը ողջ առողջ էր, և կամ վիրաւորուած ու մեռած: Սակայն, ան ամէն կողմ պարապ ու լուռ տեսաւ:

Վերջապէս առաջնորդուեցաւ տիկին Մալասիի սենեակը, հոն սպասող ծառայի մը առաջնորդութեամբ:

Տիկին Մալասի զիմաւորելով զայն հարցուց.

— Ո՛հ, սիրելիս, զուք շատ բարի և համակրելի կին մըն էք: Սակայն, ի՞նչ է պատահած ձեզ... անհագրիսա էք... ի՞նչ ունիք ըսէք սիրելիս:

— Բան մըն ալ չունիմ, այս գիշեր չկրցայ հանգիստ քնանալ:

— Ես ալ այնպէս: Ա՛խ, եթէ գիտնայիք:

Տիկին Վան-Հօբ ցնցուեցաւ թէև, սակայն չկրցաւ համարձակիլ օարցում մը ընելու:

Տիկին Մալասի, երիտասարդ կնոջ քովը նստելէ վերջ շարունակեց.

— Քանի մը օրէ ի վեր այն տասիճան վշտերու ենթարկուած եմ որ չեմ կրնար քնանալ: Երէկ գիշեր, ժամը հինգին, քնանալու վրայ էի, երբ պարտէզին մէջ լսեցի պողուլու, հայհոյելու և ոտքերու ձայներ:

Տիկին Վան-Հօբ դողաց, և երբ ապուշ ապուշ կը նայէր Տիկին Մալասիի, ան ըսաւ.

— Ա՛ն, չէ՞ք գիտեր ի՞նչ սոսկալի վիճակ էր :

— Տէ՛ր Աստուած, ի՞նչ պատահեցաւ, հարցուց տիկին Վան-Հօբ խեղդուկ ձայնով մը :

— Սոսկալի վտանգ մը, այս տան մէջ երիտասարդ մը կը բնակէր...

— Լրացուցէ՛ք խօսքերնիդ, ըսէ՛ք, յարեց տիկին Վան-Հօբ մահամերձի մը նման խօսելով :

— Ահա՛, այդ երիտասարդը այս առաւօտ, Պուլօ-նեւրի անտառին մէջ մենամարտելով, մահամերձ վիճակի մը մէջ բերին տուն :

Տիկին Վան-Հօբ աղաղակ մը արձակելով գետին ինկաւ. այսպէսով ան դուրս տուաւ իր գաղտնիքը առանց գիտնալու :

Տիկին Մալաթի անմիջապէս զանգակը հնչեցնելով, Վանթիւր ներս մտաւ և նայելէ վերջ խորհրդաւոր կերպով տիկին Մալաթի, ըսաւ.

— Հա՛, հա՛ ... ձերբակալեցինք տիկինը :

Արդեօք՝ տիկին Մալաթի, Վալէ տը Բէօրի ակումբի անդամակցողներէ՛ն կամ Սըր Ուիլիեմսի գործիքներէ՞ն էր :

Այս կէտը պիտի լուսաբանենք :

ԺԴ .

ՏԻԿԻՆ ՄԱԼԱՍԻ ԵՒ ՎԱՆԹԻՒՐ

Ապականեալ բարքերը անհասկնալի գաղտնիքներ ունին : Անգամ մը այս ճամբան մանողները, ինչ որ ալ ընեն չեն կրնար հոնկից ելլել :

Հաստատամտութեամբ քալելով պարտականութեան ճամբէն շեղած կին մը, արդարեւ կրնայ վերադառնալ նոյն ճամբան, բայց իր դէմը փոքր դժուարութիւն կամ արգելք մը երբ ելլէ, կրկին անդու՝ դին մինչև յատակը իյնալը որոշէ :

Տիկին Մալաթի զարմանալի դիրքին բացատրութիւնը այսչափ մը խորհրդածութեան պէտք ըլլալուն համար, այդ կնոջ կենսագրութեանը մասին ալ քանի մը օտք ըսելը յարմար կը դատենք :

Տիկին Մալաթի տասնըհինգ տարեկանին Բարիզի Բէ փողոցը կանանց հագուստեղէնի մեծ վաճառատան մը մէջ կարուհի էր, բայց տասնըվեց տարիքին թողով մը այդ հաստատութիւնը, խելքը կուտայ ծեր անդաւակ և հարուստ կնամուկի մը, և 18—23 տարիքը, բոլոր մեղաւոր կիներուն պէս, աղմկալից կեանք մը կ'անցնէ :

Միջոց մը անոր դէմը կ'ելլէ բաւական հարուստ մարդ մը, որ իրեն կուտայ մաս մը դրամադուլիս, որով Պուլվար տէ. զ'իթալիէնի մէջ կը բանայ մանրավաճառի

երիտասարդ և թարմ չրթունքներէն ելած խօսքերը մը-
տիկ ըրաւ:

Սակայն ամէն տեսակ յիմարութիւն ալ իր ժամա-
նակն ու ժամը ունի: Տիկին Մալասի, սիրելի ուղեւորն
հետ միանգամայն, կը փոփոքէր նաեւ ամուսնանալ
գուքսին հետ:

Ուստի այն օրէն սկսեալ, տիկին Մալասի իր ժա-
մանակը ճարտարօրէն բաժնելով, Պ. Շաթօ. Մայլին ըն-
դունելու համար գիշեր չեղած տուն կը վերադառնար
և ամէն օր ժամը երկուքին միջոցները դուրս կ'ել-
էր:

— Ո՛ւր կ'երթար:

Անիկա շրջահայեաց կին մը ըլլալուն համար, իր
նոր սիրոյն մասին ոչ սպասուհիին և ոչ ալ իր ձեռքին
տակ գտնուող սեւէ մէկուն իրեն գաղանիքը յայտնած
չէր. ընդհանրապէս կառք հեծնելով կը մեկնէր տու-
նէն և մէկ երկու փողոցէ անցնելէ վերջը կը մտնէր
Նօթր Տամ տը Լօրէթի եկեղեցին ուր տասը վայրկեանի
չափ մնալով, կ'երթար Ֆլիշիէ փողոցը:

Յետոյ մտնելով այդ փողոցին մէջ տուն մը, դըռ-
նապանին սենեակին տոջեւէն կայծակի արագութեամբ
անցնելէ վերջը, քողով երեսը ծածկած սանդուխէն
կ'ելլէր և դուռ մը բացուելով ներս կը մտնէր. երբեմն
կը մնար հոն երկու ժամ, յետոյ կրկին գալով եկեղե-
ղեցի, մեծ դրոն տալէ սպասող կառքը հեծնելով,
գաղտնաբար կը վերադառնար Բէլլինիէր փողոցի իր
տունը:

Երբ ութը օրէ ի վեր կը շարունակէր այդ վիճակը,
իրիկուն մը ժամը երեքին միջոցները տիկին Մալասի
Ֆլէշիէ փողոցէն վար իջած միջոցին, յանկարծ կենա-
լով, իր դէմը երկիւղալի օձ մը ելածի պէս ընկրկե-
ցաւ:

Վանթիւր երկու ձեռքերը գրպաններուն մէջ, շր-
թունքներուն վրայ հաճելի ժպիտով մը և քիթին տա-
կէն երգ մը մոլորով սալայատակին վրայ վեր վար
կը պտտէր:

Տիկին Մալասի, զայն չտեսնել ձեռացնելով ուղեց
ճամբան շարունակել, սակայն Վանթիւր կենալով ճիշդ
անոր դէմը:

— Բարեւ, տիկին, բառ:

Տիկին Մալասի այդ շարժումէն զարմացած կենա-
լուն Վանթիւր շարունակելով.

Բարեւ, տիկին, կրկնեց:

Կինը տակնուվրայ եղած էր թէև, բայց չփոխելով
իր վարմունքը:

— Վարպետ Վանթիւր, դուք ի՞նչ գործ ունիք հոս,
հարցուց:

— Կը պատիմ, տիկին:

— Բայց ես այդ բանին համար չառի ձեռքի ծա-
ռայութեանս:

Սպասաւորը գլուխը ծռելով ներողութիւն խնդրելու
պէս քանի մը խօսք ըրաւ:

— Կառք կը գտիր ինծի և վարձքն ալ վճարէ,
քանզի ամբողջ ունեցածս, ծայրագոյն թշուառութեան և
կարօտութեան մ'մջ գտնուողներուն բաժնած ըլլալուս
համար, բնաւ դրամ չունիմ, ըսաւ տիկինը:

Վանթիւր այդ հրամանին կրկնութեանը տեղի չտա-
լով հնազանդեցաւ, և տիկին Մալասի իր ընակարանը
վերադարձած միջոցին ըսաւ իւրովին.

— Այս մարդը ժամ առաջ ճամբելու եմ:

Արդարեւ իրիկունը, ընթրիքէն վերջ, Վանթիւրը
իր մօտ կանչել տալով հարցուց.

— Այս առտու ի՞նչ կ'ընէիք Ֆլէշիէ փողոցը:

— Տիկնոջս կ'սպասէի:

— Ինծի՞ կ'սպասէիք :

— Տիկինը կը հետապնդէի :

Երբ տիկին Մասասի լսեց այս խօսքերը, բարկութեան և զայրոյթի բոց մը փայլելով անոր աչքերուն մէջ, սրտմտած ձայնով մը հարցուց .

— Ո՞ր թաղէն կը հետապնդէիք զիս :

— Տիկին, ձեզի կը հալածէի, պատասխանեց Վանթիւր անպատկառ հանդարտութեամբ մը :

Տիկին Մալասի այս խօսքերը լսելուն պէս չըրթունքները ճերմկեցան . այս տեսակ լիրբ վարմունքի մը ամէն կերպով անսպասելի ըլլալուն համար .

— Վարպետ Վանթիւր, ըսաւ, դուք ալ կ'ընդունիք անշուշտ որ, ձեզի Շարանթօնի յիմարանոցը դնելու պիտի ստիպուիմ, քանզի իրօք յիմարացիք էք :

Վանթիւր պատասխան չտալով, գլխարկը դնելէ վերջը, առանց քաշուելու, կրակին մօտը բազկաթոռի մը վրայ նստաւ :

Դեռ մինչև նոյն առտուն իսկ իր ծառաներուն մէջէն ամենէն ունելի յարգանքի արժանի եղող այդ մարդուն հանդարտ նայուածքը ու հաստատ խօսուածքը, այնքան տակնուվրայ ըրին նորատի կնոջ միտքը որ կարծեց թէ գէշ երազ մը կը տեսնէ :

Սակայն անոր շարժուձևին ու ակնարկին մէջ այնպիսի բան մը կար որ տիկին Մալասի ոչ կրցուէր վերնտել զայն, ոչ ալ սպասուէին կանչելու համար զանգակին լարը քաշել :

Ուստի Վանթիւր նստելով անոր դիմացը ըսաւ .

— Տիկին, մտիկ չըրած սրդողիլը յարմար չէ, Պառապ տեղը կոտրել թափելը լաւ վարմունք մը չըլլալէն զատ երբեմն ալ վտանգաւոր է :

Այրի կ'ընէր զարմանքով մտիկ ընելուն զայն, Վանթիւր սապէս շարունակեց իր խօսքը .

— Տիկին, վայրկեան մը մոռնալով ձեր ծառայութեան մէջ գանուելիս, իբրև բարեկամ մտիկ ըրէք զիս :

Երբ տիկին Մալասի այդ միջոցին զգուանք կ'զգար և Վանթիւր ալ կը ժպտէր, այս վերջինը նորէն շարունակելով խօսքը յարեց .

— Տիկին բացէ ի բաց տեսակցինք : Մինչև երեք շաբաթ պիտի ամուսնանաք աղնուակն տոհմէ, ամենէն հին անուններէն եղող և խիստ մեծ հարստութեան տէր Պ. Շաթօ Մայի դուքսին հետ, սակայն գիտէք թէ որչափ զիւրին է ամուսնութիւն մը խանդարելը : Արդէն մէկ զարուհի կ'ընայ երեւիլ երեք շաբաթուան ժամանակամիջոցը : Օրինակի համար, ենթադրենք թէ Պ. դուքսը այս իրիկուն, ինծի պէս, փողոցը գլուխ տուէր :

Տիկին Մալասի գողաց ու սարսուփով նայեցաւ Վանթիւրին : Սպասուողը անպատկառօրէն շարունակելով .

— Եթէ, ըսաւ, Պ. դուքսը գիտնայ ամէն օր Յիշիէ փողոցը երթալնիդ, առաջին յարկը ելլելնիդ և սանդուխին աջ կողմի դուռը զարնելնիդ, անացածը ըսել մի՛ տաք ինծի, վերջապէս, եթէ գիտնայ այս բաները ամուսնանալէն առաջ չի՞ մտածեր արդեօք քիչ մը :

Այս խօսքերը արտասանելէն ետքը Վանթիւր կըրկին լրբօրէն նայեցաւ կնոջ, որ աչքերը բարկութեամբ ուղղելով անոր վրայ ըսաւ .

— Զերին սրիկայ մը ըլլալը ու ինձմէ ինչ ուղեւնիդ կը հասկնամ :

Եւ ոտքի ելլելով պահարանէ մը հանած քսակէն տրցակ մը դրամատոմս առնելով, նախատակն առնով մը հարցուց .

— Որչափ կ'ուզէք :

— Տիկին, ըստ վանթիւր ուսերը թօթուելով, շատ շուտ առաջ կ'երթաք, առարկայ մը չգնած, անոր ինչ ըլլալը հասկնալ պէտք է: Լուսթեանս իբրեւ փոխորժէք ինչ պահանջելու հարցնելէն առաջ, գոնէ հասկընալու էք որ եթէ ուզեմ ինչ վնաս կրնամ տալ ձեզի: Սիրելի տիկին, դուք խոհեմութիւնն ու զգուշութիւնը ձեռքէ չձգող կիներէն էք. այսինքն դուք նամակ չգրեցնուդ, համար, դուքսին առջեւը կրնաք ուրանալ. իմ ստելուս, Պ. Արթիւրը չճանչնալուդ և ինչ որ ըսեմ, տեղեկութիւն չունենալուդ մասին կըրնաք ապահովցնել զայն:

Տիկին Մալասի իր գտնուած դժուարին դիրքէն աստիճան մը ուժ և քաջութիւն առնելով.

— Արդարեւ այդ ըսած բաներնիդ չեմ գիտեր, ըսաւ:

— Շատ լաւ, բայց, տիկին, կարծեմ թէ պէտք եղած միջոցները առաջուց չընտրած, գործի մը ձեռնարկած ըլլալս չէք ենթադրեր:

— Վերջապէս:

— Վերջապէս, դուքսը սիրահարած ըլլալուն համար, աչքերը դուրկ են տեսնելու կարողութենէ. Ուստի եթէ քանի մը ապացոյցներ և նշաններ ցոյց չտամ անոր, ձեզի անմեղ և սաորին ծառայի մը զրպարտութեան զոհը կրնայ նկատել:

Տիկին Մալասի այս վերջին խօսքերը լսելուն դուրսը և վանթիւր հետեւեալ կերպով շարունակեց իր խօսքը:

— Տիկին, դուք միշտ երեսունըվեց տարեկան չեղաք, ժամանակին աւելի մատաղատի և անփորձ էիք. Շատ և շատ նամակներ գրեցիք:

Տիկին Մալասի ոսոսկուժով այդ մարդուն նայած միջոցին, դժոխքէն վռնառւած մէկու մը նման այդ

անձը սկսաւ անոր պատմել տարին տարին և օրը օրին, Բէ փողոցի կանանց հագուստեղէնի վաճառատունէն ելլելէն ի վեր անոր անցուցած կեանքը, մինչդեռ իր խօսակցուէին մտիկ կ'ընէր յուզեալ ու անձկոտ սըրտով մը ճակատէն քրտինք վաղելով:

Եթէ ընդհանուր դատախազ մը, մարդասպանի մը դէմ իր պնդմանը մէջ անոր անցեալ կեանքին ամենէն մոլթ կողմերը խուզարկէր, թերեւս չպիտի կրնար, վանթիւրի, Տիկին Մալասիի կեանքը իրեն պատմած միջոցին ցոյց տուած տեղեկութեան չափ բան գիտցած ըլլալ:

Վանթիւր, մանրամասնութիւններէն ոչ մէկը, նոյն իսկ ամենէն պարզը չմոռնալով, բոլոր դէպքերը, մարդոց անուշովը, թուականովը, և ոեւէ ձեւով իր ձեռքը անցած նամակի մը յիշատակութեամբը, պատմելով, ամենէն անամօթ աւազակներն իսկ սարսափեցնելու ի վիճակի էր:

Տիկին Մալասի քանի մը վայրկեանի չափ լուռ և տխուր մտիկ ըրաւ զայն:

— Տիկին, ըսաւ վանթիւր, ինչպէս կը տեսնէք, ես շատ բան կրնամ ընել և Պ. տը Շաթօ Մայի դուքսին հետ ձեր ամուսնութիւնը իմ ձեռքս է:

Տիկին Մալասի գլուխը ծռելով աչքերէն վար երկու կաթիլ արցունք վազեց և միեւնոյն ատեն հարցուց:

— Վերջապէս, ձեր լոռութեան որպէս փոխորժէք ինչ գումար կը պահանջէք:

— Դուք շատ հարուստ չէք, ըսաւ, վանթիւր կէս մը խնդալով:

— Ձեմ, բայց պիտի ըլլամ:

— Ո՛չ, ես զրամ չեմ ուզեր:

Երկուսն ալ ինչ առաջ տիկին Մալասիի վռնառել ու

դած այդ մարդը, անոր վրայ հրամայական վարձուքի մը սկսելով, հանդարտօրէն իրեն նայեցաւ և ըսաւ.

Տիկին, եթէ ինքզինքնիդ իմ իշխանութեանս տակ կը կարծէք, կը սխալիք, ես ամէն բան եմ և բան մըն ալ չեմ: Դուք մեծ և ազգեցիկ ընկերութեան մը իշխանութեան տակն էք, և ես ալ այդ ընկերութեան մէկ խեղճ փոխանորդն եմ:

Տիկին Մալասի կը արունակէր սոսկումով անոր նայիլ, իսկ Վանթիւր այդ միջոցին սա խօսքերը աւելցուց.

— Այն գաղանի ընկերութիւնը որուն փոխանորդն եմ, քանի մը հարիւր հազար ֆրանքնոց դրամատոմսի փոխարէն Շաթօ Մայիին դքսութեան թագը ձեզի ծախել չընդունիր, միայն ձերին. ձեր հաւատարմութեան և ձեր ազատութեան փոխարժէքովը կրնայ այդ մասին գոհանալ... նայեցէք, մտածեցէք:

Այս խօսքերէն վերջը Վանթիւր ոտքի ելլելով և իր տիրոջը հրամանը կատարելու պատրաստ հնազանդ ծառայի մը վարձուքովը:

— Տիկին, երբ մտածէք զանգակը զարկէք, ըսաւ: Ձեր ընելիք բնորութիւնը տակէ կը բաղկանայ, կամ քիչ առաջ իմ յիշած ղէպերուս թուղթերը այս իրիկուն Պ. ար Շաթօ Մայի դուքսին յանձնուելու է, և այն ատեն ձեր ամուսնութեան գաղափարէն հրաժարելու էք, և կամ ձեր կարգ մը փոքր ծառայութիւններուն փոխարէն, ձեր երջանկութեանը փափաքող բնկերութեան մը բացէ ի բաց, վերջնականապէս և աչքերնիդ գոց ըլլալով, մասնակցելիդ պէտք է:

Յետոյ Վանթիւր դուրս ելաւ:

Տիկին Մալասի ժամու մը չափ անցեալ ղէպերուն

յիշատակէն զգածուելով սկսաւ խորհիլ, իր կեանքին ինչպէս տեղեկանալուն և այդ տեղեկութիւններովը իրեն ղէմ սոսկալի ղէնք մը ընտրած ըլլալուն, իրմէն ինչ սպասուելուն և սպասուելիքին վրայ:

Միւսնոյն ատեն, ինչպէս վերը յիշեցինք, այդ կինը գտնուելով իր անուան նախանձախնդիր տարիքի մը մէջ, այսինքն, իր եսին համար օգտակար համարուած գործի մը մէջ ամէն ինչ ոտքի տակ առնող կիներէն ըլլալուն, զանգակը քաշեց և Վանթիւր երեւցաւ և ըսաւ.

— Խօսեցէք... ձեզի մտիկ ընելու և ձեզի հնազանդելու պատրաստ եմ:

Ահա այդ ըրալէին այդ մեծագոր կինը գլուխը ծռուելով իր սպասաւորին առջև խոնարհեցաւ:

Այդ միջոցին ինչ տեղի ունեցաւ երկուքին միջև, ասիկա ոչ ոք գիտէ:

Սակայն, հետեւեալ օրը չրթունքներուն վրայ ժրպիտ և աչքերուն մէջ հանդարտութիւն առաջ դալով, Շաթօ Մայի դուքսին հետ ամուսնանալուն վստահ եղաւ, և Վանթիւր ալ անցաւ ամենէն աւելի յարգելի գործակատարներուն կարգը:

Ամէն առտու տիկին Մալասի ըստ առաջնոյն ելլելով դուրս, Ֆլէշիէ փողոցի տունը կ'երթար, և երբեմն ալ իր գործակատարը, իր տիկնոջը կողմէն գրուած մէկ անուշաճոտ նամակը կը տանէր Պ. Արթիւրին:

Գործերը այս վիճակին մէջն էին, երբ մարքիզուհի Վան-ձօր, տիկին Մալասի մէկ նենգամիտ հրաւերովը անոր տունը գնաց և Պ. ար Վէրնիին նոյն առտու ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալը անորոշ կերպով մը իմանալով, իսկոյն նուազեցաւ:

Մարքիզուհին նուազելուն պէս տիկին Մալասի զանգակը քաշելով վանթիւր եկաւ և իր տիկնոջ օգնելով տիկին վան-Հօր ատրուեցաւ բազմոցի մը վըրայ:

Այն ատեն տիկին Մալասի անոր ոգի մը հոտոտել տալով ամէն տեսակ դարմանումները բրաւ, և երբ մարքիզուհին վերջապէս աչքերը բացաւ, վանթիւր անշուշտ եկաւ դուրս:

Իր սթափումէն վերջը մարքիզուհին զարմանքով նայեցաւ իր շուրջը և ըսաւ.

— Մեծդ Աստուած, ինչ եղաւ ինծի:

— Բան մըն ալ չեղաք, սիրելիս, միայն ակարութիւն մը զգալով... նուաղեցաք, պատասխանեց տիկին Մալասի:

Դէմքը խիստ տագնաւած մարքիզուհին, անսկաբողբիլի անձկութեան մը մէջ զանուած միջոցին, տիկին Մալասի աւելցուց հետեւեալ խօսքերը.

— Սիրելի Մարքիզուհիս, վստահ եղէք, վէրքը վտանգաւոր չէ, կեանքը պիտի կրնայ պահպանուել:

Այն ատեն տիկին վան-Հօր ուրախութենէն բարձրացուց ձայնը, բայց միեւնոյն ատեն ինքզինքը մատնած ըլլալու մտածումով դէմքը կարմրեցաւ և յանցանքը խոստովանող ամբաստանեալի մը պէս գլուխը ծռելով.

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, ոչնչացայ ես, ըսաւ:

Սակայն, գործին այս վախճանը ունենալը անտաշուց կռահող տիկին Մալասի, մարքիզուհին առջեւը ծնրադրելով, անոր երկու ձեռքերը իրեն ձեռքերուն մէջ առնելով, և ներողամտութեամբ անոր երեսը նայելով, ըսաւ.

— Մինչև հիմա ձեր բարեկամուհին էի, կ'ուզէ՞ք որ այսուհետեւ քոյրերնիդ ըլլամ:

Մարքիզուհին չպատասխանեց, բայց տիկին Մալասի ձեռքերը սեղմեց իր ձեռքերուն մէջ, և այդ սեղմումին մէջ տիկին Մալասի, մինչև այն ատեն յանցանք չունեցող այդ խեղճ կնոջ սրտին տակնուվրայ ու անոր դէմը անդունդի մը բացուած ըլլալը կռահեց:

ՖԵՐՆԱՆԻ ԱՆԵՐԵՒՈՒԹԱՅՈՒՄԸ

Այս պատմութիւննիս որ ընդարձակ է, անոր մէջ այնքան անձինք կան և այն աստիճան խտուն դէպքերէ բաղկացած է որ, անուններնին յիշած անձերնիւ մի առ մի թողելու ստիպուած ենք:

Ուստի, քիչ մը տառն ձգելով մարքիդուհի Վան Հօբին հետ տիկին Մալասիի ու Սըր Ուիլերմսին սատանայական նենգութիւնները, մեր պատմութեան առաջին մասին մէջ անունը և քանի մը գործերը յիշուած և տիկին Ֆէրնան Ռօշէ եղած օրիսրդ Հէրմին տը Պօրբէօին վրայ խօսինք:

Անշուշտ կը յիշուի թէ Ֆէրնան իր կինը թողլով աներոջը Պ. տը Պօրբէօի հսկողութեանը տակ, ինքը դնաց մենամաւտելու դերկոմս տը Գամպօլհի հետ:

Այդ մենամարտէն յետոյ ութը օրուան մէջ յիշեալին ինչ եղած չեղած ըլլալն ալ ծանօթ է մեր ընթերցողներուն:

Իսկ տիկին Ռօշէ, ամուսինէն առաջ իր բնակարանը գացած ըլլալը կարծուելով հանդերձ, առտուան ժամը չորսին հինգին միջոցները մտած էր իր տունը:

Սակայն Հէրմինին ծառաները երբ իմացուցին անոր Ֆէրնանին տակաւին ապարանք վերադարձած չըլ-

լալը, այն ատեն հասկցաւ թէ սխալած էր իր կարծիքին մէջ:

Բայց Պ. Ռօշէ իր կնոջմէն զատուած միջոցին ըստ իր թէ բարի գործի մը համար կ'երթար:

Այդ պարագան բոլորովին ապահովելով նորատի կինը, պարտհանդէսին պատճառած յոգնութիւնը աստիճան մը անցնելէ վերջը, անկողինը պառկելով քնացաւ:

Առտու ըլլալուն և կէսօրին միջոցները սպասուէին իր սենեակը մտնելուն, Հէրմին տեսնելով առանձին ըլլալը, անպատճառ ամուսինը գինքը արթնցնել չուզելուն համար իր մտանաւոր յարկաբաժինին մէջ պառկած ըլլալը կարծեց:

Սակայն երբ սպասուէիէն իմացաւ անոր եկած չըլլալը, այդ անհետացումէն անձկութեան մէջ իյնալով վաղեց իր հօրը սրահը, և հարցուց.

— Հայր, Ֆէրնան ըսա՞ւ ձեզի երէկ իրիկուն ուր գացած ըլլալը:

— Այ՛ո, պատասխանեց Պօրբէօ, ապշած մէկու մը նման թեթեւ մը խնդալով:

— Լաւ, ո՞ր գնաց:

— Բարեգործութիւն մը կատարելու:

— Բարիդի՞ մէջ:

— Ո՛չ, Բարիդէն դուրս:

Չորս տարիէ է վեր ամուսնացած ըլլալով հանդերձ, առաջին անգամ Ֆէրնան իր բնակարանէն դուրս մնացած ըլլալուն, այս պարագան զարմանալի էր:

Այդ օրը, աննկարագրելի անձկութեան մը մէջ անցնելով տիկին Ռօշէ, երբ Ֆէրնան իրիկունն ալ երեսն չելաւ, նորատի կինը սկսաւ կարգ մը յոռի խորհրդածութիւններ ընել:

Յիշելով թէ ամուսինը երկու երեք հոգիի հետ յանկարծ ելած էր դուրս մարքիզուհիին պարահանդէսէն, կարծեց թէ մենամարտ բազը կ'ործագանդէ իր ականջին և շիտակ իր մօրը երթալով:

— Աստուած իմ, Ֆէրնան մենամարտեցաւ . . թե-
րեւս սպաննեցին զայն . . . Աստուած իմ, Աստուած իմ, գոչեց:

Սուրբ և յարգելի կին մը եղող տիկին Պօրթօ իր աղջկանը անձկութեանը մասնակցելով հանդերձ, չհա-
ւատաց թէ Ֆէրնան մենամարտելու համար պարահան-
դէսը թողած գացած ըլլար:

Նախ Ֆէրնան, հանդարտաբարոյ, լուրջ և հաշ-
տութեան հակամէտ ըլլալէն զատ, մարքիզուհի Վան
Հօբի տունը և երեւելի անձնաւորութիւններէ բաղ-
կացած ընկերութեան մը մէջ անոր նման կատարեալ
մէկու մը վէճ ու կռիւ հտնելը շատ ալ հաւանական
չէր:

Այդ պարագան եթէ հաւանական իսկ ըլլար, առ-
տուան ժամը երկուքին, այսինքն կէս գիշերէն երկու
ժամ վերջը մենամարտ կրնայ տեղի ունենալ, և եթէ
տեղի ունեցած իսկ ըլլայ, Ֆէրնան ողջ կամ մեռած իր
տունը փոխադրուելու չէ՞ր միթէ:

Մենամարտի մէջ սպաննուած մէկու մը, անպայ-
ման իր բնակարանը փոխադրուիլը կանոն ըլլալով,
Հէրմին թողուց մէկդի յիշեալին մենամարտի մը մէջ
սպաննուած ըլլալուն ցաւալի խորհուրդը:

Ուրեմն, ո՞ւր էր Ֆէրնան:

Այդ գաղտնիքը, եթէ անոր գժբախտութիւն մը
պատահած էր, իր կնոջը տեղեկութիւն չտալուն հետեւ-
ւանքն էր:

Մտնաւանդ, Բարեկենդանի միջոցին և գիշերուան

ամէն ժամուն փողոցները բաղմութեամբ լեցուն եղած
ատեն մը, մէկու մը, նոյն իսկ Բարիդի մէջ պարու-
հանդէսէն ելած ժամանակ սպաննուիլը, և կամ կու-
մուրջէ մը անցած միջոցին ջուրը նետուիլը կարելի
չըլլալուն համար, ո՛չ տիկին տը Պօրթօ, ո՛չ ալ Հէր-
մին այդ պարագան չ'իրջան ընդունիլ:

Հէրմին և մայրը այս տեսակ խորհրդածութիւննե-
րով հոգի մէջ ինկած ատեննին, Ֆէրնան դեռ երեւան
չեղելով, սակայն կենդանի ըլլալով հանդերձ, իր բը-
նակարանէն դուրս բռնի վար դրուած ըլլալը անոնց
յիշողութեան չէր ներկայանար բնաւ:

Հակառակ Հէրմինին կարծիքին, ամուսինը այն
իրիկունն ալ չերեցաւ: Առտու ըլլալուն, երկու կի-
ները, այսինքն մայր և աղջիկ մեծ մտահագութեան և
անձկութեան մէջ ինկած էին:

Տիկին Ռօշէի համբերութիւնը հասնելով այլևս,
յիշեց Պ. տը Քէրկաղը և շիտակ անոր վագեց,

Բարեգործական հաստատութեան մէջ Ֆէրնան Ար-
ման տը Քէրկաղին փոխանորդը ըլլալուն համար, վեր-
ջին անգամ Սիկիլիոս կղզին գտնուած ատենը, անոր
կողմէն քանի մը կարեւոր պաշտօններ յանձնարարուած
էր:

Պ. տը Քէրկաղի այս գործին տեղեակ ըլլալը Հէր-
մին հաւանական համարելով, անոր քովը երթալուն
դերկոմս Անտրէան ալ գտաւ:

Այս զղջացող եղբայրը քանի մը օրէ ի վեր իր
պաշտօնին սկսած ըլլալով, Վալէ տը Քէօր անուն ա-
հարկու ընկերութիւնը երեւան հանելու ու ոչնչացնելու
պաշտօնին յատուկ գազանի մարմինը ճարտարօրէն գոր-
ծելու վրայ էր:

Կոմսը, աչքերուն տկարութենէն և գէմքին տըժ-

գունութենէն, սաստիկ մտատանջութեան մէջ ինկած
Ըլլալը հասկցող տիկին Յէրնան Ռօշէին իրեն զիմեւ
անհնելուն, զարմանքով և հնձկութեամբ զիմեաւորեց
զայն:

— Ամուսնոյս մասին ձեզմէ լուր տոնելու եկայ,
ըսաւ անոր Հէրմին:

Կոմսը ընաւ չսպասելուն այսպիսի հարցման մը,
բնական զարմանքով մը հարցուց.

— Տարօրինակ բան, զայն... երէկ... այսօր...
չտեսա՞ք:

Այն տան երբ տիկին Ռօշէ կը պատմէր Յէրնանի
աներեւութացումը, Պ. ար Քէրկադ այդ պատմութիւնը
զարմանքով մտիկ ըրած միջոցին, մերթ աիկնոջ և մերթ
զերկոմս Անարէանին կը նայէր:

Դերկոմսը, նորատի կիներ իրեն նայելուն, խոնար-
հաբար աչքերը վար ուղղելով ըսաւ.

— Տարօրինակ բան է այդ:

Եւ յանկարծ ըարձր ձայնով մը աւելցուց.

— Բայց, տիկին, Բարիդի մէջ այս ձեւով չի կոր-
սուիր մարդ մը. անպատճառ պիտի գտնուի:

Սըր Ռելիքմսի պէս մէկու մը բերնէն իմացուող
այս յոյսը գրեթէ խոստում մը ըլլալով, դժբախտ Հէր-
մին բացագանչեց.

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, երեսունըվեց ժա-
մէ ի վեր երեւան չելաւ, կը վախնամ որ սպաննեցին
ամուսնինս:

Արման այս միջոցին անկից խրատ մը սպասելու
պէս եղբօրը նայած տանն, դերկոմսը, գէշ լուր մը առ-
նելուն համար զգացուած և այդ գէշութիւնը արդիւրեւ
զարման մը խորհող մէկու մը կերպարնքը ցոյց կու-
տար:

Հէրմին պաղատելու ձեւով մը Անարէայի նայելուն.

— Տիկին, կը վատանցնեմ ձեզի, ըսաւ ան, եթէ
աշխարհ տակնուվրայ ընել և նոյն իսկ գետնին տակը
անցնիլ պէտք ըլլայ, անպայման պիտի գտնեմ ամու-
սիննիդ:

Յետոյ աչքերը խոնարհեցնելով.

— Այնչափ ոճիրներ գործած եմ որ չեմ գիտեր թէ
ի՞նչպէս պիտի կրնամ դարմանել զանոնք, աւելցուց.

— Զեր յանցանքները շատոնց մոռցուած են, պա-
տասխանեց Հէրմին զգածուած: Դուք սուրբ մըն էք,
Աստուած ներած է ձեզի:

Այդ միջոցին սպասուորը գալով.

— Տիկին, ըսաւ Հէրմինին, ձեր ծառան սրահը
կ'ապառէ, անպատճառ ձեզի տեսնել կ'ուզէ:

— Ներս թող մտնէ, ըսաւ կոմսը:

Նոյն րոպէին Հէրմինի մտքին մէջ յոյս մը ծագե-
լով.

— Անպատճառ Յէրնան զրկած է այդ ծառան,
խորհեցաւ:

Սպասուորը մտաւ ներս ձեռքը նամակ մը և ը-
սաւ.

— Տիկինը դուրս ելլելուն պէս, փողոցին անկիւնը
սպասող բեռնակիր մը այս նամակը բերելով տիկնոջ
տրուիլը յանձնարարեց:

Կոմսը ու եղբայրը այս լուրին համար գոհունա-
կութիւն յայտնեցին:

Հէրմին ալ հասկնալով Յէրնանի ողջ ըլլալը, ուրա-
խութեան ճիչ մը արձակելով, նամակը իսկոյն առաւ
ծառային ձեռքէն:

Սակայն վրայի դիրին նայելու, Յէրնանի ձեռա-
դիրը չըլլալը նշմարելով գէմքը աժգունեցաւ:

Այսուհանդերձ, կրկին կարդաց ու պատեց պահա-
րանը ուսկից ելաւ թղթի կտոր մը որ անուշ հոտելէն

զատ, գիրերուն ձեւէն կը հասկցուէր կնոջ մը ձեռքէն ելած ըլլալը:

Խեղճ կինը դողդողալով, նամակը կտրտալէն առաջ թղթին ետեւը դարձուց ու տեսաւ թէ իր ամուսնոյն անունն ու ստորագրութիւնն էր:

Այն ատեն քիչ մը շունչ առաւ, ստորագրութիւնը իրենը ըլլալով հանդերձ, նամակը ինչո՞ւ Ֆէրնան ինքը գրած չըլլալը նկատողութեան չառնելով, նոյն առտու թիւը քուղիէն գրած և Ֆէրնանին ստորագրած նամակը կտրտաց:

Անշուշտ գործանալի պիտի թուէր կնոջ մը, մինչև վերջին օրը զինքը սիրած և կեանքը իր քովը տնցուցած մէկու մը կողմէն գրուած այս տեսակ նամակ մը, որուն սկիզբէն վերջը անհոգութեամբ գրուածը ըլլալը պիտի բաւէր խելագարելու նոյն իսկ շատ քիչ նախանձոտ և մեծարանքի ու յարգանքի անվարժ կին մը իսկ:

Ատիկց զատ Ֆէրնան, այդ նամակը գրելու համար կնոջ մը աջակցութեանը զիմելով, ո՛ւր գտնուիլը կնոջը չիմացնելէն զատ, իր վերադարձն ալ ուրիշ մէկու մը փափաքէն կախեալ խնդրոյ մը պէս երկբայական ըլլալը ցոյց տուած էր:

Այդ միջոցին Հէրմին բոռ մը իսկ արտասանելու անկարող ըլլալով նամակը տուաւ Արմանին, որ զայն կտրտացած ատեն ինքն ալ իւրաքանչիւր տողին համար զարմացաւ, և այս անհասկնալի գաղտնքէն ապշած, ըսելիք բառ մը չգտնելով, նամակը յանձնեց գերկոմս Անտրէային:

Ան ալ, երբայական կամ եղիպտական հին նշանագիր մը լուծել ջանացող գիտունի մը պէս, կրկին ու կրկին կտրտաց զայն:

Անոր այդ քննութիւնը երկու վայրկեան տևած

ատեն, կոմսը և Հէրմինը, ակնարկին չգտնեցին տնոր դէմքէն, գուշակելու համար թէ ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի ցոյց տայան:

Սակայն գերկոմսը բան մը յայտնի չընելով, կարծես թէ կը վարանէր գաղտնիքը մը յայտնելու:

Բայց վերջապէս գլուխը վեր հանելով.

— Տիկին, ըսաւ Հէրմինին, վստահ եղէք, ամուսիննիդ ոչ մէկ վտանգի մէջ է և նամակին յայտնածին պէս, մօտ օրէն ձեզի պիտի գայ: Նոյն իսկ համոզուած եմ որ ութը օր չանցած կրկին պիտի տեսնէք զինք:

Սակայն նախանձի գրացումը նորատի կնոջ սիրտը կրծելու սկսած ըլլալով հարցուց.

— Բայց... այս նամակը... այս գիրը... որո՞ւնն է:

— Այդ նամակը կնոջ մը կողմէն գրուած է, Հէրմին սարսուռ և դէմք ամբողջացաւ, իսկ գերկոմս Անտրէայ յարեց:

— Սակայն այդ կինը, ձեր ամուսնոյն ձեզի համար զգացած սէրը մարելու կարող չպիտի ըլլայ:

Հէրմին ճիշ մը արձակելով նուագուն վիճակի մէջ կոմսին գիրկը ինկաւ:

— Տիկին, քաջ եղէք, այս գործին մէջ կայ դաղտնիք մը զոր անպատճառ պիտի հասկնանք, ըսաւ:

Սակայն Հէրմին կոմսին խօսքերը մտիկ չընելով կը կարծէր թէ Անտրէայի ձայնը կ'արձագանգէր իր ականջին և յիշեալին, նամակին մասին խօսած ատենը, անոր, կնոջ մը ձեռքով գրուած ըլլալը վստահեցնելը կը յիշէր և այդ գիրին իւրաքանչիւր բառը դաշոյնի հարձակումներու պէս սրտին կը մխուէր:

Այսու հանդերձ, կրկին չթողով ձեռքէ քաջութիւնը, իր սիրային յիշատակներուն, կանացի արժանիքին և ամուսնոյն վրայ սկիզբէն իսկ ունեցած վրատահութեանը կ'ապաստանէր:

— Ոչ, ոչ, պարոն, այդ մասին դուք կը սխալիք, ձեր ըսածը չի կրնար ըլլալ, ամուսինս կը սիրէ զիս, ըսաւ։

— Տիկին, պատասխանեց դեբկոմս Անտրէա, ձեզի սա մասին կրնամ վստահեցնել թէ, այս թուղթը կնոջ մը ձեռքովը գրուած և ձեր ամուսնոյն կողմէ ըստորագրուած է, Մնացեալը գաղտնիք մը ըլլալուն, երկու վայրկեանի մէջ չեմ կարող լուծել զայն։ Սակայն վստահ եղէք, տիկին, թէ մօտ տասնէն ամէն բան պիտի հասկնամ։

Եւ կարծես թէ մտքին մէջ յանկարծ գաղափար մը ծնած ըլլար։

— Տիկին, հարցուց, վան-Հօր մարքիզուհիին տունը յաճախողներէն մէկը կը ճանչնա՞ք։

— Ոչ, պարոն, գրեթէ մէկը չեմ ճանչնար։ Ֆէրնան և ես անցեալ տարի ծովու բաղնիքները ճանչցանք մարքիզուհիին։ Այսուհանդերձ ինքը հրաւիրեց մեզի իր տունը, և հայրս ծանօթացաւ հոն կոմս տը Շաթօ անուն երիտասարդի մը հետ։

— Այդ անունը ես ալ կը ճանչնամ, ըսաւ Պ. տը Բէրկազ։

— Նոյն իսկ հայրս զայն ինծի ներկայացնելուն միասին պարեցինք։

— Ուրեմն, տիկին, թերեւս Պ. տը Շաթօ-Մայի գիտէ ձեր ամուսնոյն ինչպէս և որուն հետ պարահանդէսէն մեկնած ըլլալը, և մեզի ալ անպատճառ քանի մը նշաններ պէտք են, ըսաւ դեբկոմսը։

— Ուրեմն ձեր թոյլտուութեամբը երթամ հօրս քով և ան ալ իսկոյն երթայ տեսնէ Պ. տը Շաթօ Մային։

Խեղճ կինը բոլորովին յուզեալ վիճակի մը մէջ հոն կից մեկնելով, վայրկեան մը առաջ հայրը գտնելու և

Շաթօ Մայի կոմսին զրկելու համար, հեծած կառքին ձիերը արագութեամբ քշել տուաւ։

Անոր մեկնումէն վերջը Անտրէա եղբօրը նայելով։

— Ես կը ճանչնամ նամակ գրողը, ըսաւ։

— Իրաւ հարցուց կոմսը զարմացած։

— Եթէ չեմ սխալիր, այս գործին տակը վալէ տը Բէօր ակումբի ընկերութիւնը կայ։

Արման սարսուաց, մինչդեռ Անտրէա կը շարունակէր։

— Կան անպիսի վայրկեաններ ուր մարդ կ'ունենայ բան մը հասկնալու զգացումը։ Օրինակ, շատ մը փնտուռելով չգտնուած առարկաներ ոչինչ բանով մը, այսինքն բառով մը, նշանով մը, տող մը գիրով կը յայտնուին։ Ֆէրնան կորսուեր է... Ֆէրնան կնոջ մը բնակարանէն նամակ գրեր է և այդ կինը իրեն քարտուղար ըսներ է... Ուստի, եղբայր, գիտցած եղէք որ, Ֆէրնան մեր հետապնդած սակայն ձեռք անցնել չկրցած այդ սարսափելի ընկերութեան ձեռքը ինչպէս կ'ընէ։

Միեւնոյն ատեն Սըր Ուիլիամս գլուխը անպատակաօրէն բարձրացնելով ըսաւ։

— Ութ օր պայմանաժամ տուէք ինծի և այդ միջոցին ձեզի շատ անդեկութիւններ տալ կը խոստանամ։ Բայց մինչև այն ատեն ինծի բան մը մի հարցնէք, որովհետև ս'սելիք ձեռնարկիս մէջ յաջողութեան յոյս չտեսած, այդ մասին, ինչպէս ուրիշներուն, նոյնպէս ձեզի ալ բան մը ըսել չեմ ուզեր։

— Շատ լաւ, պատասխանեց Արման։

չո՞ւ կ'ուզէր Պ. աը Շաթօ Մայիին՝ իր աղջկանը կողմէն հարցաքննուիլը:

Ինչ որ է, Պ. աը Պօրէո վերադառնալուն, Հէրմին ըսաւ.

— Հայր, Ֆէրնանը դեռ չեկաւ:

Պօրէո անհող կերպարանքով մը.

— Եթէ չէ եկեր, հարկաւ պիտի գայ, պատասխանեց:

Տակաւին օր մը առաջ իր ընտանիքին հանդէպ սէր ցոյց տուող այս մարդուն բերնէն ելած այս տեսակ պատասխան մը, այդ առտուն անոր խելքը գլուխը չըլլալուն նշանը ըլլալով, յիմարներու յատուկ խնդուքով մը ըսաւ.

— Ես գիտեմ անոր ուր ըլլալը:

— Գիտէ՞ք մի, հարցուց Հէրմին յուզմամբ:

— Այո, պատասխանեց Պօրէո աչք ընելով:

— Ուրեմն ըսէք, յայտնեցէք:

— Հոմանուհիին տունն է... Ինքը ըսաւ ինծի այնպէս ըլլալը:

Երկու կիները դարձանքով այս խօսքերը մտիկ ըրած ատեննին, տն աւելցուց.

— Խեղճ երիտասարդ, կը խաբուի կոր, ան չպիտի մեռնի անոր սէրէն. Այդ տեսակ բաներ ինծի միայն կը պատահին:

Պ. աը Պօրէո երկու կիներուն դէմքին վրայ առաջ եկած տգիտելութիւնը, յուզումը և վիշտը չտեսնել ձեւացնելով, խնդալը կը շարունակէր:

Անոր խեղճ խնդութիւնը, տան ատեն բայց մէջտեղէն երկար ատեն անցնելէ վերջը երեսցող տեսակէն ըլլալուն համար, երբեմն ժամերով կը տեւէր, ինչպէս

Ժն.

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այդ ժամանակամիջոցին Հէրմին տուն հասնելով, ելաւ Պ. աը Պօրէոի բնակած յարկը:

Ինչպէս ըսինք արդէն, անիկա հաճելի նկարագրով մէկը ըլլալուն, ամէն առթիւ խելացի վարմունք ցոյց կուտար, բայց իրեն ունեցած սիրոյն պատճառաւ Սըրիզ անուն նորատի աղջկան մը վերայ խօսուելուն, կ'սկսէր ամբողջիկ պատասխաններ տալ:

Ան ամէն առտու ժամը իննին անկողնէն ելլելով, ոտքով պտոյտի կ'երթար, և հազիւ նախաճաշի ատեն կը վերադառնար իր ընտանեացը քով:

Ուստի Հէրմին տուն վերադառնալուն, Պ. աը Պօրէո ըստ սովորութեան դուրս ելած ըլլալով, Ֆէրնանին նամակը իր մօրը ցոյց տալէն վերջը մեծ անձկութեամբ սպասեց:

Խեղճ մայրն ալ, դերկոմս Անտրէայի և Պ. աը Քէրկադի պէս, ճշմարտութեան մէկ մասը հասկցած ըլլալ կարծեց, բայց չկրցաւ ըմբռնել թէ դերկոմսը ինչ

որ այս անգամ ալ քահ քահ խնդուքներուն հետ միասին, Սըրիզին անունն ալ տալով, անոր մահուանը համար ինքզինքը ամբաստանեց:

Հէրմին հասկնալով որ նոյն օրը Պ տը Շաթօ Մային տեսնելու համար հօրը վրայ վստահիլ կարելի չէր, Վան-Հօր Մարքիզուհիին երկտող մը գրելով անկէց տեղեկութիւն և մանրամասնութիւն խնդրել խորհած միջոցին, սպասաւոր մը դուռը կէս բանալով Պ. կոմս Շաթօ Մային գալը իմացուց:

Այս գալուստը նորատի կնոջ կողմէն իբրեւ տասուածային գթութիւն մը նկատուեցաւ:

Անշուշտ կը յիշուի թէ կոմսը, Վան-Հօրի պարահանդէսին, Վալէ տը Քէօրի ընկերութեան նախագահը ըլլալը կատարելապէս ծածկող շինծու Անգլիացիին աղաքարութեանը համեմատ, Պ. տը Պօրթօի միջոցաւ. Հէրմինին ներկայացուած, և հաստատուած յարաբերութենէն վերջը, նորատի կնոջ բնակարանը գալ կարենալու համար թոյլտուութիւն խնդրելուն, իր սէրը ամբողջովին ամուսնոյն նուիրած այդ կինը չէր կրցած մերժողական պատասխան տալ:

Հէրմին դայն հրաւիրած ատեն, բոլորովին սրտի պարզութեամբ գործելով, ըրածը առհասարակ կանանց անխոհեմութեան վերադրելի էր:

Ուրեմն Պ. տը Շաթօ Մայի գալուստը խիստ բնական ըլլալով, և նոյն օրը, ուրբաթ և ժամը երկուքայսինքն, տիկին Ռօչէին իր տունը գտնուելուն օրն ու ժամը ըլլալուն, անշուշտ Պ. տը Շաթօ Մայի չգիտնալով մեր պատմած եղելութիւնները. կամ չգիտնալը պէտք ըլլալով, ստացած թոյլտուութենէն օգտուելու համար կուտար այդ այցելութիւնը:

կոմսը, շնորհալի, գեղեցիկ և բարեկիրթ երիտասարդ մը ըլլալով, շարժուձեւերէն կը հասկցուեր թէ աղնուական մէկն էր:

Բայց Հէրմին, նկատելով դայն իբր բարեկամ մը որ կրնայ օգնել իրեն և ամուսնոյն աներեւութացումը ծածկող գաղտնիքները լուծելու աշխատիլ, ուրիշ տեսակ ընդունելութիւն մը չնորհեց անոր:

ԺԶ.

ՀԷՐՄԻՆԻ ԴԷՄ ԾՈՒՂԱԿ ԿԸ ԼԱՐՈՒԻ

Պ. տը Շաթո Մայի այս դարուն մարդերէն ըլլա-
լուն համար, իսկոյն ընդունած էր ամէն տեսակ գա-
ղափար: Ինքը ըլլալով Պուլվար տէ գ'իթալիէնի մէջ
ապրող բուն բարիզցիներէն, բառին ամբողջ նշանա-
կութեամբը կը համարուէր զբոստանքի և հաճոյքի
վարպետներէն մէկը:

Արդարեւ քանի մը պարագաներու մէջ ունէր իր
անձնական ուղղութիւնն ու սկզբունքը, բայց միւս կող-
մէն ալ կը յայտնէր երկբայելի գաղափարներ:

Ուստի, կորսուած ժառանգութիւն մը ձեռք բերե-
լու համար, նորատի և խիստ գեղեցիկ կիին մը գլխէ
հանելը բաւ համարելով հանդերձ, այդ տեսակ առու-
ջարկ մը մերժելն ալ տխմարութիւն ըլլալը խորհելով,
առանց վարանելու ընդունած էր զայն:

Անտարակոյս, Պ. կոմս տը Շաթո Մայի, կարգ մը
աւազակներէ բաղկացած ընկերութեան մը մէջ մտնել
չուզելը յայտնի էր, ուստի Սրբ Ուիլիւմս չիմացնելով
անոր իր սոսկալի խորհուրդները, միայն իբրեւ նախատ-
ուած և մերժուած սիրահար մը, վրէժը արհեստաւ հա-

մար խելքն ու դրամը դորձածելէ ետ չկենալը հասկը-
ցուցած էր:

Այդ կերպով բաւական էր որ Պ. տը Շաթո Մայի
պիտի ընդունէր իրեն ևզած առաջարկը:

Անոր համար, Պ. Ֆէրնան Ռօչէն ամենեւին չճանչ-
նալը և Հէրմինին ալ գեղեցիկ ըլլալը խիղճը հանդար-
տեցնելուն կը բաւէր:

Կիները իրենց ապաւորութիւնները ծածկելու և
յուզեալ գէմքերուն վրայ հանդարտութիւն առաջ բե-
րելու կարող ըլլալովքին հանդերձ Պ. տը Շաթո Մայի
Հէրմինին գէմքին վրայ երեցող յուզումը նշմարելով,
անոր ատնը մէջ և շուրջը արաւկարգ բան մը պատա-
հած ըլլալը կռահեց:

Սովորական բարեւ ու մեծարանքներէ վերջ, նորա-
տի կիներ հարցուց.

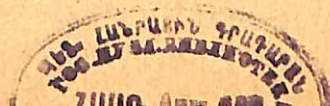
— Պ. կոմս, վան Հօբ մարքիզուհիին տունը կ'եր-
թա՞ք շատ անգամ:

— Այո, տիկին, շատ անգամ կ'երթամ, պատասխա-
նեց կոմսը:

— Սովորաբար հոն յաճախող ընկերութենէն շատ
մարդ կը ճանչնամք:

— Գրեթէ բոլորն ալ կը ճանչնամ:
Նորատի կիներ շունչ առաւ, բայց առանց պատաս-
խանելու հարցաքննել և իր գաղտնիքը երեւան չհանե-
լով ուրիշներուն գաղտնիքին տեղեկանալը կիներուն
յատուկ եղող բարոյական կարողութիւնը ձեռք բե-
րաւ:

Արդարեւ Հէրմին, վշաին տառջին վայրկեանին մէջ
զգացած հոգն ու անձկութիւնը անկեղծաբար իմացու-
ցած ըլլալով կոմս տը Ֆէրկադի և դերկոմս Անտրէայի,
վերադարձը ամբողջ սրտովը ու հոգովը փախաքած և
մեռած կալծելով անոր հոգեւոր արցունքներ թափած

ամուսնոյն, իր իշխանութեանը տակ առած կնոջ մը ձեռքով գրուած գիրը անոնց ցոյց տուած էր, բայց Պ. տը Շաթօ Մայիին, այսինքն օտարականի մը դէմը գըտնուելուն, կրնե՞րուն յատուկ խոհեմութիւնը ձեռք առաւ և ինքը առանց բան մը ըսելու իրողութիւնը հասկնալ ջանալով, երբ կոմսը, Պ. Ֆէրնան Ռօշէն պարահանդէսին մէջ տեսած չըլլալը յայտնեց, նորատի կինը բացատրութեան սկսելով ըսաւ.

— Ամուսինս առտուան ժամը երկուքին միջոցները, յայտնելէ վերջը թէ գիշերուան մնացեալ մասը դուրսը պիտի անցնէ և յետոյ տպարանք պիտի վերադառնայ, աներեւութացաւ և մինչեւ հիմա չերեւցաւ դեռ:

Կոմսը, նոյն առտուն իսկ իր ստացած մէկ երկտողին մէջ պէտք եղած հրահանգը առած և այդ մասին իր ցոյց տալիք վարմունքը որոշուած ըլլալով:

— Տիկին, ամուսիննիդ երկայնահասակ, թուի և սև պիսիքով մէկն է, այնպէս չէ՞, հարցուց:

— Այո, պարոն:

— Կարծեմ քսանըութը երեսուն տարեկան կայ:

— Այո՛, պարոն:

— Մարքիզուհիին տունէն հազարապետ Գարաէնին և Շուէտացի զինուորականի մը հետ դուրս ելլելը տեսայ:

— Միասին գացած ըլլալուն վստահ էք:

— Այո՛, վստահ եմ:

Հէրմին չուզելով խօսիլ, նստացած երկտողին պարունակութեանը մասին, ըսաւ.

— Տէ՛ր Աստուած, հոգի մէջ եմ. արդեօք մենամարտեցա՞մ. Աստուած չընէ: Եթէ վիրաւորուած է...

— Տիկին, տարտամօրէն կը յիշեմ թէ բախտախաղի սեղանին քով վէճ մը ծագեցաւ, բայց ձեր ամուսնոյն

այդ վէճին խառնուելը կամ չխառնուելը չեմ գիտեր:

Այս խօսքերը աստիճան մը լուսաբանելով ներկայ վիճակը, նորատի կինը չխօսեցաւ Ֆէրնանի երկտողին մասին, և ամուսնոյն ինչ եղած ըլլալէն տեղեկութիւն չունեցածի պէս երեւցաւ:

Պ. տը Շաթօ Մայի ոտքի ելլելով, ըսաւ.

— Տիկին, հազարապետ Գարաէնը կը ճանչնամ, հիմա երթալով անոր քով կը հասկեամ ձեր ամուսնոյն ինչ եղած ըլլալը:

Յետոյ նորատի կնոջ ձեռքը համբուրելով դուրս ելած միջոցին տեղեցուց նաեւ քանի մը խօսքեր որոնց նշանակութիւնն էր օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանելուն համար արտակարգ երջանկութիւն զգալը:

Կոմսին սպասած միջոցին Հէրմին ջանալով փարատել իր կտակածները ու նախանձի առաջին նշանները, կը խորհէր թէ գուցէ Ֆէրնան մենամարտելով վիրաւորուած և իր ընտանիքին մարդիկը անձկութեան չը մատնելու համար, մօտերը գտնուած տուն մը փոխադրուած ու նամակը կնոջ ը գրել տուած էր. որով իրարանցումի պատճառ մը չկար:

Սակայն, կրկին և կրկին կարդացած յիշեալ նամակին լեզուն և միտքը, հակառակորդուհի մը գաղտնի թշնամանքը և քէնը ցոյց չէ՞ր տար միթէ:

Ժամեր կան որ, շատ քիչ փորձառութիւն ունեցող և կեանքին եղելութեանցը շատ քիչ տեղեակ կրնա իսկ, բտակարգ խելքի մը տիրանալով, ապագան յայտնապէս տեսնելու կարողութիւնը կ'ստանայ:

Թէև որչափ ալ Ֆէրնանին մեկնումն ու աներեւութացմանը երկնալը կարգ մը անհասկնալ գաղտնիքներու տակ ծածկուած կը մնար տակաւին, բայց Հէր-

մին, գլխաւոր իրողութեան մը, այսինքն իր տմուշ-
նոյն, կնոջ մը տունը գտնուելուն ապացոյցը ունենա-
լով, այս պարագան միւս բոլորէն աւելի կարեւոր էր
իրեն համար: Արդեօք այդ կէնը իր հակառակորդուն
էր արդէն, թէ ոչ նոր եղած էր: Հէրմին այս պարագան
չգիտնալուն, հասկնալու համար միաքը կը յոգնեցը-
նէր:

Այդ միջոցին վերադարձաւ Պ. տը Շաթօ Մայի: Ա-
նոր մեկնումէն ի վեր հազիւ ժամ մը անցած ըլլալուն
հակառակ, այդ մէկ ժամը տարիի մը չափ երեւցած էր
իրեն:

Հէրմին սրահին մէջ, մտքով և մարմնով յոգնած
նստարանի վրայ ընկողմանած և ամբողջ աշխարհը մոռ-
ցած, միայն ամուսինը մտածելուն և սիրելուն և այդ
մասին ինքզինքը բախտաւոր համարելուն համար, դեռ
առաջին անգամ ըլլալով հաճելի երեւնալ փորձեց:

Երբ ինքը կոմսին պէտք ունէր, կոմսն ալ անձ-
նուէր և հաւատարիմ կ'երեւէր: Կ'ինքը, իրենցմէ ամե-
նափոքը յոյս մը սպասող էրիկմարդոց զոհողութեան
մինչև որ աստիճան առաջ երթալը գիտեն: Հէրմին,
առաջին օրը, Պ. տը Շաթօ Մային գրեթէ հիւրի մը պէս
ընդունած էր և կարեւորութիւն չէր տուած. այս ան-
գամ, ի հարկին ան անձնութեամբ իրեն պիտի ծառայէ
խորհելով, բարեկամի մը պէս երկնցուց ձեռքը և տը-
խուր ժպիտով մը, իր նստարանին քովը աթոռի մը
վրայ նստել հրաւիրեց զայն: Յետոյ խօսիլ սկսելով,
հարցուց.

— Ի՞նչ լուր:

— Հաղարապետ Գարաէն այս առտու Լոնտոն դա-
ցեր է, պատասխանեց կոմսը: Բայց անոր սպասաւորէն
տալ մաս մը տեղեկութիւններ: Ապահով եղէք, տիկին,

ամուսիննիդ աշխարհը չէ թողած և նոյն իսկ Բարիդի
մէջ է:

Հէրմին դո՛ւ փնտց այս պատասխանէն, իսկ կոմսը
սապէս շարունակեց.

— Արդարեւ, կ'երեւայ թէ հաղարապետին հայրե-
նակիցը եղող և դերկիմս Գամպօլն անունով Շուէտա-
ցիի մը հետ Պ. Ռոչէ բանավէճ մը ունենալով, կարգ
մը նախատական խօսքեր ուղղեր են իրարու, և դեր-
կոմսն ալ նոյն առտուն Բարիդէն մեկնիլ որոշած ըլլա-
լով կորսնցնելիք վայրկեան մը իսկ չունենալուն, իս-
կոյն մենամարտի որոշում տրուեր է: Հաղարապետը
դերկոմսին թէ ձեր ամուսնոյն վկան եղեր է, այդ կէ-
տը սակայն ծանօթ չէ սպասաւորին: Բայց մենամարտը
տեղի ունեցեր է առտուան ժամը երեքին միջոցները և
ընտրուած զէնքը սուր է եղեր: Ծառան չգիտեր նաև
մենամարտին ո՛ւր տեղի ունենալը, բայց իր տիրոջ բեր-
նէն ելած քանի մը խօսքերէն՝ Պ. տը Գամպօլին հա-
կառակորդը թեւէն վերաւորելով, մօտակայ տուն մը
փոխադրուած ըլլալը հասկցեր է:

— Այդ տունը ո՛ւր է եղեր, հարցուց Հէրմին զող-
դուն:

— Սպասաւորը տեղեկութիւն չունի ուր ըլլալէն,
բայց կարծեմ թէ ձեր ամուսինը, հետեւին շատ ընտա-
նութիւն ունենալը կարծուած պատճառի մը տունը կը
գտնուի:

Հէրմին սկսաւ յուսալ, կը կարծէր թէ այս բաները
տեղի ունեցած էին առանց Ֆէրնանի հաւանութեանը և
անոր նուազած մէկ վայրկեանին, և եթէ ստացած չըլ-
լար ծանօթ գրութիւնը, միաքը բոլորովին պիտի հան-
գարտէր:

— Տիկին, շարունակեց կոմսը, ես այս բաներուն
մէջ շատ ընտելան վիճակ մը կը տեսնեմ:

Ամուսիննիդ մենամարտելով վիրաւորուեր է, վկայները, և անկասկած հակառակորդն ալ անոր վէրքին որչափ ծանր ըլլալը դեռ չգիտնալնուն համար, և ձեզի ալ մ'ածելով, փոխանակ իր տունին՝ ուրիշ տուն մը փոխադրեր են զայն: Այդ տեսակ գէպերու մէջ կ'ըլլան այդպիսի բաներ: հիմա սա աւելցնեմ թէ, իմացած իս նայելով դերկոմա տը Գամպօլի կիսաշխարհիկներու աշխարհին մէջ շատ ծանօթ է եղեր: ուրեմն, ո՞վ կրնայ պնդել թէ ան իր հոմանունիի տունը փոխադրել տուած է վիրաւորը: Այդ հոմանունիները յոռի բարք ունենալով հանդերձ, երբեմն շատ բարեմէր կ'ըլլան և առհասարակ լաւ հիւանդապահներ են:

Կոմսին իւրաքանչիւր խօսքը զաշոյնի հարուածի պէս տիկին Ռօշէի սրտին կը մխուէր և Ֆէրնանի զինքը ծայր աստիճան սիրելով հանդերձ, այդ տեսակ նամակ մը ինչպէս ստորագրած ըլլալուն համար բացատրութիւն մը էր կրնար գտնել:

Ահա այն տառն, մինչև այդ օրը հաւատարիմ և առաքինի ապրած և ամուսնութեամբ շրջանակին մէջ մտնելով, նորա տղջիկներուն յատուկ նազանքն ու պջրանքները մէկ կողմ թողած այս խեղճ կինը, նազանք և պջրանք ցոյց տալով ջանաց իր դատին շահիլ Պ. տը Շաթօ Մային:

Անտարակոյս, եթէ Սըր Ուիլիերմս այս տեսարանին ներկայ գտնուելով, իր դժոխային խորհուրդներուն մինչև որ աստիճան յաջողութիւն գտնելը տեսնէր, մեծ ուրախութիւն պիտի գգար:

Արդէն, Պ. տը Շաթօ Մայի հրապուրիչ և լաւ խօսող երիտասարդ մը ըլլալով, այդ տեսակցութեան մէջ խիստ յուզում և տպաւորութիւն ցոյց կուտար: Տիկին Ռօշէի խոստացաւ իր ամուսինը գտնել և բերել, և եթէ չգտներ իսկ, այդ մասին ոչ մէկ ջանք պիտի խնայ-

չէր: Բարեկամական լեզուի մը երբ սէրը խառնուի. այդ լեզուն մեծ ուժ կ'ստանայ, ինչպէս որ պատահեցաւ այս պարագային:

Ժամու մը չափ տեւող այս խօսակցութենէն վերջ, Պ. տը Շաթօ Մայի այն աստիճան շահեցաւ նորա տիկնոջ վստահութիւնը, որ Ֆէրնանի և Պ. տը Գամպօլի միջև տեղի ունեցող մենամարտին մասին ամենափոքր տեղեկութիւն մը եւս եթէ տեսնէր, իմացնելու համար կրկին գալու արածութիւն ստանալէ զատ, Հէրմին տնոր ցոյց տուաւ ծանօթ գրութիւնն ալ:

Սակայն կոմսը նամակին գիրը տեսնելուն պէս, զարմանք ցոյց տալով, ըսաւ բարձր ձայնով մը.

— Ես այս գիրը կը ճանչնամ:

Տիկին Ռօշէի արիւնը տակնուվրայ ըլլալով, հարցուց.

— Կը ճանչնա՞ք:

— Այո, շարունակեց կոմսը, բայց շատ զարմանալի բան է ա, որուն բացատրութիւնը գրեթէ անկարելի է խեղճ կին, աւելցուց, Հէրմինի նայելով գորովալից ակնարկով մը:

— Պարոն, պարոն, պաղատեցաւ Հէրմին, ի սէր Աստուծոյ, գիտէ՞ք այս կնոջ ով ըլլալը:

Կոմսը ընտրանքովին կոճակները քակելով, քովի գրպանէն հանած փոքր թղթապանակի մը մէջէն ուրիշ նամակներու խառնուած նամակ մը առաւ, և զայն բաղդաւեց տիկին Ռօշէի ձեռքի նամակին հետ, երկուքն ալ նոյն տեսակ թուղթի վրայ դրուած ըլլալէն զատ, հոտերը, ձեւերը և նոյնիսկ գիրերը նոյնն էին:

Սակայն երկրորդ նամակին պարունակութիւնը հետեւեալն էր.

«Սիրելի կոմս,

«Վաղը ձեր սպասուհիին տանը մէջ թէյ խմել և

գլխինիկ ծխել կ'ուզե՞ս: Պատրաստուած է գեղեցիկ լա-
նոքընէ մը, որով շատ կը հետաքրքրուիս ասեմէ մը
ի վերոյ:

Այդ նամակին տակը գրուած էր առհասարակ կի-
սալխարհիկ կիներուն գործածած անուաներէն եղող թո-
փազ ստորագրութիւնը:

Երբ կոմսը Հէրմինի ցոյց տուաւ այդ երկու գրու-
թիւնները, նորատի կինը զանոնք իրարու հետ բազդա-
տելուն, դէմքը տփգունեցաւ ու յայտնի սարսափով մը
ըսաւ.

— Երկուքին գիրն ալ նոյնն է:

— Տարբերութիւնը սա է որ, դիտել տուաւ կոմսը,
իմ նամակս գրուած է տարի մը առաջ, և սարօրինա-
կը սա է, աիկին, որ այս կինը տասնեւհինգ օր առաջ
Խաղիա կը գտնուէր, ինչպէ՞ս եղեր է որ հիմա Բա-
րիզի մէջ է և ամուսինն իդ ձեզի նամակ գրելու համար
ինչպէ՞ս դիմեր է անոր միջնորդութեանը: Այս պարա-
գան սակայն անպատճառ պիտի հասկնամ:

Այն ատեն, կեղծ յուզում ցոյց տուող Պ. ար Շա-
թօ Մայի նորատի կնոջ ձեռքը բռնելով, սրտագրաւ և
անձնուէր շեշտով մը ըսաւ.

— Տիկին, հիմակուրէն իսկ ձեզի այնչափ դժբախտ
կը տեսնեմ որ, զիս իբրեւ բարեկամ մը նկատելնիդ կը
խնդրեմ, որովհետեւ ես միայն կրնամ ազատել ձեզի:

Եւ համարձակելով նորատի կնոջ առջև մէկ ծուկը
ծռելու, աւելցուց.

— Չարութեան երեսէն հալածուող տաքքինաւ-
թեան հանդէպ մեծարանք հարկ ըլլալուն, թոյլ տուէք
որ ես ալ ձեր ներկայութեանը ծնրադրեմ:

Հէրմին զայն մտիկ ըրած միջոցին չխորհեցաւ ձեռ-
քը անոր ձեռքէն քաշել, քանզի իր դժբախտութեան
մեծութեանը տեղեակ էր ու այդպիսի բոպէի մը Աս-
տուծոյ կողմէն զրկուած պաշտպանի մը պէս կը նկա-
տէր զայն, մինչդեռ կոմսը խորին պատկառանքով շա-
րունակեց.

Տիկին, ձեր ենթարկուած վտանգէն ձեզի ազատե-
լու կարող ըլլալս յայտնի է, բայց այդ վտանգին ինչ
ըլլալը յայտնել ու բացատրելն առաջ, ձեր թոյլտու-
թեամբը բան մը հարցնել կ'ուզեմ ձեզի:

— Խօսեցէք, պարոն, խօսեցէք, պատասխանեց
Հէրմին սարսափով:

— Դուք մայր էք, այնպէս չէ՞. քանզի քիչ առաջ
տղու մը ձայնը լսեցի անկէ:

Կոմսը այս խօսքերը ըրած միջոցին մատովը դուռ
մը ցոյց կուտար:

Հէրմին, մայրերու յատուկ մեծ յուզմամբ, ամէն
ինչ մոռցաւ և իր հոգեհաստը միայն մտածելով, պա-
տասխանեց.

— Այո՛, պարոն, տասներեք ամսու մանչ մ'ունիմ:

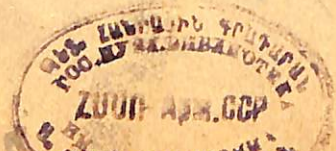
— Ուրեմն, յարեց կոմսը արտակարգ անձնուրու-
թեան շարժումով մը, այնպիսի բարեկամական և բա-
րեսիրական լեզու մը գործածելով որ միամիտ նորատի
կինը հաւատալով և անոր մասին համարում զգալով.

— Ձեզի պիտի վստահիմ, պատասխանեց.

Կոմսը իսկոյն, իբր թէ իր մասին այս աստիճան
վստահութիւն ցոյց տուող Հէրմինի և իր միջև անտե-
սանելի պատուար մը քաշածի պէս, մեծ յարգանքով
նստած բազկաթոռը քիչ մը հեռու տարաւ և խօսքը
ստպէս շարունակեց.

— Տիկին, ձեզի պէս կնոջ մը գիտնալը յարմար
չեղած ամուրիութեան կեանքին ցաւալի մանրամաս-
նութիւններուն մասին ձեր ներկայութեանը խօսիլ հա-
մարձակելուս համար նախ ձեր ներողամտութիւնը կը
խնդրեմ:

Հէրմին լուռ կեցաւ, և այդ կերպով, զայն խօսելու
հրաւիրած թուելուն, Պ. Կոմս ար Շաթօ Մայի շարու-
նակեց.

— Թօփաղ, մերթ ընդ մերթ դժոխքին սորտադրած հրեշտակի կերպարանքով միաստկար ստոտանաներէն մէկը ըլլալով, սրտին մէջ գութ, գորով, մարդկային խիղճ, ազնուութիւն և առաքինութիւն չունի. ինքը, տեսնողը տրամեցնելու տատիճան դեղեցիկ ըլլալով, աչքերուն մէջ նայողին ակնարկը շփոթեցնելիք ոյժ մը ունի. ձայնը, երեւելի դասակարգէ եղող կիներուն քով նմանը չտեսնուած կերպով հրապուրիչ է:

Երեք տարիի չափ, տիկին, մնացի հրեշտակի մը երեւոյթը ունեցող այդ գաղանին ճիրաններուն մէջ, Արդէն դրուած էր թէև հարստութեանս կէսը, բայց քիչ մնաց որ կեանքս, սիրտս, խելքս, միտքս և ամբողջ ունեցածս իրեն պիտի ձգէի. Այսու հանդերձ ես փորձառու և շատ խորամանկ մէկն էի: Վերջապէս, կնոջ մը կերպարանքին տակ եղող այս գիշատիչ ագռաւին հրապուրիչ ճիրաններէն զիս ազատելու համար, նոյնիսկ իմ փափաքս իրադործելու մտօք, ամենէն լաւ բարեկամներէս բաղկացեալ հաւաքոյթ մը կազմելով գիշեր մը զիս առին գտնուած տունէս, դրին թղթատար կառքի մը մէջ և ընկերներէս երկու հոգի միասին Գերմանիա տարին:

Կոմսը խօսքը ընդհատելով, նայեցաւ տիկնոջ որ արձանի մը պէս ձերմակ՝ կարծես թէ կեանքի նշան չըկար աչքերուն մէջ, և դատապարտեալ մը իր դատաւճռին ցաւալի պարունակութիւնը մտիկ ընելուն նըման, անձկութեամբ մտիկ կ'ընէր կոմսին խօսքերը: Այս վերջինը շարունակեց.

— Ապաքինելու համար, տարի մը ճամբորդութիւն ընելու, օդ առնելու և բարեկամներուս հաւատարմութեանը վստահելու պէտք եղաւ. նոյն իսկ այդ միաստկար արարածին գործած վատութեանցը ապացոյցներն ալ դիմացս պարզուեցան: Ուստի, տիկին, եթէ այս

երկտողին, այս զիրին հաւատամ, տեսէք թէ ձեր ամուսինը, դեռ իմ չգիտցած և չհասկցած մէկ եղելութեամբս, ինչ տեսակ արարածի մը ճիրաններուն մէջ ինկեր է:

Հէրմին քանի կը լսէր այս խոստովանութիւնները, ուժէն և կտրողութենէն իյնալով, դիմացը կէս բացուած անդունդը յայտնապէս տեսնել կը կարծէր. իսկ կոմսը անոր ձեռքը բռնելով իր ձեռքերուն մէջ յարգանքով սեղմած կը շարունակէր.

— Հիմա, տիկին, կը հասկնաք թէ ես ինչու երգում մը կը պահանջեմ. Ձեր ամուսինը, ձեզի և այդ գաղանին ձեռքէն ոչնչանալիք ձեր հոգեհատորին հաստութիւնը, ես միայն կրնամ ազատել: Սակայն, տիկին՝ այս մասին յաջողելու համար, դուք իմ միջնորդութեամբս պէտք է շարժիք, կուրաբար հնազանդելու էք ինձի, ձեր ամէն մէկ գործերուն ես առաջնորդ ըլլալու եմ: Այս պայմանաւ միայն կրնամ երջանկութիւնը վերադարձնել ու հաստատել ձեր տունին մէջ:

Այս խօսքերը արտասանուած միջոցին, նորատի կնոջ այտերէն վար երկու կաթիլ արցունք կաթեցան, յետոյ ըսաւ.

— Պիտի հնազանդիմ և որպէս եղբայր մը հլու պիտի ըլլամ ձեզի հանդէպ:

— Շատ լաւ, ուրեմն ես ալ պիտի ազատեմ ձեզի: Միայն թէ այս օրէն սկսեալ այլեւս հոս չեմ կրնար գալ և գալու ալ չեմ: Ամուսիննիդ գիտնալու չէ հոս գալս. ձեզի համար օտարական մը ըլլալս պէտք է:

— Աստուած իմ, ձեզի անգամ մըն ալ չպիտի կըրնամ տեսնել, բացառանչեց Հէրմին, յանկարծ սորսափ մը զգալով:

— Մտիկ ըրէք, վաղը իրիկուն, մութնալուն, հետիոտն ելէք ապարանքէն դուրս, յետոյ հեծնելով վար-

ձու կառք մը գացէք Շանգ էլիզէ, ես Լօրտ Պայրըն պողոտային ծայրը պիտի գտնուիմ:

Հէրմին այդ միջոցին վարանում ցոյց տալու պէս երեւնալուն, Պ. տը Շաթօ Մայի ակնարկը չեշտակի և լռութեամբ, նորատի կնոջ ուղղելով հարցուց.

— Երեսն նայեցէք, հոն ուղղամտութիւն ու անկեղծութիւն չկա՞յ:

— Շատ լաւ, պիտի գամ, պատասխանեց Հէրմին ամօթապարտ իր վարանումին համար:

— Վստահեցէք ինծի, ըսաւ կոմսը ոտքի ելլելով ու անոր ձեռքը համբուրելով... պիտի ազատեմ ձեզի, Մնաք բարով:

Եւ դէպի դուռը երկու քայլ առնելէ վերջը ետ գալով:

— Այս մասին և ոչ մէկուն, նոյն իսկ ձեր մօրը տեղեկութիւն տալու չէք կը կրկնեմ, միայն այդ կերպով պիտի կրնանք յաջողիլ, ըսաւ, կրկին խոստանալով:

Յետոյ, կոմսը մեկնելուն, Հէրմին մեծ անձնկութեան մէջ ինկաւ թէեւ, բայց չարագործ Սըր Ուիլերմսի միջոցաւ իր դէմը հոնուած այդ մարդուն մասին կատարեալ հաւատք և վստահութիւն գոյացուց:

ԺԶ.

ԱՆՁԿԱԼԻՑ ՍՊԱՍՈՒՄ

Պ. տը Շաթօ Մայի, տիկին Ռօշէի տունը բաց կառքով եկած ըլլալուն, պզտիկ ծառայէ մը զատ մէկը չկար հետը, Ուստի ձիուն սանձերը ինքը առնելով մեկնեցաւ դէպի իր բնակարանը:

Երկուստարդ կոմսը, ճիշդ գերասանի մը հմտութեամբ կատարած դերին պատճառաւ աստիճան մը ըզդածուած էր, եթէ ութը օր առաջ տեղի ունեցած ըլլար այդ, թերեւս ամօթապարտ մնար իր վարմունքին համար. սակայն անգամ մը այդ ճամբան մտած ըլլալէն զատ, սիրային խնդիրներու յաջողութեանը համար ընտրուած ամէն միջոցի ալ, առանց զխտողութեան ընդունուիլը պէտք է, խորհելով, հանդարտեցաւ:

Ահա այս խորհրդածութեամբ հասաւ ան իր ազարանքը որ բաւական չքեղ ըլլալով, երկու կառք պարունակելու չափ կառատուն մը ու հինգ ձիու ակոս մըն ալ ունէր:

Պ. տը Շաթօ Մայի ճաշակի տէր էր. իր բնակարանին կահաւորումն ու զարդարանքն ալ ցոյց կուտար այդ պարագան: Անոր սպասաւորները, բուն անգլիացի կառապանով մը, խոհարարութիւն մը և Պուլ տը Նէժանուն արար ծառայէ մը կը բաղկանար:

Այս ծառան, իր տիրոջը ապարանք վերադարձած միջոցին ճաշասրահին մէջ գտնուելով, դուռը բանալուն, սրահին մէջ օտարականի մը իրեն սպասելը կոմսին իմացուց։ Այս վերջինը, կ'երևի այս այցելութեան ըսպտակուն համար հասկցայ, ըսաւ և սրահին դուռը բանալով ներս մտաւ։

Սրահին մէջ կրակին դէմը նստողն էր, վստն Հօբ մարքիզուհիին պարահանդէսին մէջ մեր տեսած պարահանդէսի հագուստով Պ. Արթիւր Գօլէնսը, որ քաղաքական հագուստով բուն Անգլիացիներուն կը նմանէր։

Կոմսը զայն բարեւելէ վերջը նստաւ և մէջերնին աեղի ունեցաւ սա խօսակցութիւնը։

— Ի՞նչ լուր հարցուց Սըր Արթիւր չլիզլով Անգլիացիներու յատուկ արտաստնութիւնը։

— Կէտ առ կէտ ձեր հրահանգին համեմատ շարժեցայ, պատասխանեց կոմսը։

— Ձեզի զրկած նամակս ցոյց տուի՞ք իրեն։

— Այո, և ձեր Թօփազ կոչուած ու իմ անոր իբր թէ սիրահարը եղած երեակայական կինը շնորհքով բամբասեցի։

Յետոյ կոմսը ամբողջովին պատմեց անոր մեր ընթերցողներուն ծանօթ անցուդարձը, զոր Սըր Արթիւր կապարեալ լռութեամբ մտիկ ըրաւ, առան առան, իբր գոհունակութեան նշան գլուխը ծռելով, և խոհեմութեան հակառակ, Հէրմինի ցոյց տուած վստանութիւնը իմանալուն դիմքին վրայ մեծ ուրախութիւն նկարուեցաւ։ Երբ կոմսը վերջացուց իր պատմութիւնը, Սըր Արթիւր ըսաւ։

— Սիրելի կոմս, գործերնիդ կարգին է։

— Ա՛յնպէս կը կարծէք։

— Այդ մասին հիւլէի չափ մի՛ կասկածիք։ Արդէն ձեր ըսած խօսքերուն և ոչ մէկը սուտ է։

— Ըսել է գոյութիւն ունի՞ Թօփազ անուն կին մը։

— Քանի որ ձեզի նամակ գրած է, անտարակոյս ունի գոյութիւն։

— Թօփազ է անունը։

— Ոչ, բայց ատիկտ կարեւորութիւն չունի։

— Սակայն չեմ կարծեր որ բացատրած իս չափ վրտանգաւոր արարած մը ըլլայ ան։

— Ընդհակառակը ամբողջ ճշմարտութիւնը ըսեր էք։

— Ուրեմն մեր ընթացքը խիստ ատելի և պժգալի է, ըսաւ կոմսը սարսալով։

Սըր Արթիւր սկսաւ խնդալ և պաղարիւնութեամբ Պ. տը Շաթօ Մայիի նայելէ վերջ, յարեց։

— Կ'երեւի թէ կը ծաղրէք զիս։

— Ընդհակառակը, ձեզի հետ այս սակարկութեան մտնելուս համար ցաւիլ կ'սկսիմ։

— Սակարկութիւնը ջնջել կ'ուզէք։

— Ես նորատի և հրապուրիչ կնոջ մը համարումը չահելու չափ ձեռքէս եկած ջանքը խնայել չեմ ուզեր։ արդէն անոր ամուսինն ալ չճանչնալուս համար այս վարմունքիս մէջ ոչ մէկ արդելք գոյութիւն ունի։ Բայց անոր ամուսնոյն կործանման ու անհետացմանը ընկեր ըլլալս...

Սըր Արթիւր ուսերը թօթուելով և կոմսին խօսքը ընդհատելով, բացադանչեց։

— Պարոն, ձեր խորհրդածութիւնը չիտաի չէ։

— Իրա՞ւ։

— Այո, որովհետեւ այս կէտին լաւ ուշադրութիւն ըրէք որ, յիշեալ կնոջ ձեռքը դուք չձգեցիք Պ. տը Ռօշէն։ Տեղի ունեցած վէճին, մենամարտին, վիրաւորին վերջուելուն մէջ դուք բնաւ մասնակցութիւն չուէիք։

— Իրաւո՞ւք ունի՞ք:

— Այսուհանդերձ, եթէ Պ. Ֆէրնանին հարստութիւնը ոչնչանայ, այս պարագան ձեզի չի վերաբերիր: Արդէն շատ հաճելի և ձեր հօրեղբօր դուքսին ժառանգութեամբն ալ փոխարժէքը վճարուելու վրայ եղող պաշտօնիդ տիկին Ռօշէն հրապուրելու համար է: Սա ալ կ'ըսեմ որ, եթէ ես չըլլամ, դուք պիտի զրկուիք այդ ժառանգութենէն: Վերջապէս, հանգիստ եղէք ու խղճահարութիւն մի ունենաք, Պ. Ռօշէն հարստութիւնը հատենելիք հարստութիւնն է:

— Իրա՞ւ:

— Նախ, այդ հարստութեան գումարը տասներկու միլիոն ֆրանք է:

— Ի՞նչ կ'ըսէք, ես անոր հարստութիւնը այնչափ չէի կարծեր, ըսաւ կոմսը այդ գումարին մեծութենէն չուարելով:

— Ատկից զատ, նայինք...:

— Միւօրտ, չըլլայ որ սատանայ մը ըլլաք դուք, ըսաւ կոմսը պաղարիւնութեամբ:

— Կը փախաքէի սատանայ ըլլալ, պատասխանեց Սըր Արթիւր խիստ լրջօրէն, սակայն կը ցաւիմ որ անոր աշակերտն եմ: Զիս հասկնալ կ'սկսի՞ք կոր, կ'երեւի, աւելցուց:

— Անանկ բան մը:

— Հիմա, դուք տիկին Ռօշէն բարեկամը, պաշտպանը և վստահելի մարդը եղաք: Ան՝ յուսալով թէ ամուսինը իրեն պիտի վերադարձնէք և այդ սոսկալի կընող ձեռքէն զայն պիտի ազատէք, ամէն տեսակ ձեռնտուութիւն պիտի ընէ ձեզի: Նախ և առաջ ձեզի հետ եղբօր մը պէս պիտի վարուի:

— Սակայն ես իրեն չպիտի վերադարձնեմ ամուսինը:

— Պիտի վերադարձնէք:

— Ի՞նչ ըսիք, բացառանչեց կոմսը նստած տեղէն ոստում մը ընելով:

— Վաղը իրիկուն զիրար գտնելու համար անոր հետ ժամադիր էք, այնպէս չէ՞:

— Այո, գիշերուան մութը կոխելուն Շանդ էլիզէի մէջ զիրար պիտի գտնենք:

— Ուստի երկբայելի յոյս մը տուէք անոր, և երկու երեք օր վերջը կրկին տեսակցելու համար ժամանակ մը որոշեցէք: Կիներուն համբերութիւնը քիչ մը գրգռելը դէ՛ չըլլար: Զեզի յաճախակի տեսնել վարժուելու է:

— Շատ լաւ, բայց մեր երկրորդ խօսակցութեան ի՞նչ պիտի ըսեմ անոր:

— Իմացուցէք թէ մինչև երեք օր պիտի վերադառնայ ամուսինը: Սակայն մանրամասնութեանց չի մտնելով պահանջեցէք որ թէ նամակին և թէ թօփազին մասին բան մը չհարցնէ:

— Ամուսինը պիտի վերադառնա՞յ:

— Հարկա՛ւ:

— Ուրեմն, իմ յոյսերս ալ պիտի ոչնչանան, ըսաւ կոմսը ապշած նայելով Սըր Արթիւրին:

— Ընդհակառակը, Պ. Ֆէրնան տուն վերադարձած օրն իսկ դուք անոր կնոջը քրտին մէջ մեծ քայլ ը առած պիտի ըլլաք:

— Ահա այդ տեղը չեմ հասկնար կոր:

— Հա՛, սա բանը ձեզի յայտնելու կը մոռնամ կոր թէ Ֆէրնան խելքը միտքը թօփազին տուած և այդ կնոջ համար արտակարգ սէր մը զգալով տուն վերադառնալուն, ընդհանրապէս զայն չսիրելով, ուրիշ կիներու հանդէպ սէր ունեցող մարդոց նման պաղ վարժուեց ցոյց պիտի տայ իր կնոջ:

— Յետոյ ի՞նչ տեղի պիտի ունենայ:

— Սիրելի կոմս, այսօր շատ հետաքրքիր կ'երեւաք, Դուք իմ հրահանգներուս կէտ տա կէտ հետեւելով բաւականացէք, և եթէ ձեր դերին իմաստը հասկըցած էք, սա բանին վստահ եղէք թէ մէկ տմիս չանցած տիկին Ռօշէէն ծայրայեղօրէն պիտի սիրուիք, և ձեզի ալ աւելի գոհունակութիւն պատճառելիք կէտը սա է թէ, հօրեղբայրնիդ, Շաթօ Մայի դուքսը, տիկին Մալաթի հետ ամուսնանալէ հրաժարելով, իր ժառանգութենէն ձեզի զրկելու խորհուրդը բոլորովին մէկդի պիտի թողու:

Այս խօսքերէն վերջը, Սըր Արթուր Գօլէնո ռաքի ելլելով, երիտասարդ կոմսին ձեռքը սեղմելէ յետոյ մեկնեցաւ:

Անգլիացին նստելով դուռը սպասող իր կառքին մէջ, գնաց Պ. դերկոմս տը Գամպօլնին տունը, ուր հանելով կեղծ անգլիացիութեան յատուկ հագուստներն ու մազերը և կոմս տը Բէրկազին աջ թեւը, բարեգործ և զղջացած մէկը ըլլալով Վալէ տը Բէօր անուն սարսափելի ընկերութիւնը փնտռելով գտնելու պաշտօնին յատկացեալ առաքինի անձերու նախագահը դառնալու համար, հագաւ միշտ գործածած բէտէնկօթն ու լայն գլխարկը:

.....

Կոմս տը Շաթօ Մային մտերմաբար ըրած յայտնութիւնները խեղճ Հէրմինը սարսափելի անձկութեան մը մատնած էին. կոմսին վրայ վստահ ըլլալուն և Ֆէրնանը բերել խոստացած ըլլալուն հակառակ, թշուառ կիներ ամենեւին յոյս չունենալով, իր ամուսինը ծայր աստիճան սիրելուն պատճառաւ տխուր և տրտում կը տուայտէր և անոր ձեռքը իր հակառակորդուհին ձեռ-

քեցուն մէջ դրած ժպտելու վրայ ըլլալէ զատ ուրիշ բան չէր երեւակայեր, ուրիշ բանի վրայ չէր մտածեր:

Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ո՞ր աստիճան մտաւանջուած էր մէջ էր նորատի կիներ այդ գիշերն ու հետեւեալ օրը: Այսու հանգերձ, կոմսին տուած իր խոստմանը համեմատ, մօրը ոչ մէկ գողտնիք տալով, առանձինն արցունքներ թափեց, տխրեցաւ և մօրը կողմէն տըրւած միսթարութեանցը ամենեւին ականջ չկախեց:

Ի դուր, մէկ երկու ժամէ ի վեր խելքը գլուխը եկած կարծուող Պ. տը Պօբրէօ, և ի դուր թէրէզ կարգ մը միսթարական խօսքեր կ'ընէին և անոր խանդաղատանք ցոյց կուտային: Հէրմին, կատարեալ լուսթիւն պահելով, Ֆէրնանի զինքը չսիրելուն ամենատըր խուր մտածուէն զատ ուրիշ բան չէր զբաղեցներ իր միտքը:

Այն գիշերն ու հետեւեալ օրն ալ անցնելով հանգերձ, իր ցաւն ու վիշտը թեթեւցնելիք ոչինչ պատահեցաւ: Անոր միակ նպատակը, միակ մտածումն էր այդ միջոցին, օր մը տաաջ իրեն անձանթ եղող, այդ վայրկեանին անսահման անձնուրբութիւն և քարեկամութիւն ցոյց տուող և ամենէն հաստատ յենալուն և վստահելի բարեկամը եղող Պ. տը Շաթօ Մային կրկին տեսներ:

Գիշերուան մուրթը իջնել սկսած պահուն, բնաւ փախչող բանտարկեալի մը պէս, Հէրմին տունէն ելլելով, մեծ վերարկուի մը մէջ փաթթուած և դէմքը թանձր քօղով մը ծածկած, հետիոտն գնաց Փլաս տը Հապրը, ուսկից հեծնելով վարձու կառք մը, կառապանին հրամայեց Լօրտ Պայրըն պողոտան երթալ ուղելը:

Նոյեմբեր ամսուն ցուրտ և մառախլապատ գիշերներէն մէկն էր: Շանգ էլիզէի կողմը ամայի և տխուր գին լուսթեան մը մէջ կը գտնուէր. տերեւները թու-

փած խոշոր ծառերուն հետ ճամբուն թանձր ցեխը տես-
նողներուն վրայ գէշ տպաւորութիւն կ'ընէր: Յիշեալ
ճամբէն անցնող այս կառքը, դատապարտեալ մը կամ
գժբախտ մը կը տանի կարծուելով, ոչ չք այդ կառքին
մէջ հեծնող կնոջ, ուժէ և կարողութենէ ինկած, և յո-
ռի գործ մը տեսնել ու զողներուն քողով մը ինքզինք-
նին ծածկելնուն նման, անոր ալ, իր դէմքին վրայի
քողին տակ, վազող արջունքներէն տէքերը կարմրցած,
բայց տասներկու միլիոն ֆրանքի տէր ըլլալը և ղեռ
ու թը օր առաջ ցերեկ ատեն քառաձի շքեղ կառք մը
հեծնելով, իր գեղեցիկ և երիտասարդ ամուսնոյն հետ,
«ի՛նչ երանութիւն, ի՛նչ սէր և ի՛նչ հարուստ մարդիկ»
բառերը նախանձով ըսող կարգ մը երեւելիներուն մէջ-
տեղէն անցնելու կարողութիւն մը ունենալը կրնար ե-
րեւակայել:

Արդարեւ, խեղճ կինը, սարսափելի կնոջ մը թա-
թին տակ ինկած ամուսինը ազատելու, և այդ կնոջ ըն-
չաքաղց սպառնալիքներուն ենթակայ հոգեհաստորին հա-
րըստութիւնը պաշտպանելու նպատակաւ ժամադիր ե-
ղած տեղը երթալուն, այդ ընթացքը շատ ալ կշտամ-
բելի չըլլալով, ներելի կրնար համարուիլ թէ և, բայց և
այնպէս Հէրմին տակաւին, աչնան հովերէն ծառերուն
ղեղնած տերեւներուն շարժելուն նման, գացած միջոցին
կը դողդողար, և ներքին ձայն մը կարծես կ'իմացնէր
իրեն թէ, արգիլելու համար դացած վտանգէն աւելի
մեծ վտանգի մը կ'ենթարկուէր գուցէ: Կառքը կեցաւ
ցոյց տրուած տեղը:

Սիրտը սաստիկօրէն բաբախելու վրայ եղող նորատի
կինը կատարելապէս ամայի եղող Լօրտ Պայրըն պողո-
տային ակնարկ մը նետեց թէ և, բայց չտեսաւ կոմսը,
որովհետեւ ան, ճարտար քաղաքականութեամբ մը, տա-
կաւին հոն եկած չըլլալուն համար, Հէրմին քառորդ

ժամու մը չափ մեծ մտատանջութեամբ սպասեց հոն, և
վերջապէս, փողոցին զիմացի կողմէն հեծեալի մը արա-
գօրէն գալը տեսնելով, իր սիրածին վերջի վերջոյ միա-
ցող կնոջ մը պէս, մեծ յուզմամբ մը, «ան է», ըսաւ
ինքնիրեն:

Արդարեւ, եկողը Պ. տը Շաթօ Մային էր, որ ձիէն
իջնելով, գլխարկը ձեռքը բռնած մեծ յարգանքով մօ-
տեցաւ կառքին:

Հէրմին, որ կը դողդողար և դէմքն ալ տոգունած
էր, «ի՛նչ լուր», հարցուց տկար ձայնով մը:

— Տիկին, երէկուէն ի վեր բաւական գործ տե-
սածք, պատասխանեց կոմսը, ձեր ամուսնոյն և այդ
վնասակար արարածին ուր գտնուելնին գիտեմ: Միայն
թէ, այսօր ձեզի աւելի տեղեկութիւն տալու կարող
չըլլալուս համար, վաղը չէ միւս օր ձեզի կրկին տես-
նելս թոյլատրեցէք և ձեր ամուսինը բերելուս վստահ
եղէք:

Հէրմին զայն հարցովործել ուզելուն, կոմսը, ը-
սաւ.

— Ոչ, մի' մոռնաք թէ ինծի հնազանդութիւն խոս-
տացած էք:

Եւ մեկնած պահուն աւելցուց.

— Վաղը չէ միւս օր կիրակի է. ժամը հինգին
գտնուեցէք հոս:

Եւ հեծնելով իր ձին շուտով աներեւութացաւ:

Հէրմին խիստ տխուր և տունէն մեկնած ատենէն
աւելի տրտում վերադարձաւ: Որովհետեւ Պ. տը Շաթօ
Մայիի հետ տեսակցութենէն բարի լուրեր առնել յու-
սացած միջոցին, յոյսը ի դերեւ ելաւ, բայց և այնպէս,
մարդկային բնաւորութիւնը, առջեւ փոքր յոյս մը
նշմարելուն վշտի և դժբախտութեան վարժուածի նը-
ման, թէ և նորատի կինը միշտ արցունք կը թափէր և

նախանձի զգացումը զինքը կը տանջէր, բայց կոմսին խոստումներուն վրայ այնքան վստահութիւն ունէր որ կը յուսար իր անհաւատարիմ ամուսնոյն վերադարձին: Հետեւեալը Հէրմին, կոմսը մինչև Կրկին տեսնելը անցնելիք երկու օրերը, փոթորիկի բռնուած նաւերը նաւահանգիստ ապաստաններուն և ընկղմելու վտանգին մէջ գտնուող նաւատարին ազատարար չուանին փաթթուածին պէս, մայրական սէրով ամբողջովին իր հոգեհատորին քովը անցուց: Եւ երբ կիրակի օր որոշեալ տեղը գնաց, Պ. տը Շաթօ Մոյի այս անգամ տռանց ուշանալու դալով, ըսաւ.

— Տիկին ուրախացէ՛ք, ամուսիննիդ պիտի վերադառնայ:

Եւ երբ նորատի կինը ուրախութենէն և յուզումէն կը դողդողար.

— Այո՛, շարունակեց, չորեքշաբթի իրիկուն պիտի վերադառնայ ամուսիննիդ, բայց ի սէր Աստուծոյ, ի սէր ձեր հանգստութեան և հանգստութեան, ձեր ապագային, ձեր զաւկին և ձեզ հանդէպ ունեցած հաւատարմութեանս ու անձնութեանս, հնազանդեցէ՛ք ինծի: Յետոյ աւելցուց.

— Ձեր ամուսնոյն կողմէն՝ իր աներեւութացմանը մասին տրուելիք բացատրութիւնը ընդունելով հաւատացէ՛ք ըսածին, կամ հաւատալ ցոյց տուէ՛ք: Ոչ այն կնոջ ոչ ալ իմ անունս մի արտասանէ՛ք: Այս մասին խոստում կուտա՞ք ինծի:

— Այո՛, կը խոստանամ:

— Շնորհակալ եմ, ուրեմն առ այժմ մնաք բարով:

Այս տեսակցութենէն վերջը նորատի կինը սիրտը յուսալից, վերադարձաւ տուն և սկսաւ անհամբերութեամբ սպասել, կոմսին խոստմանը գործադրութեանը ժամուն:

Այդ սպասման պահը նորատի կնոջ ինչպէս անցընելը պատմելը շատ երկար ըլլալուն, կը թողունք մէկդի, բաւականանալով միայն այդ երեք օրը քանի մը սողով ներկայացնել:

Չորեքշաբթի օր ժամը ութէն սկսեալ խեղճ Հէրմին իր ամբողջ կեանքը ապարանքին զանգակին հնչելուն կապուած ըլլալը զգաց: Ամուսնոյն, ե՛րբ, ո՞ր ժամուն, և ի՞նչ ձևով գալիքը չգիտէալուն համար, ապարանքին դրան ամէն զարնուելուն անբացատրելի անձկութիւն մը կ'զգար նորատի կինը, իր անձնական խուցին մէջ նստած, աչքերը չգտնելով ժամացոյցին սլաքէն. կէս գիշեր հնչեց և Յէրման դեռ երեան ելած չըլլալուն, յուսահատութեան մէջ ինկաւ, աչքերը արցունքոտեցան, ծունկերը կթոտեցան ու իր երջանկութիւնն ու հանգստութիւնը գողցող կնոջ իրեն երեւալով, հեզնութեամբ «անիկա չպիտի գայ, որովհետեւ ես չեմ ուզեր անոր գալը և ես կը սիրեմ զինքը» ըսել կարծեց:

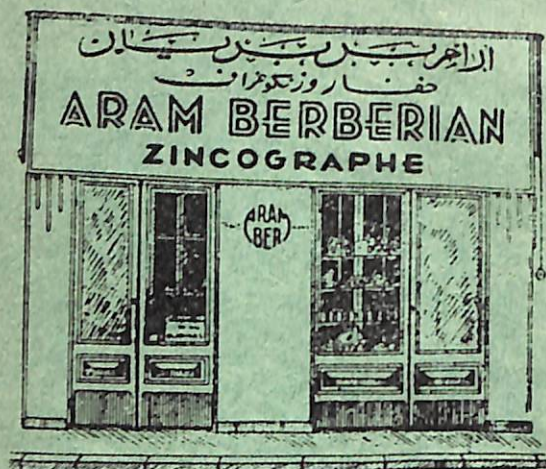
Յանկարծ, առտուան ժամը երկուքը հնչած պահուն, ապարանքին դրան զանգակին ձայնը խեղճ կնոջ մինչև սրտին խորը ազգեց: «Ա՛ն է, ա՛ն է» ըսաւ, և ոտքի ելլելով գիմաւորել, գիրկը նեաւելլ և «փառք Աստուծոյ, եկար և քեզ տեսայ» ըսել ուզեց, բայց այն ատիճան յուզուած էր որ տեղէն չկրնալով շամփիլ և շունչը կտրելով, անուժ և անկարող վիճակի մը մէջ սենեակին նստարանին վրայ ինկաւ:

ՎԵՐՋ ՀԻԾԳԵՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԻ

1. The first of the following is the first of the following
2. The second of the following is the second of the following
3. The third of the following is the third of the following
4. The fourth of the following is the fourth of the following
5. The fifth of the following is the fifth of the following
6. The sixth of the following is the sixth of the following
7. The seventh of the following is the seventh of the following
8. The eighth of the following is the eighth of the following
9. The ninth of the following is the ninth of the following
10. The tenth of the following is the tenth of the following

«Ռօֆանայրի Գահիրէի վեր գործակալն է
Դերասան Պ. Խ. Նորիկեան, որուն պէտք է
դիմել հետեւեալ հասցեով.

Թիւ 69 Իպրահիմ Փառա (նախկին Նու-
պար Փառա փողոց) շապկագործ Պ. Լեւոն
Շէմսի խանութը.

2552

2553

2013

